กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

Sub-district and Village Headman: An Analysis of Roles, Authority, and Leadership with People's Expectations of Local Community Leaders in Chiang Mai

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บงกชมาศ เอกเอี่ยม

ทุนอุดหนุนการวิจัยวิทยาลัยบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

ชื่องานวิจัย กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่และภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้วิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม

ชื่อหน่วยงาน วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ อำเภอสันทราย จังหวังเชียงใหม่ 50290

แหล่งทุน วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บทคัดย่อ

การศึกษาวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงการวิจัยเชิงคุณภาพ จากข้อมูลจากเอกสารและข้อมูลจากกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น พบว่า แม้บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกลดความสำคัญลงเนื่องจากผลของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย แต่บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านเองก็ยังจำเป็นในด้านต่างๆ คือ 1) บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบ ร้อย 2) บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) บทบาทด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) บทบาท ด้านความยุติธรรม และ 5) บทบาทด้าน การบริการ โดยทั้งตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านเองและประชาชนในท้องที่เห็นว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่แท้จริงใน 5 ประเด็นข้างต้นทุกบทบาทในระดับมากถึงมากที่สุด อีกทั้งยังมีความคาดหวังในบทบาทในระดับมากถึงมากที่สุดด้วย นอกจากนี้ ผลการวิจัยจากสมการถดถอยพหุคูณยังพบว่า การศึกษาและภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของ กำนันจึง ยังคง มีความสำคัญต่อ บทบาท การบริหารงานในระดับท้องถิ่น ประเด็นสำคัญก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้อง ปรับบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ ต้องเน้น บทบาทในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริม สนับสนุน และประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องที่

Title: Sub-district and Village Headman: An Analysis of Roles, Authority, and Leadership with People's Expectations of Local Community Leaders in Chiang Mai

Researcher: Assistant Professor Dr. Bongkochmas Ek-Iem

Organization: School of Administrative Studies Maejo University, Sansai, Chiang Mai 50290

Research Fund: School of Administrative Studies Mae Jo University

Abstract

An analysis of leadership, roles and authority with people expectations towards local community leaders in Chiang Mai province by applying quantitative research and qualitative research based on information from documents and information from the village headman and the local people showed that the dynamic changes in society affected the role and authority of the sub-district and village headman. However this research found that although the roles and authorities of the sub-district and village headman were reduced due to the decentralization and modernization, but they are still necessary in various areas, namely 1) the role of governance and maintain order 2) the role of career development and promotion 3) the role of conservation of natural resources and environment 4) role of justice and 5) service roles. Both the sub-district and village headman and the local people saw that the sub-district and village headman has the role and authority in the five areas at the high and highest levels. They also expect that the sub-district and village headman will perform these roles at the high and highest level. In addition, the research from multiple regression equations found that education and leadership of the sub-district and village headman had a statistically significant effect on the role and authority of the sub-district and village headman. Therefore, leadership is important to the administration roles at the local level. The key point is that they have to adjust their role to the change, that is, emphasize the role of working with local government organizations, promoting, supporting and coordinating the policies of the local authorities in accordance with the laws and intentions of the local people.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ในการสนับสนุน ทุนการ วิจัย สำหรับการศึกษา นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้รับ ความร่วมมือ เป็นอย่างดี จาก กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะ ผู้นำชุมชน ซึ่ง ผู้เป็นกลุ่มบุคคลสำคัญในการวิจัย ตลอดจนประชาชนที่มีส่วนร่วมในการ ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์ทุกท่านที่ ให้กรุณาสละเวลาต่อการมอบข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ในส่วนของการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ในครั้งนี้สามารถ ประสบผลสำเร็จลงได้ด้วยผู้ช่วยวิจัยและผู้ร่วมเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยทุกท่าน

ผู้วิจัยจึงขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม

พฤษภาคม 2557

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	i
ABSTRACT	ii
กิตติกรรมประกาศ	iii
สารบัญ	vi
สารบัญตาราง	v
สารบัญภาพ	vi
บทที่ 1 บทนำ	
-ที่มาและความสำคัญของปัญหาของปัญหา	1
-คำถามการวิจัย	5
-วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
-ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
-ขอบเขตของการวิจัย	6
-นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	7
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
พัฒนาการและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	9
-แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	26
-แนวคิดทฤษฎีผู้นำและภาวะความเป็นผู้นำ	38
-แนวคิดทฤษฎีบทบาทและความคาดหวังในบทบาท	50
-เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
-กรอบแนวคิดการวิจัย	74
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	75
-รูปแบบการวิจัย	75
-พื้นที่ดำเนินการวิจัย	76

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
-ประชากรและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	76
-เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย	77
-ทดสอบเครื่องมือ	81
-วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล	81
-การวิเคราะห์ข้อมูล	82
บทที่ 4 สรุปผลการวิจัย	84
-ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1	84
-ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2	94
-ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3	198
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	205
-สรุปผลการวิจัย	206
-อภิปรายผลการวิจัย	222
-ข้อเสนอแนะ	232
บรรณานุกรม	234
ภาคผนวก ก แบบสอบถามกำนันผู้ใหญ่บ้าน	243
ภาคผนวก ข แบบสอบถามประชาชน	261
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	277

สารบัญตาราง

ตาราง **หน้า**

ตารางที่ 1 การกระจายอำนาจที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน 92
ตารางที่ 2 การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน 93
ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง 95
ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ 95
ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ 96
ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส 97
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา 98
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก 99
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 100
ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 102
ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 106
ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 109
ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม 112
ตารางที่ 14จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ 115
ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 118
ตารางที่ 16จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 123
ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 127

สารบัญตาราง

ตาราง หน้า

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 130
ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม 133
ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ 136
ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้าน ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 139
ตารางที่ 22 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน 143
ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ 144
ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ 144
ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามสถานภาพสมรส 145
ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับการศึกษา 146
ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก 147
ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 148
ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 150
ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 154
ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 157
ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม 160
ตารางที่ 33 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ 163

สารบัญตาราง

ตาราง **หน้า**

ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 166
ตารางที่ 35 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 172
ตารางที่ 36 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 176
ตารางที่ 37 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 179
ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม 182
ตารางที่ 39 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ 185
ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 188
ตารางที่ 41 เปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) 194
ตารางที่ 42 เปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (สำหรับประชาชน) 197

สารบัญภาพ

ภาพ หน้า

ภาพ1 กรอบแนวคิดในการวิจัย 74

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สังคมในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่ตลอดเวลาและขยายเป็นวงกว้าง การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับโลก ที่ส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงในระดับประเทศ ประเทศไทยเองก็มีการเปลี่ยนแปลงเกือบทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายตัวทางเศรษฐกิจ (Economic growth) การเติบโตของอุตสาหกรรม (Urbanization) การค้าพาณิชย์ (Commercialization) การมุ่งไปสู่ความทันสมัย (Modernization) และมีการเปลี่ยนแปลงอำนาจทางการเมืองที่สำคัญ คือ การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อชีวิตทางสังคมทั้งในระดับปัจเจกบุคล ระดับชุมชน และระดับสังคม ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงสถาบันทางสังคม การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของผู้คน (Vago, 1999) นับตั้งแต่ปี 2533 ประเทศไทยมีความเคลื่อนไหวเพื่อมุ่งสู่การกระจายอำนาจมากขึ้นนั่นคือ การถ่ายโอนอำนาจความรับผิดชอบและทรัพยากรจากรัฐบาลกลางไปสู่ท้องถิ่น ในขณะที่การพัฒนาท้องถิ่นกำลังเฟื่องฟู แต่ก็มีความท้าทายหลายประการที่ เกิดขึ้นในการปกครองในท้องถิ่นมากขึ้น (Chardchawarn, 2010) สำหรับในระดับชุมชนท้องถิ่นนั้น เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ สถานภาพและบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นสถาบันที่อยู่คู่กับชุมชนหมู่บ้านของสังคม ไทยมาโดยตลอด มาตั้งแต่สมัย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ดังนั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นตำแหน่งที่มีมาอย่างยาวนานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2435 พร้อมกับการสร้างรัฐชาติสมัยใหม่ของไทย โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทหน้าที่ เป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่าง ๆ กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงถือเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารการปกครองท้องที่ ซึ่งมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตการปกครองของตำบลและหมู่บ้าน ทั้งบทบาทและอำนาจหน้าที่ทางกฎหมายและการบริหารราชการ ซึ่งเรียกรวมกันว่าเป็น “การปกครองท้องที่ ” ภายใต้โครงสร้างของการปกครองท้องที่ กำนันผู้ใหญ่บ้านมีสองสถานภาพควบคู่กันไป คือ 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐ คือ ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับล่างสุดของรัฐ และอยู่ใกล้ชิดสนิทกับประชาชนในท้องที่ต่างๆ

มีหน้าที่สำคัญ คือการช่วยเรื่องการประสานงานต่างๆ ภายในชุมชนหมู่บ้าน เช่น การประชุมประชาชนในเขตหมู่บ้าน และการแจ้งข่าวสารของทางราชการให้ประชาชนรับทราบ เป็นต้น และ 2) กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีสถานะและบทบาทเป็นผู้แทนประชาชน และเป็นผู้นำของชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว อีกทั้งมิได้ทำงานให้แก่ทางราชการเต็มเวลา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ต้องดูแลความสุขทุกข์ของประชาชน หรือ ลูกบ้าน ในด้านต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การระดมทรัพยากร การจัดทำโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของตำบลหมู่บ้าน การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี และทางด้านจิตใจของลูกบ้าน เป็นต้น (ชาญขัย จิตรเหล่าอาภรณ์ 2547) การดำเนินงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ภายในท้องถิ่นระดับตำบลและหมู่บ้านของไทย จึงมีความสำคัญต่อการปกครองประเทศอย่างยิ่ง โดยทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านสวมบทบาทสองด้านพร้อม ๆ กัน คือ กึ่งข้าราชการประจำและกึ่งข้าราชการการเมืองในระดับท้องถิ่น กำนัน -ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นผู้ช่วยเหลือทางราชการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชนในตำบลหมู่บ้าน และเป็นผู้แทนประชาชนในตำบลหมู่บ้านในการติดต่อกับภาคส่วนต่างๆ กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นเสมือน กลไกที่สำคัญของการปกครองในส่วนท้องถิ่น และเป็นตัวแทนของกระทรวงมหาดไทยในการเป็นผู้นำตำบลหมู่บ้านที่มีบทบาทสำคัญในการประสานประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความรัก ความสามัคคี สร้างความเป็นเอกภาพ และส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในพื้นที่หมู่บ้าน ตำบล มีการนำนโยบายของรัฐกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ มาปฏิบัติ รวมทั้งประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์การพัฒนาเอกชนหรือภาคธุรกิจเอกชน เพื่อร่วมกันพัฒนาเพื่อทำให้ประชาชนในตำบลหมู่บ้านมีความสงบสุข อยู่ดีกินดีอย่างเป็นรูปธรรม โดยมี กรมการปกครองกำกับดูแลกำนันผู้ใหญ่บ้าน และเสริมศักยภาพให้กำนันผู้ใหญ่บ้าน ด้วยการขยายเวลาการทำงานให้ถึง 60 ปี ถือเป็นการสร้างเสริมความมั่นใจในการทำงาน ให้แก่กำนันผู้ใหญ่บ้านเพิ่มขึ้น แต่ทั้งนี้กำนันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นที่ยอมรับหรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนมากน้อยเท่าใดนั้น ก็ขึ้นอยู่กับการทุ่มเทกำลังใจ กำลังกายในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชน ของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง (สุริยะ วิริยะสวัสดิ์ 2554)

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1980 ถึงต้นทศวรรษ 1990 ประเทศไทยประสบกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วซึ่งไม่เพียงนำไปสู่การปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและโทรคมนาคมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงพัฒนาการทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองโดยเฉพาะการตระหนักรู้ทางการเมืองและเรียกร้องให้มีการปกครองตนเองทั่วประเทศ (Lowatcharin 2014) ก่อให้เกิดการ เปลี่ยนแปลง ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนไปสู่

ความทันสมัยของสังคมชุมชนท้องถิ่น และ นโยบายด้านการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหลังปี พ.ศ. 2540 ที่มีการกระจายอำนาจสู่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้เกิดการปรับบทบาทอำนาจ หน้าที่และภารกิจต่างๆ ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไปตามการเปลี่ยนแปลง การบริหารและการปกครองท้องที่ผ่านองค์กรปกครองระดับล่าง ที่เรียกว่า ตำบลและหมู่บ้านได้เกิดความเปลี่ยนแปลงและมีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นอย่างมาก สืบเนื่องมาจาก 1) การตราพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นล่าง นอกจากนี้ ยังได้มีการขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นบนด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ส่งผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่โดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ 2) การปฏิรูประบบราชการโดยภาพรวม ซึ่งมีการจัดกลุ่มภารกิจของกระทรวงและกรมต่างๆ ใหม่ ส่งผลให้ภารกิจที่แต่ละกระทรวงและแต่ละกรมแบบเดิม ซึ่งได้มอบหรือได้ฝากงานผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน มีการปรับเปลี่ยนไป 3) ระบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่ ตามหลักการแล้วมีเป้าหมายในการบริหารโดยเน้นในเรื่องที่มีประสิทธิภาพ มีการประเมินผลงาน มีเกณฑ์วัดความพึงพอใจของผู้รับบริการคือประชาชน ควรที่จะมีความโปร่งใส และมีความเที่ยงธรรม รวมทั้งมีระบบการงบประมาณและการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก ซึ่งส่งผลกระทบต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจาก ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า โดยพื้นฐานแล้วกำนันและผู้ใหญ่บ้าน มิได้มีฐานะเป็นข้าราชการเต็มตัว อีกทั้งมิได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วยเกณฑ์ของระบบการบริหารราชภาครัฐแบบใหม่ ย่อมทำได้ยาก และอาจไม่มีความเป็นธรรมแก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นข้าราชการ และไม่ได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นเต็มตัว (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ 2546)

จังหวัดเชียงใหม่จัดเป็นเมืองใหญ่อันดับที่สองของประเทศไทย ในฐานะของเมืองรองของประเทศเชียงใหม่ได้รับการพัฒนาและเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจละสังคมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernization) และกระบวนการกลายเป็นเมือง (Urbanization) กระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นใน จังหวัดเชียงใหม่ เกิดขึ้นทั้ง การพัฒนาตัวเมืองเชียงใหม่ และ การพัฒนา ส่วนพื้นที่นอกตัวเมือง การที่ พื้นที่ชุมชน ต่างๆ กลายเป็น เมืองที่ทันสมัยนั้น ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆ หลายประการ อาทิ ประการแรกมีการเปลี่ยนแปลงใน

ระบบเศรษฐกิจและสังคมของชาวบ้านในชุมชน นอกจากเติบโตจากชุมชนดั้งเดิมแล้ว การเกิดขึ้นของมหาวิทยาลัยหลายแห่งมีส่วนสำคัญมากที่ส่งเสริมให้ความเป็นเมืองของเชียงใหม่เติบโตมากขึ้น พื้นที่รอบมหาวิทยาลัยเติบโตอย่างรวดเร็วจากธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องกับการศึกษา อาทิ หอพัก บ้านจัดสรร อพาร์ทเมนต์ ร้านค้า ร้านอาหาร พื้นที่เชิงพาณิชย์ ศูนย์การค้า และอื่นๆ นอกจากนั้น พื้นที่อื่นๆ นอกเขตเมืองก็มีการ เติบโตจากเศรษฐกิจท้องถิ่น การเกษตร การค้าขาย การท่องเที่ยว จากองค์ประกอบของความเป็นเชียงใหม่ที่ทั้งความเป็นเมืองและความเป็นธรรมชาติอยู่ในจังหวัดเดียวกัน และค่าครองชีพไม่สูงมาก ในแต่ละปี จึงมีนักท่องเที่ยวหลั่งไหลเข้ามาจำนวนมหาศาล ทำให้มีการเติบโตจากทั้งเศรษฐกิจท้องถิ่น การเกษตร และการท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติ เชียงใหม่ในปัจจุบันจึงเติบโตกว่าในอดีตมาก จนมีผลให้ มีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาตั้งรกรากเป็นจำนวน เกิดการผุดตัวของ ทาวน์เฮาส์ บ้านเดี่ยว และคอนโดมิเนียมใกล้แหล่งชุมชนอยู่อาศัยเดิม และเริ่มขยายพื้นที่ออกไปยังบริเวณรอยต่ออำเภอเมือง หรืออำเภอใกล้เคียงมากขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญที่ทำให้ ชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่เปลี่ยนเป็นชุมชนที่ทันสมัยมากขึ้น (สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่ 2557) ประกอบกับการคมนาคมขนส่งที่รวดเร็ว การติดต่อสื่อสารออนไลน์ที่ทันสมัย ทำให้การพึ่งพิงของชาวบ้านในเรื่องเอกสารงานทะเบียนต่างๆ ที่มีต่อผู้นำชุมชนแต่เดิมเช่นกำนันผู้ใหญ่บ้านลดลง

นอกจากนั้น การเมืองและนโยบายการกระจายอำนาจในระดับประเทศส่งผลต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในทุกพื้นที่ รวมถึง ชุมชนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ภายหลังปี พ.ศ. 2540 มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา ทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสถานะทางกฎหมาย การเปลี่ยนแปลงบทบาทในฐานะการเป็นตัวแทนของรัฐและการเป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างสอดคล้องกันประการหนึ่ง ก็คือ บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีแนวโน้มที่จะลดลง ซึ่งมีสาเหตุมาจาก การเกิดขึ้นและการขยายตัวขององค์การบริหารส่วนตำบล ไม่ว่าจะเป็นการให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจในการบริหารงานอย่างเต็มที่ในระดับตำบล การมีงบประมาณที่เพิ่มขึ้นอย่างมากขององค์การบริหารส่วนตำบล และกระแสการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านในปัจจุบัน ปรากฏว่ามีความสำคัญลดลงจากที่เป็นมาในอดีต เพราะรัฐบาลต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาทำหน้าที่หลาย ๆ แทนสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จะเน้นขอบเขตของ หน้าที่ในด้านการปกครอง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ด้านการบริหารและพัฒนาพื้นที่ แต่กระนั้นตาม ยังมีอีกหลายบทบาทที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันยังไม่สามารถกระทำการแทนหน้าที่ต่างๆ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ทั้งหมด

การวิจัยครั้งนี้จึงต้องการศึกษาว่า บทบาทและอำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านภายใต้ สภาพสังคม ที่เปลี่ยนแปลงไป ของจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งมีลักษณะของความเป็นพลวัตรสูงทั้งในทางสังคมและการเมืองว่าเป็นเช่นไร และชาวบ้านมีความคาดหวังต่อตัวผู้นำของเขาอย่างไร ทั้งในด้าน ภารกิจบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนำไปสู่การเสนอภาพอนาคตของ แนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน

คำถามในการวิจัย

1. การกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น และการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยส่งผลต่อ บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ ของกำนัน -ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ อย่างไร

2. กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน และชาวบ้านรับรู้และคาดหวังต่อ บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบันอย่างไร

3. บทบาทหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ ของกำนัน -ผู้ใหญ่บ้าน ที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้านที่ควรจะเป็นในอนาคตควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปสู่ความความทันสมัยและการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อตนเองในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

3. เพื่อเสนอภาพอนาคตของแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเข้าใจถึง บทบาท อำนาจหน้าที่ และภา วะความเป็นผู้นำ ของกำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย และการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น

2. เพื่อให้กำนันผู้ใหญ่บ้านได้เข้าใจถึง บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน และสามารถปรับบทบาทตัวเองได้อย่างเหมาะสม

3. เพื่อเสนอแนวทางให้องค์การปกครองท้องถิ่นได้ปรับบทบาท อำนาจหน้าที่ และส่งเสริม ภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้สอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการศึกษา

1.ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมา และพัฒนาการของบทบาทหน้าที่ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่ อดีตจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2457 - พ.ศ. 2556)

1.2 ศึกษาความคิดเห็นต่อ บทบาท อำนาจหน้าที่ และภา วะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน และ ศึกษาบทบาทหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้านที่ควรจะเป็นในอนาคต

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 กำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่

2.2 ประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของกำนันผู้ใหญ่บ้านในแต่ละหมู่บ้าน

เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพที่ต้องการข้อมูลในเชิงลึกและเข้มข้น การวิจัยนี้จึงการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยเลือกกำนันผู้ใหญ่บ้านที่สามารถมีเวลาในการให้สัมภาษณ์เชิงลึก และเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านในชุมชนที่มีลักษณะกระจายไปตามอำเภอต่างๆ ทั้งในเขตชุมชนเมือง ชุมชนกึ่งเมือง และชุมชนชนบทในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีความตระหนักว่า โครงสร้างอำนาจของชุมชน ระดับของความเจริญ ความแตกต่างทางวัฒนธรรมและภาษา รวมทั้งขนาดและสภาพของแต่ละพื้นที่ ย่อมมีผลต่อการการแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่ทางปฏิบัติ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

กำนันผู้ใหญ่บ้าน (The sub-district and village headman) หมายถึง หัวหน้าที่เป็นทางการ (Formal Leader) ที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านจากทางอำเภอหัวหน้าของตำบลและหมู่บ้านซึ่งเป็นหน่วยการปกครองของรัฐในระดับล่างที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ ปฏิบัติงานของทางราชการในระดับตำบลหรือหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่

บทบาท (Role) หมายถึง พฤติกรรม บทบาทและหน้าที่ในการทำงานในตำบลและหมู่บ้านของ กำนันผู้ใหญ่บ้านตาม หน้าที่ความรับผิดชอบ ตามตำแหน่งที่ระบุในกฎหมาย ระเบียบและอื่นๆ ที่ บุคคลดำรงตำแหน่ง กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรแสดงพฤติกรรมให้ตรง และเหมาะสมกับหน้าที่ ความรับผิดชอบนั้น ในงานวิจัยนี้หมายถึง บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม และด้านการบริการ

ความคาดหวัง (Expectation) หมายถึง บทบาทหน้าที่ที่ตัวผู้นำต้องการกระทำและบทบาทหน้าที่ที่ประชาชนอยากให้ผู้นำกระทำตามบทบาทหน้าที่ ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านต่างๆ คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม และด้านการบริการ

ภาพอนาคต (Future image) หมายถึง บทบาท อำนาจ หน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านที่พึงประสงค์และสอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้านในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม และด้านการบริการ

ภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) หมายถึง คุณสมบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อาทิ เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็น ผู้ที่มีความเสียส ละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง ทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การรักความยุติธรรมและความถูกต้อง สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก เป็นที่พึ่งพิง เป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำลูกบ้านได้ถูกต้องเหมาะสม เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social change) หมายถึง กระบวนการ ที่แบบแผนทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการ เมืองการ ปกครองได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยการกระจายอำนาจและความทันสมัยในจังหวัดเชียงใหม่

บทที่ 2

การตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวัง ของประชาชนที่มีต่อ ผู้นำชุมชนท้องถิ่ นในจังหวัดเชียงใหม่ ” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่อง พัฒนาการ และบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท ความคาดหวังในบทบาท การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. พัฒนาการและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
2. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
3. แนวคิดลักษณะผู้นำและภาวะความเป็นผู้นำ
4. แนวคิดบทบาทและความคาดหวังในบทบาท
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

พัฒนาการและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนันผู้ใหญ่บ้าน ถือ กำเนิดและ มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 จนถึงปัจจุบัน โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็น ส่วนหนึ่งของสถาบันการเมืองปกครองและบริหารการปกครองท้องที่ มีบทบาทและอำนาจหน้าที่ในเขตการปกครองที่เรียกว่าตำบลและหมู่บ้าน ซึ่งในทางกฎหมายและการบริหารราชการเรียกว่า “การปกครองท้องที่” ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ที่ได้วางรากฐานลักษณะของการปกครองท้องที่ และ โครงสร้างสำคัญของการบริหารดินแดนของไทย โดย มีโครงสร้างการบริหารราชการส่วนภูมิภาคที่มีจังหวัดและอำเภอขึ้นเป็นโครงสร้างส่วนบนอีกชั้นหนึ่ง การปกครองท้องที่มีลักษณะดังกล่าว ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านของไทยมีวัฒนาการต่อเนื่อง โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านมีสองสถานภาพควบคู่กัน คือ 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นผู้แทนของรัฐ คือ ราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคที่ปฏิบัติงานอยู่ในระดับล่างสุดของรัฐ และอยู่ใกล้ชิดสนิทกับประชาชนในท้องที่ต่างๆ มีหน้าที่สำคัญ ในด้าน การช่วยเรื่องการประสานงาน การประชุมประชาชนในเขต

หมู่บ้าน และการแจ้งข่าวสารของทางราชการให้ประชาชนรับทราบ และ 2) กำนันผู้ใหญ่บ้านมีสถานะและมีบทบาทเป็นผู้นำของชุมช นและ ผู้แทนประชาชน เพราะ กำนันผู้ใหญ่บ้านไม่ได้มีสถานะเป็นข้าราชการของรัฐเต็มตัว และไม่ ได้ทำงานให้แก่ทางราชการเต็มเวลา ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ต้องดูแลความสุขทุกข์ของประชาชนที่เรียกกันว่า "ลูกบ้าน" ในด้านต่างๆ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อให้มีโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของตำบล หมู่บ้าน กิจกรรมทางด้านสังคม วัฒนธรรม และทางด้านจิตใจของลูกบ้าน (ชัยพงษ์ สำเนียง 2555)

พัฒนาการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ระบบกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นรากฐานของกลไกการปกครองประเทศ และ การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในอดีตนับแต่สมัยก่อนกรุงสุโขทัย จนกระทั่งปัจจุบัน ใน สังคมชนบทไทยแต่เดิมมีลักษณะเป็นสังคมที่ประชาชนอาศัยกันเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีหัวหน้าทำหน้าที่เป็นผู้ปกครองคอยดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในกลุ่มอย่างใกล้ชิด ทำให้อยู่ร่วมกันเป็นหลักแหล่งเป็นชุมชน มีอาณาเขตแน่นอน เมื่อประชาชนเพิ่มจำนวนขึ้นปัญหาต่างๆ ก็มากขึ้น ความเป็นอยู่ของประชาชนก็เปลี่ยนไป ทำให้ต้องมีแบบแผนการจัดการปกครองอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น ในสมัยสุโขทัยมีการแบ่งการปกครองออกเป็นมณฑล แต่ละมณฑลมีเมืองในสังกัดซึ่งแยกออกเป็นเมืองเอก โท ตรี และจัตวา โดยแต่ละเมืองมี เจ้าเมืองปกครองและมีปลัดเมืองเป็นผู้ช่วย นายแขวงหรือนายอำเภอ ปกครองคนราวหมื่นหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อเจ้าเมือง นายแคว้นหรือกำนัน ปกครองคนราวพันหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแขวง นายบ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน ปกครองคนราวร้อยหลังคาเรือน ขึ้นตรงต่อนายแคว้น

ในสมัยกรุงศรีอยุธยามีการจัดระเบียบการปกครองประเทศแยกย่อยลงไปอีก กล่าวคือ มีการจัดระเบียบการปกครองท้องที่ภายในเมือง ทั้งหัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองชั้นใน โดยแบ่งเมืองออกเป็นแขวง แขวงแบ่งออกเป็นตำบล ตำบลแบ่งออกเป็นบ้าน ซึ่งเป็นที่รวมของหลาย ๆ ครัวเรือน แต่มิได้กำหนดจำนวนคนหรือจำนวนบ้านไว้ นอกจากนี้ยังให้มีผู้ปกครองโดยเฉพาะ ได้แก่ บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านเป็นหัวหน้า เมื่อหลายบ้านรวมกันเป็นตำบลมีกำนันเป็นหัวหน้า และมักได้รับบรรดาศักดิ์เป็น "พัน" และหลายตำบลรวมกันเป็นแขวง มีหมื่นแขวงเป็นผู้ปกครอง หลายแขวงรวมกันเป็นเมือง มีผู้รั้งหรือพระยามหานครเป็นผู้ปกครอง เมืองนี้มีลักษณะคล้ายจังหวัดในปัจจุบัน ส่วนแขวงเทียบเท่าอำเภอ การปกครองรูปแบบนี้เป็นหลักที่ยึดถือมาจนกระทั่งถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีความพยายามรวมอำนาจการปกครอง (Centralization) โดยรวบรวมหัวเมืองต่าง ๆ ซึ่งมีเจ้าเมืองต่าง ๆปกครองเข้ามารวมอำนาจ และแสดงให้เห็นว่าเป็นรัฐชาติ (Nation State) อย่างชัดเจน และมีการ วางรากฐานการปกครองของประเทศใหม่ จัดให้มีการปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นขึ้นเหมือนเช่นชาติตะวันตก โดยการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งออกเป็น มณฑลเทศาภิบาล เมือง อำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน ตามลำดับ อีกทั้งมีการทดลองตั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนันขึ้นปกครองหมู่บ้านและตำบลที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปี 2435 โดยการให้ราษฎรพิจารณาเลือกผู้ใหญ่บ้านเองแทนการแต่งตั้ง สำหรับการบังคับบัญชาก็กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ การป้องกันการโจรกรรมและผู้ร้าย ดูแลการดำเนินงานของหมู่บ้านให้เป็นไป ด้วยความ เรียบร้อย ช่วยสอดส่องดูแลทุกข์สุขของประชาชนทั่วไป เป็นหูเป็นตาแก่ทางราชการ ตลอดจนช่วยเร่งรัดเก็บภาษีอากรผลประโยชน์ของแผ่นดิน เมื่อปรากฏว่าโครงการทดลองตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนี้ประสบผลสำเร็จด้วยดี จากนั้นจึงได้วางรูปแบบการปกครองระดับหมู่บ้านตำบลให้เห็นรูปธรรมที่ชัดเจนขึ้น เรียกว่า "การปกครองท้องที่" โดยออก "พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116" ขึ้นใช้บังคับทั่วประเทศ โดยประกาศใช้บังคับเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ร.ศ.116 (2440) นับเป็นกฎหมายฉบับแรกที่ได้กำหนดการจัดระเบียบตำบลและหมู่บ้า น และสร้างรูปแบบของอำนาจและหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีความชัดเจนขึ้น รวมทั้งกำหนดหน้าที่ไว้อย่างละเอียดเพื่อให้เจ้าหน้าที่ตรวจตราดูแลทุกข์สุขของราษฎรตามท้องที่ต่าง ๆ สร้างความเป็นธรรมในการปกครองบ้างเมือง จุดเด่นของกฎหมายฉบับนี้ คือ กำหนดให้มีการเลือกผู้ใหญ่บ้านเป็นเพราะพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่จะให้ราษฎรมีโอกาสใช้สิทธิในการปกครองตนเองด้วย ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้ทรงยกเลิกพระราชบัญญัติฉบับแรกแล้ว ทรงตราพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ พ .ศ. 2475 ขึ้นแทน ถือเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองระดับตำบล หมู่บ้านสืบมาจนปัจจุบัน ทั้งนี้สาระสำคัญเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ก็คือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ ตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในชนบท (ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร 2547)

ในปัจจุบัน โลกมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม เทคโนโลยี สังคมมีความทันสมัย มีการคมนาคมขนส่งที่รวดเร็ว มีระบบสื่อสารที่เชื่อมถึงกันได้ง่ายและทั่วถึง มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งประจำอยู่ในหน่วยเล็กที่สุดของสังคมไทย คือหมู่บ้านและตำบล ได้ถูกความสำคัญลง อย่างไรก็ตาม ในเมื่อรัฐไทยยังคงมีหมู่บ้านและตำบลอยู่ ตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จึงเป็นสถาบันที่ยากจะสลายลง รัฐชาติไทยในปัจจุบันประกอบไปด้วยหมู่บ้านมากเกือบ 8 หมื่นแห่ง และตำบลอีก 6,745 แห่ง (กรมพัฒนาชุมชน 2556)

ในกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ระดับคือ ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง และกรม ราชการส่วนภูมิภาคได้แก่จังหวัดและอำเภอ และราชการส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล (ท.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และรูปแบบพิเศษคือกรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ส่วนด้านการปกครองท้องถิ่นแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ระดับจังหวัด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) กับระดับชุมชนเมืองและชนบท ได้แก่ เทศบาลกรณีชุมชนเมือง และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) กรณีชนบท ซึ่งใน การวิจัยนี้ จะนำเสนอถึงการปกครองท้องถิ่นระดับชุมชนเมืองและชนบทเท่านั้น

ราชบัณฑิตยสถาน (2524: 316, 408) ได้ให้ความหมายของคำว่า ชนบทและเมือง ไว้ดังนี้ ชนบท หมายถึง ส่วนที่อยู่นอกเขตเมืองหรือเขตเทศบาล มีประชากรที่เลี้ยงชีพด้วยการเกษตรกรรมเป็นสำคัญ มีระเบียบสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะชุมชนแบบหมู่บ้าน ตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มก้อน หรือกระจัดกระจายตามลักษณะภูมิประเทศหรือตามประเพณีนิยม สำหรับเมืองเป็นชุมชนแบบหนึ่ง เช่น ในสหรัฐอเมริกา ชุมชนเมือง ก่อน พ.ศ. 2453หมายถึงเขตที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 8,000 คนขึ้นไป แต่หลังจากปี พ.ศ. 2453 หมายถึงเขตที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป ส่วนในประเทศไทยกำหนดให้เขตเทศบาล ที่มีจำนวนประชากรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป เป็นเขตเมือง

ในปัจจุบัน จำนวนประชากรของประเทศมีมากขึ้น และสังคมมีความเจริญมากขึ้น เขตชุมชนเมืองที่มีความเจริญและความพร้อมของรายได้ จะมีการ จัดตั้งเทศบาล โดยเทศบาลมี 3 ระดับ คือ เทศบาล ตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นชุมชนและรายได้ หากเป็นชุมชนที่เป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือ ชุมชนที่มีประชาชนตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรก็จะเป็นเทศบาลเมือง ส่วนชุมชนขนาดใหญ่ตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไปและมีรายได้พอควรก็ยกเป็นเทศบาลนคร ส่วนรูปแบบการจัดองค์การและบริหารงานการบริหารงานของเทศบาลทั้ง 3 ระดับ ประกอบด้วยสภาเทศบาล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีเป็นฝ่ายบริหาร ผ่านการแต่งตั้งจาก ผู้ว่าราชการจังหวัด โดยความเห็นชอบของสภาเทศบาล สำหรับสมาชิกสภาเทศบาล (ส.ท.) มาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในเขตเทศบาล ดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี และสมาชิกสภาเทศบาลจะเลือกสมาชิกสภาเทศบาลเป็นประธานสภาเทศบาลและรองประธานสภาเทศบาล แต่มีข้อสังเกต คือ หากประชาชนในเขตเทศบาลนั้นออกเสียงแสดงประชามติให้เลือกนายกเทศมนตรี โดยตรง ผู้ว่าฯจะแต่งตั้งไปตามที่ประชาชนเลือก

สำหรับเขตชนบท ซึ่งเป็นเขตที่ไม่จัดตั้งเทศบาล และที่มีรายได้ของตนเองในปีงบประมาณที่ล่วงมาติดต่อกัน 3 ปี โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท จะยกฐานะสภาตำบล

เดิม จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติ และคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลเป็นฝ่ายบริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีสมาชิก 2 ประเภท คือ สมาชิกที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ 2 คน ดำรงตำแหน่ง 4 ปี และสมาชิกโดยตำแหน่ง ซึ่งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านของทุกหมู่บ้านในตำบล และแพทย์ประจำตำบล ส่วนคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลจะประกอบด้วย กำนันเป็นประธาน (4 ปีแรก) ผู้ใหญ่บ้านไม่เกิน 2 คน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่ได้รับเลือกตั้งไม่เกิน 4 คน ซึ่งนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล มีวาระ 4 ปี ทั้งนี้หลังจากครบ 4 ปีแรก สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจะมีเพียงประเภทเดียว คือ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน สมาชิกโดยตำแหน่งอย่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะหมดสิทธิไป สำหรับอำนาจหน้าที่หลักของ อบต. คือ จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก รักษาความสะอาด ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย กล่าวได้ว่าการปกครองท้องถิ่นระดับล่าง หากยกระดับเป็น อบต. และครบ 4 ปีไปแล้ว กำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็จะหมดสิทธิในการมีส่วนร่วมในองค์การบริหารส่วนตำบลไปทันที (รักบ้านเกิด 2547)

บทบาท อำนาจ หน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

กำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นสถาบัน การปกครองท้องที่ คือ การปกครองในตำบลและหมู่บ้านที่มีความใกล้ชิดกับราษฎรในการปฏิบัติงานตามกฎหมายและแนวนโยบายของรัฐ เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาคในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย กา ร ป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้ง ในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของราษฎรเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของราษฎรเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ ตาม การจัดการปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ซึ่งประกอบไปด้วย หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอและกิ่งอำเภอ ตามรายละเอียด ดังนี้ (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ2557)

หมู่บ้าน

หมู่บ้านตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ มี 2 ประเภท คือ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ กับ หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว

1. หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เป็น การจัดตั้งทำโดยประกาศจังหวัด ภายใต้หลักเกณฑ์ตาม พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ได้วางหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านขึ้นไว้กว้าง ๆ 2 ประการ คือ 1) มีประชากร 200 คนให้จัดเป็นหมู่บ้าน 2) ในกรณีที่ผู้คนตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างไกลกัน ถึงจำนวนประชากรจะน้อย แต่ถ้ามีจำนวนบ้านไม่ต่ำกว่า 5 บ้านแล้วให้จัดเป็นหมู่บ้าน โดยต่อมาได้มีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539ได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งหมู่บ้านไว้ดังนี้

1.1 กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 1,200 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 240 บ้าน เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมี จำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน และต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

1.2. กรณีเป็นชุมชนห่างไกล เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 600 คน หรือมีจำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 120 บ้าน เมื่อแยกหมู่บ้านใหม่แล้ว หมู่บ้านใหม่จะต้องมีราษฎรไม่น้อยกว่า 200 คน หรือมี จำนวนบ้านไม่น้อยกว่า 40 บ้าน ชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิมไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตร ต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2. หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเป็นการชั่วคราว เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นในกรณีที่ท้องที่อำเภอใดมีราษฎรไปตั้งชุมนุมทำการหาเลี้ยงชีพ แต่ในบางฤดูและจำนวนราษฎรซึ่งไปตั้งทำการอยู่มากพอสมควร จะจัดเป็นหมู่บ้านตามหลักเกณฑ์การตั้งหมู่บ้านปกติได้ เพื่อความสะดวกแก่การปกครอง ให้นายอำเภอประชุมราษฎรในหมู่บ้านนั้นๆ เลือก ว่าที่ผู้ใหญ่บ้าน มีอำนาจและหน้าที่เหมือนผู้ใหญ่บ้านปกติ

การจัดระเบียบการปกครองหมู่บ้าน

หมู่บ้าน มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่การบริหารงานของหมู่บ้าน

ผู้ใหญ่บ้าน ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน ร่วมกับการทำหน้าที่ใน 2 ลักษณะ คือ อำนาจหน้าที่หน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และอำนาจหน้าที่เกี่ยวด้วยความอาญา ดังนี้

อำนาจหน้าที่ผู้ใหญ่บ้าน

1.อำนาจหน้าที่หน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่

1.1 การ อำนวยความเป็นธรรมและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้แก่ราษฎรในหมู่บ้าน

1.2 สร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

1.3 ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.4 รับฟังปัญหาและนำความเดือดร้อน ทุกข์สุขและความต้องการที่จำเป็นของราษฎรในหมู่บ้าน แจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ

1.5 ให้การสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.6 ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ โดยกระทำตนให้เป็นตัวอย่างแก่ราษฎรตามที่ทางราชการได้แนะนำ

1.7 อบรมหรือชี้แจงให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อราชการ กฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ ในการนี้ สามารถเรียกราษฎรมาประชุมได้ตามสมควร

1.8 แจ้งให้ราษฎรให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์เพื่อบำบัดปัดป้องภยันตรายสาธารณะอันมีมาโดยฉุกเฉิน รวมตลอดทั้งการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

1.9 จัดให้มีการประชุมราษฎรและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง

1.10 ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติซึ่งเกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

1.11 ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม หน่วยงานอื่นของรัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย

2. อำนาจหน้าที่เกี่ยวด้วยความอาญา

2.1 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย เกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านของตน ต้องแจ้งความต่อกำนันนายตำบลให้ทราบ

2.2 เมื่อทราบข่าวว่ามีการกระทำผิดกฎหมายเกิดขึ้น หรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้านที่ใกล้เคียง ต้องแจ้งความต่อผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านนั้นให้ทราบ

2.3 เมื่อตรวจพบของกลางที่ผู้ที่กระทำผิดกฎหมายมีอยู่ก็ดี หรือสิ่งของที่สงสัยว่าได้มาโดยการกระทำผิดกฎหมาย หรือเป็นสิ่งของสำหรับใช้ในการกระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับสิ่งของนั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

2.4 เมื่อปรากฏว่าผู้ใดกำลังกระทำผิดกฎหมายก็ดี หรือมีเหตุควรสงสัยว่า เป็นผู้ที่ได้กระทำผิดกฎหมายก็ดี ให้จับตัวผู้นั้นไว้และรีบนำส่งต่อกำนันนายตำบล

2.5 ถ้ามีหมายหรือมีคำสั่งตามหน้าที่ราชการ ให้จับผู้ใดในหมู่บ้านนั้น เป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านที่จะจับผู้นั้น และรีบส่งต่อกำนัน หรือกรมการอำเภอตามสมควร

2.6 เมื่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ออกหมายสั่งให้ค้น หรือให้ยึด ผู้ใหญ่บ้านต้องจัดการให้เป็นไปตามหมาย

ในกรณีที่ ผู้ใหญ่บ้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้มอบหน้าที่ให้แก่ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครองคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาการแทน และต้องรายงานให้กำนันทราบ และถ้าไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่เกิน 15 วัน ต้องรายงานนายอำเภอทราบ

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้าน โดยผ่านการคัดเลือกร่วมกันจากผู้ใหญ่บ้านและกำนัน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี แต่เมื่อผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใดผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านต้องออกจากตำแหน่งด้วย ซึ่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน มี 2 ประเภทคือ

1. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง มีหมู่บ้านละ 2 คน ถ้าหมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่า 2 คน ต้องขออนุมัติจากกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจหน้าที่ คือ ช่วยเหลือผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติกิจการตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้าน ในกิจการที่ผู้ ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านร่วมกับผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ

2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและปราบปรามโจรผู้ร้าย โดย ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุมัติตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด มีอำนาจหน้าที่ตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้านถ้ารู้เห็นหรือทราบเหตุการณ์เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในหมู่บ้านเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย ให้แจ้งต่อผู้ใหญ่บ้านถ้ามีคนจรเข้ามาในหมู่บ้านและสงสัยว่ามาโดยไม่สุจริตให้นำตัวส่งผู้ใหญ่บ้านระงับเหตุปราบปราม ติดตามจับผู้ร้าย ตรวจจับสิ่งของที่ผิดกฎหมายส่งผู้ใหญ่บ้าน ควบคุมตัวผู้สงสัยว่าได้กระทำผิดและกำลังจะหลบหนีส่งผู้ใหญ่บ้าน ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ใหญ่บ้านซึ่งสั่งการโดยชอบด้วยกฎหมาย

คณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง และกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งนายอำเภอแต่งตั้งจากผู้ซึ่งราษฎรในหมู่บ้านเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่น้อยกว่าสองคน แต่ไม่เกินสิบคน มีหน้าที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงานในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่น (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ2557)

สรุปได้ว่า ในหมู่บ้านหนึ่งมีผู้ใหญ่บ้าน 1 คน ทำหน้าที่ปกครองราษฎรในเขตหมู่บ้าน โดยมีที่มาจากการเลือกของราษฎรในหมู่บ้านนั้น โดยผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน และมีหน้าที่ หลัก 2 ประการคือ 1) อำนาจหน้าที่ในทางปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และ 2) อำนาจในทางอาญา เมื่อทราบว่ามีการกระทำผิดกฎหมาย หรือสงสัยเกิดในหมู่บ้าน

ตำบล

ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 กำหนดให้ตำบล ตำบลเป็นหน่วยการปกครองท้องที่ ประกอบด้วยหลาย ๆ หมู่บ้านรวมกัน ราว 20 หมู่บ้าน นอกจากนั้นกระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์การจัดตั้งตำบลไว้ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2539 ดังนี้

1. กรณีเป็นชุมชนหนาแน่น เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 4,800 คน มีหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 8 หมู่บ้าน และได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบลหรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอ

2. กรณีเป็นชุมชนห่างไกล เป็นชุมชนที่มีราษฎรไม่น้อยกว่า 3,600 คน มีหมู่บ้านไม่น้อยกว่า 6 หมู่บ้าน หรือเป็นชุมชนใหม่ห่างจากชุมชนเดิมไม่น้อยกว่า 6 กิโลเมตรได้รับความเห็นชอบจากสภาตำบล หรือสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและที่ประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอการจัดระเบียบปกครองตำบล

การบริหารราชการตำบล

ตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่การบริหารงานของตำบล มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ กำนัน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน

กำนัน ในตำบลหนึ่งมีกำนันหนึ่งคนที่มาจากการการเลือกตั้งกันเองของผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น ขึ้นมาเป็นกำนันทำหน้าที่ในการปกครองราษฎร

อำนาจหน้าที่กำนัน

1. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองท้องที่ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันภัยอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎร รับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎร แจ้งทางราชการและรับข้อราชการ ประกาศให้ราษฎรได้ทราบและดำเนิน การให้เป็นไปตามกฎหมาย เช่น การตรวจและเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบลและสารวัตรกำนัน

2. อำนาจหน้าที่ทุกอย่างเช่นเดียวกับผู้ใหญ่บ้าน

3. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย

3.1 หากมีการกระทำผิดอาญาหรือสงสัยจะเกิด ให้แจ้งนายอำเภอ หรือถ้าเกิดในตำบลข้างเคียงให้แจ้งกำนันตำบลข้างเคียงนั้นทราบ

3.2 พบคนกำลังกระทำผิดกฎหมาย หรือเหตุควรสงสัย หรือมีหมาย หรือคำสั่งให้จับผู้ใดในตำบลให้จับผู้นั้นส่งอำเภอ

3.3 ค้นหรือยึดตามหมายที่ออกโดยกฎหมาย

3.4 อายัดตัวคนหรือสิ่งของที่ได้มาด้วยการกระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งอำเภอ

3.5 เมื่อมีเหตุการณ์ร้ายหรือแปลกประหลาด รายงานต่อนายอำเภอ

3.6 เกิดจลาจล ปล้นฆ่า ชิงทรัพย์ ไฟไหม้หรือเหตุร้าย ฯลฯ ให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

3.7 เมื่อทราบว่ามีคนอาฆาตมาดร้าย คนจรจัด อาจเรียกประชุมผู้ใหญ่บ้านเพื่อปรึกษาสืบสวนแล้วถ้ามีหลักฐานให้เอาตัวส่งไปที่อำเภอ

3.8 เมื่อมีคนจรแปลกหน้านอกทะเบียนราษฎรเข้ามาในท้องที่ ให้หารือกับผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขับไล่ออกจากท้องที

3.9 เมื่อมีผู้ใดตั้งทับ กระท่อม หรือโรงเรือนโดดเดี่ยว ซึ่งจะเป็นอาจเป็นอันตราย อาจสั่งให้เข้ามาอยู่เสียในหมู่บ้าน และนำความแจ้งนายอำเภอ

3.10 เมื่อมีผู้ปล่อยละทิ้งบ้านให้ชำรุดรุงรัง โสโครก อันอาจเกิดอันตรายแก่ผู้อื่น หรืออาจเกิดอัคคีภัย ให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล บังคับให้ผู้อยู่ในที่นั้นแก้ไข ถ้าไม่ปฏิบัติตามให้นำความร้องเรียนต่อนายอำเภอ

3.11 ในกรณีที่เกิดอันตรายแก่การทำมาหากินของราษฎร ให้ปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล หาทางป้องกันแก้ไข ถ้าเกินความสามารถให้แจ้งต่อนายอำเภอ

4. อำนาจหน้าที่ในการดูแลให้คนที่เดินทางเข้ามาในตำบล ซึ่งไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นผู้ร้าย ให้มีที่พักตามสมควรและถ้าเป็นผู้เดินทางมาในราชการก็ต้องช่วยเหลือหาคนนำทาง หาเสบียงอาหารให้

5. อำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ที่ราษฎรใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่น สระน้ำ ศาลาอาศัย ที่เลี้ยงปศุสัตว์ ห้ามมิให้ผู้ใดรุกล้ำยึดถือครอบครอง หรือทำให้ทรัพย์เสียหาย

6. อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล เช่น งานทะเบียนราษฎรเกี่ยวกับการแจ้งคนเกิด คนย้าย คนตาย งานทะเบียนสัตว์ พาหนะ และมีหน้าที่รับคำขอจดทะเบียนสมรสเพื่อนำส่งนายอำเภอให้จดทะเบียนสมรสให้โดยคู่สมรสไม่ต้องไปที่ว่าการอำเภอ ในท้องที่ที่ผู้ว่าราชการจังหวัดได้ออกประกาศไว้ ตลอดจนทำบัญชี ทะเบียนสิ่งสาธารณะประโยชน์ที่อยู่ในตำบล

7. อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากร ในการช่วยเหลือการจัดเก็บภาษีอากร การสำรวจและประเมินราคาเพื่อเสียภาษีอากร โดยจัดทำบัญชีสิ่งของที่ต้องเสียภาษีอากรยื่นต่อนายอำเภอ เพื่อนำไปเสียภาษี ตามกฎหมายภาษีอากร

8. อำนาจหน้าที่เรียกประชุมและให้ช่วยงานตามหน้าที่ ไม่ว่าการประชุมประชาชน คณะกรรมการสภาตำบลและผู้ใหญ่บ้าน เพื่อหารือร่วมกัน และเรียกบุคคลมาให้ช่วยเหลืองาน

9. หน้าที่ทั่ว ๆ ไป เป็นอำนาจหน้าที่ที่ปรากฏในกฎหมายอื่นๆ ที่ กระทรวงทบวงกรมอื่นให้ช่วยเหลือ

แพทย์ประจำตำบล กำนันและผู้ใหญ่ เป็นผู้เลือกผู้ มีความรู้ในวิชาแพทย์แผนปัจจุบันหรือแผนโบราณ สัญชาติไทย และมีถิ่นที่อยู่ในตำบล แล้วเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเป็นแพทย์ประจำตำบล ทำหน้าที่ช่วยเหลือกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ป้องกันและตรวจตราความเจ็บไข้ได้ป่วยที่เกิดขึ้นแก่ราษฎรในตำบลนั้นและตำบลใกล้เคียง ตลอดจนรายงานโรคระบาดร้ายแรงแก่กำนันและนายอำเภอ

สารวัตรกำนัน ในแต่ละตำบลให้มีสารวัตรกำนันจำนวน 2 คนทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยของกำนัน มาจากการเสนอชื่อโดยกำนันและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบ

คณะกรรมการตำบล ประกอบด้วยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านในตำบล แพทย์ประจำตำบล เป็นกรรมการตำบลโดยตำแหน่ง และครูประชาบาลในตำบลหนึ่งคน กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิหมู่บ้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการตำบลผู้ทรงคุณวุฒิ โดยนายอำเภอเป็นผู้คัดเลือกแล้วรายงานไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด คณะกรรมการตำบลมีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อกำนันเกี่ยวกับกิจการที่จะปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน (บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์และคณะ2557)

กล่าวโดยสรุป คือ ในตำบลหนึ่ง มีกำนันคนหนึ่งเป็นผู้ปกครองและรับผิดชอบในการดูแลทุกข์สุขของประชาชนทุกหมู่บ้านทั่วทั้งตำบลนั้น กำนันจากการการเลือกตั้งกันเองของผู้ใหญ่บ้านในตำบลนั้น โดยหน้าที่และอำนาจของกำนัน คือ 1) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการปกครอง

ท้องที่ ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ กำหนดเป็นหลักไว้ ได้แก่ การตรวจตรา รักษาความสงบเรียบร้อยในตำบล ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายการป้องกันภัยอันตราย ส่งเสริมความสุขของราษฎรรับเรื่องความเดือดร้อนของราษฎรแจ้งทางราชการและรับข้อราชการ ประกาศแก่ราษฎรหรือที่จะดำเนิน การให้ตามกฎหมาย เช่น การตรวจและเก็บภาษีอากร รวมทั้งการปกครองผู้ใหญ่บ้านและแพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน 2) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความอาญา และรักษาความสงบเรียบร้อย 3) อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคนเดินทางมาในตำบล 4)อำนาจหน้าที่ดูแลรักษาสิ่งซึ่งเป็นสาธารณประโยชน์ 5) อำนาจเกี่ยวกับการทะเบียนต่าง ๆ ในตำบล 6) อำนาจหน้าที่เรียกประชุมและให้ช่วยงานตามหน้าที่ และ 7) หน้าที่ทั่ว ๆ ไป

แนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากกลไกการปกครองของไทย แบ่งออกเป็นหลายระดับ ทั้งในระดับประเทศ ท้องถิ่น และท้องที่ ซึ่งหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด และภาระหน้าที่หลักในการดูแลทุกข์ของลูกบ้านคือ กำนันผู้ใหญ่บ้าน และถึง แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในระบอบการปกครองท้องที่ของสังคมไทย แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังเป็นกลไกสำคัญของรัฐในส่วนภูมิภาคระดับตำบล หมู่บ้าน หากการปกครองตำบล หมู่บ้านแข็งแกร่ง ประเทศย่อมมั่นคง ภารกิจบำบัดทุกข์ทุกข์บำรุงสุข ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในสถานการณ์ พ.ศ. 2547 ต้องใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ (โภคิน พลกล 2547)

1. ด้านการบริการประชาชน ให้เอาใจใส่ดำเนินการช่วยเหลือและดูแลประชาชนอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อจะให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วในการติดต่อ ราชการการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง กรม และ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพราะการบริการประชาชนถือเป็นหัวใจสำคัญอย่างยิ่ง

2. ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ให้ดำเนินการแนะนำ ตักเตือนและดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมายรวมถึงชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ที่ประชาชนพึงรู้ ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่เป็นหัวหน้าชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) อำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

3. ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ ดำเนินการดูแลรักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์และ เมื่อพบว่าป่าไม้ในเขตทองที่ถูกบุกรุกทำลายให้รายงานอำเภอ หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ โดยเร็ว และการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลาย ป่าไม้

4. ด้านการแก้ไขปัญหาความยากจน ให้ดำเนินการร่วมมือกับทางจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนทองถิ่นและประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนใน พื้นที่ตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนข้อมูลปัญหาความต้องการ (demand side) ทรัพยากรในการ ให้ความช่วยเหลือ (supply side) เพื่อน่าไปร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาถึงระดับฐานราก และ แก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนต่อไป

5. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ดำเนินการกระตุ้นปลกจิตสำนึกให้ชุมชนตื่นตัว ให้เกิดมีกระแสสังคมต่อด้านยาเสพติด การสร้างความร่วมมือกับประชาคมหมู่บ้านและตำบล โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน ในการรวมพลังต่อต้านยาเสพติดทุกรูปแบบและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดด้วย

6. ด้านการปราบปรามผู้มีอิทธิพล ดำเนินการรวมมือกับทางราชการ มีการปราบปรามผู้มีอิทธิพลด้วยการสอดส่องดูแลความประพฤติของลูกบ้าน มิให้ประพฤติตนเป็นผู้ มีอิทธิพลหรือมีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพล และดูแลสถานประกอบการต่าง ๆ ใน พื้นที่และให้ความร่วมมือในการแจ้งเบาะแส ข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาความเดือดร้อนที่เกิด จากกลุ่มผู้มีอิทธิพล รวมถึงการใช้มาตรการทางสังคมต่อกลุ่มผู้มีอิทธิพล

สำหรับ ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2543) เสนอว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภารกิจหลักที่สำคัญ ดังนี้

1. ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย เช่น การประชุมชี้แจงข้อราชการแก่ราษฎร การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยและถูกสุขลักษณะ การดูแลราษฎรให้ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบแบบแผนของทางราชการ การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อาชญากรรม อาวุธสงคราม แหล่งอบายมุข การทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ

2. ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม เช่น การส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง การพัฒนาและการส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในด้านการเกษตรลักษณะไร่นาสวนผสม การรวมกลุ่มออมทรัพย์ การจัดร้านค้าหรือลานค้าชุมชน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้กระบวนการประชาคมหมู่บ้าน

3. ด้านการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการดูแลและเชิญชวนราษฎรให้รักธรรมชาติ รักป่าไม้ รักสิ่งแวดล้อมร่วมมือกับราษฎร องค์กรปกครองท้องถิ่นในการปลูกต้นไม้ในป่าริมถนนทุกสายและสถานที่สำคัญๆ ช่วยกันกำจัดขยะมูลฝอย ป้องกันไม่ให้น้ำในแม่น้ำ ลำคลอง ทะเล เน่าเสีย

4. ด้านการอำนวยความยุติธรรม เช่น การไกล่เกลี่ยประนีประนอม การระงับข้อพิพาทต่างๆ และการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบล หมู่บ้าน

5. ด้านการบริการ เช่น การให้บริการด้านงานทะเบียน งานบัตรประจำตัวประชาชนและการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป หมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด และ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและหน้าที่ในการทำงานในตำบลและหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ 2457 ดังนั้น งานของทุกกระทรวง ทบวง กรม ที่จะลงไปในทุกตำบล หมู่บ้าน ต้องผ่านความร่วมมือจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน งานจึงจะสำเร็จ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงเปรียบเหมือนผู้ช่วยนายอำเภอในพื้นที่ ในการแก้ไขปัญหาและบรรเทา ความเดือดร้อนของ ประชาชนในเบื้องต้น และมานำเสนอให้นายอำเภอทราบถ้ามีปัญหามากเกินกว่าจะแก้ไข นอกจากนั้น กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ยังต้องเป็นผู้นำการจัดทำแผนบูรณาการการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน เป็นผู้นำในการจัดทำแผนประจำหมู่บ้าน แผนชุมชน และแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญอีกด้วย (สัญชัย ขจรเวหาศน์ 2555)

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันนี้ การบริหารและการปกครองท้องที่ผ่านองค์กรปกครองระดับล่างที่เรียกว่า ตำบลและหมู่บ้าน ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปและมีผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมาก สืบเนื่องจาก ประการแรก พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ขึ้นทั่วประเทศ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และต่อมาได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ส่งผลให้มีการยกฐานะสุขาภิบาลเดิมขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการกำหนดแผนงานและขั้นตอนให้มีกระจายอำนาจและถ่ายโอนงานให้เทศบาล และให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นล่าง นอกจากนี้ ได้มีการขยายบทบาทอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นชั้นบน ฯลฯ ผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่โดยตรงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ประการที่สอง เป็นผลมาจากการปฏิรูประบบราชการโดยภาพรวม และการจัดกลุ่มภารกิจของกระทรวงและกรมต่างๆ ใหม่ ส่งผลให้ภารกิจที่แต่

ละกระทรวงและแต่ละกรมแบบเดิม เปลี่ยนแปลงไป ประการที่สาม ระบบการบริหารงานภาครัฐแบบใหม่มีเป้าหมายในการบริหารโดยเน้นประสิทธิภาพ มีการประเมินผลงาน มีเกณฑ์วัดความพึงพอใจของผู้รับบริการ มีความโปร่งใส และมีความเที่ยงธรรม รวมทั้งมีระบบการงบประมาณและการตรวจสอบการใช้งบประมาณที่แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก ซึ่งสภาวะการณ์เช่นนี้ส่ง ผลกระทบต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพราะว่าโดยพื้นฐานแล้วกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ไม่ได้มีฐานะเป็นข้าราชการเต็มตัว อีกทั้งไม่ได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้นการประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วยเกณฑ์ของระบบการบริหารราชภาครัฐแบบใหม่ อาจไม่เป็นธรรมแก่กำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นข้าราชการ และไม่ได้เป็นพนักงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นเต็มตัว (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ 2546) และเมื่อพิจารณากฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดินจะเห็นว่า กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาท อำนาจหน้าที่น้อยลง คงมีเพียงกฎหมายลักษณะปกครองท้องถิ่นที่พอจะรองรับสถานภาพทางกฎหมายกำนันผู้ใหญ่บ้านให้ดำรงอยู่ได้ แล้วเรียกว่า 'การปกครองท้องที่' โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องทำงานขึ้นต่อนายอำเภอ และผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะตัวแทนราชการส่วนภูมิภาค และอาจถูกถอดถอนได้จากผู้ว่าราชการจังหวัดหากมีความผิดหรือขาดคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ในขณะเดียวกัน กำนันผู้ใหญ่บ้านกฎหมายกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน และถูกถอดถอนได้โดยประชาชนเช่นกัน ดังนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ ตัวแทนที่ต้องรับฟังเสียงของประชาชนด้วย กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องเล่นทั้งสองบทบาทไปด้วยกันคือ เป็นเสมือนลูกน้องผู้ใต้บังคับบัญชาข้าราชการส่วนภูมิภาค คือนายอำเภอกับผู้ว่า ราชการจังหวัด และเป็นตัวแทนของประชาชนจากหมู่บ้านและตำบลนั้นๆ กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะลูกน้องข้าราชการส่วนภูมิภาคจะรองรับทุกเรื่องราวที่เกิดในหมู่บ้านและตำบลและงานฝากจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานของรัฐต่างๆ ซึ่งมักใช้อำนาจผ่านไปยังหมู่บ้านและตำบล รวมทั้ง ยังเป็นฐานอันเข้มแข็งหรือหัวคะแนนให้กับพรรคการเมืองและนักการเมืองทุกระดับ (รักบ้านเกิด 2547)

จากความเป็นมาและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ที่มีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด ดังนั้น บุคคลที่จะเข้ามารับตำแหน่งจึงควรจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ มีคุณลักษณะเฉพาะตัว รู้ในบทบาท อำนาจหน้าที่ของตนตลอดจนมีคุณธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จของงาน นอกจากนั้น ในสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมที่ทันสมัย การสื่อสารและองค์ความรู้ใหม่ที่กว้างขวาง ทำให้ปัจจุบันบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านจะเปลี่ยนแปลงไป กำนันผู้ใหญ่บ้านจำเป็นจะต้องปรับบทบาทตนเองและปรับองค์ความรู้ของตนเอง ให้เหมาะสม โดยบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งถือเป็น ภาระหน้าที่หลักก็คือ

การดูแลทุกข์ของลูกบ้าน เพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ใกล้ชิดลูกบ้านมากที่สุด แต่สำหรับเรื่องการพัฒนานั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านอาจมีส่วนในการดำเนินการน้อยลง เนื่องจาก อบต. เป็นผู้ทำหน้าที่นี้อยู่แล้ว ดังนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงทำหน้าที่เหมือนเป็นหูเป็นตา และเป็นผู้ที่ดูแลด้านความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเป็นศูนย์รวมเครือข่ายที่สำคัญของหมู่บ้าน

แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลง ทางสังคม (Social change) เกิดขึ้น อยู่ตลอดเวลา เป็นพลวัตร (Dynamic) การเปลี่ยนแปลง อาจเป็นไปอย่างช้าๆ หรือมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จนคนสังคมต้อง ปรับตัว เพื่อตอบรับกับการเปลี่ยนแปลงนั้น อาทิ สังคมไทย แต่เดิม เป็นสังคมเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทที่มีการทำนาและการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก การผลิตแต่เดิมก็ ใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านและ เป็น การผลิตเพื่อยังชีพ มีการอยู่ร่วมกันแบบพี่น้อง เอื้ออาทรต่อกัน มีหัวหน้าหมู่บ้าน คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ดูแลประสานงานกับภาครัฐส่วนกลาง แต่ในปัจจุบันสังคมเปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่เน้นการผลิตเพื่อส่งออก ด้วยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัย มีการขยายเขตการเพาะปลูก เพื่อการเกษตรอุตสาหกรรม การขยายตัวทางอุตสาหกรรม ก่อเกิดย่านอุตสาหกรรมและย่านพาณิชยกรรมขึ้นตามเมืองต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนในท้องถิ่น เข้าสู่พื้นที่เมืองเพื่อ เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานดังกล่าว ย่อมมีผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของ แต่ละพื้นที่เป็นอย่างมาก สังคมชนบท ที่แต่เดิมอยู่กันอย่างเรียบง่ายในกรอบของประเพณีที่มีจารีตและขนบธรรมเนียมท้องถิ่น และมีกำนันผู้ใหญ่บ้านควบคุมดูแลลูกบ้านมีการเปลี่ยนแปลง คนรุ่นใหม่หมดความเชื่อถือในความรู้ความสามารถต่อการเป็นผู้นำของคนรุ่นก่อน เพราะได้ผ่านการเรียนความรู้ใหม่ๆ จากในเมือง มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ พร้อม กับรับเอาความทันสมัยหลายๆ อย่างมาจากภายนอก จึงทำให้หมดความเลื่อมใสและเชื่อถือในสิ่งที่เป็นจารีตและประเพณีของท้องถิ่นที่เคยมีบทบาทในการสร้างและควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะในบางแห่งที่มีกลุ่มชนกลุ่มใหม่เข้าไปขยายที่ทำกินและตั้งถิ่นฐาน จนทำให้เกิดลักษณะ ชุมชนบ้านใหม่ๆ เช่น ชุมชนบ้านจัดสรร ทำให้ความเป็นสังคมท้องถิ่นแต่เดิมล่มสลายลง ความเป็นเป็นปัจเจกบุคคล (Individualism) มีมากขึ้น การพึ่งพาบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงลดน้อยลงตามลำดับ ในงานวิจัยนี้จึงมีความสนใจในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีผลต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่าง

ยิ่ง การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernization) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) ในสังคมของจังหวัดเชียงใหม่

ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง สิ่งใดๆ ก็ตามที่เกิดขึ้น เจริญเติบโต หรือเสื่อมถอยภายในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ที่เกี่ยวเนื่องกับบทบาท สถาบัน หรือระเบียบที่ประกอบกันเป็น โครงสร้างสังคม (Gerth and Mills, 1953)

สำหรับ Vago (1989) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นความแตกต่างระหว่างเงื่อนไขก่อนและหลังของคุณลักษณะของโครงสร้างหรือองค์การทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงในสถาบันครอบครัว ศาสนา ทัศนคติ และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคม อาจเกิดขึ้นในด้าน การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือระบบนิเวศ (Ecological change) การเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร (Demographic change) การเปลี่ยนแปลงระดับของความรู้และเทคโนโลยี (Knowledge and Technology change) และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางเศรษฐกิจ การเมือง และอุดมการณ์ (Economic, political, and ideology change)

ราชบัณฑิตยสถาน (2524) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการ แบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครอง ได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปได้อย่างถาวรหรือชั่วคราว โดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

พัทยา สายหู (2529) ได้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ด้วยกัน อันเป็นผลมาจากระเบียบที่กำหนดการกระทำ และความสัมพันธ์ของคน เช่น สิทธิและหน้าที่ ขนบธรรมเนียมประเพณี บทบาทและสถานภาพ มีการเปลี่ยนแปลง

สนิท สมัครการ (2538) อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดมีความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลา

หนึ่งแล้ว การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ว่าจะเล็กน้อย หรือใหญ่โตเพียงไรก็ตามย่อมถือได้ว่าเป็นเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น

โดยสรุป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในสังคมระหว่างช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง ทั้ง ในระดับโครงสร้าง บรรทัดฐาน ลักษณะการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม หรือเรียกได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งใน ระดับจุลภาคและระดับมหภาค ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลดีหรือผลเสียก็ได้

องค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมถือได้ว่าเป็นกระบวนการที่อาจเกิดจากการวางแผนหรือไม่ได้วางแผนไว้ก็ตาม จะมีองค์ประกอบในด้านต่างๆต่อไปนี้ (Vago 1989)

1. ทิศทางของการเปลี่ยนแปลง (Direction of change) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นหรือถดถอยลง

2. ขนาดของการเปลี่ยนแปลง (Magnitude of change) เป็นการเปลี่ยนแปลงขนานใหญ่ หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงเล็กๆน้อยๆในสังคม

3. ระยะเวลาที่เกิดการเปลี่ยนแปลง(Duration of change) หมายถึงเวลาที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อย

4. ระดับของการเปลี่ยนแปลง (Level of change) ว่าเกิดขึ้นในระดับบุคคล กลุ่ม องค์การ หรือโครงสร้างสังคม

5. การเปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์ของสังคม (Identity of change) อันถือเป็นปรากฏการณ์เฉพาะของการเปลี่ยนแปลง

รูปแบบของการเปลี่ยนแปลง (Patterns of Change)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีหลายรูปแบบด้วยกัน ซึ่ง Vago (1989) เสนอถึงรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 6 ประการคือ

1. การเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ (Evolution) เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างช้าๆ ไปสู่สังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

2. การแพร่กระจาย (Diffusion) เป็นกระบวนการที่ระบบทางวัฒนธรรม สิ่งประดิษฐ์ทางวัตถุหรือทางสังคม และสถาบันใหม่ๆ ของที่หนึ่งแผ่ขยายไปสู่อีกที่หนึ่ง หรือได้รับการยอมรับจากสังคมเพื่อนบ้านใกล้เคียง หรือเป็นการแพร่กระจายที่ขยายบริเวณกว้างขึ้นจนกระทั่งกระจายไปทั่วโลก

3. การเปลี่ยนผ่านทางวัฒนธรรม (Acculturation) หมายถึง การรับเอาคุณลักษณะทางวัตถุและไม่ใช่วัตถุของวัฒนธรรมอื่น เนื่องจากมีการติดต่อสังคมนั้นเป็นเวลานาน ในบางกรณีหมายถึง การรับเอาหรือยืมวัฒนธรรมภายใต้บริบทของความสัมพันธ์แบบด้อยกว่าและเหนือกว่า

4. การปฏิวัติ (Revolution) เป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงทางการเมือง ทางความสัมพันธ์เชิงอำนาจ การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม การควบคุมทางเศรษฐกิจ และการจัดระเบียบทางสังคม ก่อให้เกิดการเปลี่ยนอำนาจจากกลุ่มสังคมหนึ่งไปสู่อีกกลุ่มหนึ่ง และส่งผลกระทบต่อชนชั้น สถานภาพ และอำนาจในสังคม

5. การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการที่สังคมเกษตรกรรมเปลี่ยนไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่ง มีการพัฒนาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การจัดการทางสังคม การเมือง และทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย ยังมีหมาย ถึงการเลียนแบบความทันสมัย และการถ่ายทอดรูปแบบการผลิต และเทคโนโลยีจากประเทศตะวันตกไปยังประเทศด้อยพัฒนา

6. การเปลี่ยนไปสู่การเป็นอุตสาหกรรม (Industrialization) เป็นกระบวนการใช้เทคโนโลยีและพลังงานสมัยใหม่ แทนการใช้แรงงานมนุษย์ ในการผลิตสินค้า

7. การเปลี่ยนไปเป็นเมือง (Urbanization) เป็นกระบวนการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรในเมือง ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการรวมศูนย์ของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ การบริหารจัดการองค์การทางการเมือง และเครือข่ายการสื่อสารในเขตเมือง ตลอดจนวิถีชีวิต รูปแบบพฤติกรรม และความสัมพันธ์ภายในสังคมเมือง

8. การจัดระบบบริหารงานแบบราชการ (Bureaucratization) คือ การเปลี่ยนการจัดระเบียบหรือลำดับขั้นของการปกครองในโครงสร้างสังคม เพื่อการบริหารองค์กรขนาดใหญ่อย่างมีเหตุผล มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล และมีลักษณะที่เป็นทางการ

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาสังคม

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงและทฤษฎีการพัฒนานั้น ก็มักมีรากฐานมาจากอุดมการณ์และพื้นฐานของนักทฤษฎีผู้ทำการศึกษาปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ซึ่งงานวิจัยนี้จะเสนอทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทางสังคมใน 2 แนวคิดหลัก ดังนี้

1. ทฤษฎีวัฒนาการ (Evolutionary theory)

ทฤษฎีวัฒนาการได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพของชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) นักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการเสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นกระบวนการที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นลำดับขั้นตอนตามกฎแห่งธรรมชาติ (Natural laws) โดยมีการเปลี่ยนแปลงจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ในลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น และมีความเจริญก้าวหน้าไปเรื่อยๆ จนเกิดเป็นสังคมที่มีความสมบูรณ์ นักวิชาการ ทฤษฎีวัฒนาการให้ความสำคัญกับ ความก้าวหน้า (Progress) การพัฒนา (Development) และความเจริญขึ้น (Advancement) อาทิเช่น

Comte (1915) บิดาแห่งสังคมวิทยา เสนอว่า วิวัฒนาการ เป็นกระบวนการที่มุ่งไปสู่สังคมที่สมบูรณ์ (Perfect society) และความศิวิไลซ์ (Civilization) วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์จะมีพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ (Knowledge) และใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ไปสู่ความรู้ เช่น การสังเกต การทดลอง และการเปรียบเทียบ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ก้าวหน้ามากขึ้น

Morgan (1877) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีภายในสังคมมนุษย์ โดยแบ่งพัฒนาการขอองสังคมออกเป็น 3 ขั้นตอนตามการพัฒนาเทคโนโลยี คือ

1. สังคมคนป่า (Savage) ตั้งแต่เริ่มเกิดสังคมมนุษย์ มีการทำลูกศร ธนู เพื่อใช้ในการล่าสัตว์ และมีการใช้ไฟ

2. สังคมอารยชน (Barbarian) มีการปั้นภาชนะต่างๆ และมีการใช้เหล็กในการทำเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ มีการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการชลประทาน

3. สังคมอารยธรรม (Civilized) เป็นสังคม ที่เริ่มตั้งแต่มนุษย์รู้จักประดิษฐ์อักษร

Spencer (1876) นักสังคมวิทยา เสนอว่า วิวัฒนาการของสังคมมนุษย์เป็นแบบสายเดียว (Unilinear) คือจะมีวิวัฒนาการตามธรรมชาติ (Natural evolution) จากรูปแบบที่เรียบง่ายไปสู่โครงสร้างที่สลับซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของความชำนาญเฉพาะด้านของแต่ละส่วนที่ประกอบกันขึ้นเป็นสังคม การพัฒนาของสังคมเกิดขึ้นจากการที่มนุษย์มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมใหม่ๆ เพื่อความอยู่รอด ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ดีขึ้น

Tonnies (2001) เสนอว่า สังคมมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบเรียบง่าย Gemeinschaft ไปสู่สังคมแบบสลับซับซ้อน Gesellschaft มากขึ้น

Gemeinschaft	**Gesellschaft**
1.เป็นสังคมประเพณีดั้งเดิมที่มีขนาดเล็ก (Tradition society)	1.เป็นสังคมเมืองหรือสังคมอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ (Urbanized, industrial society)
2.มีความเหมือนหรือสอดคล้องกันในชุมชน (Homogeneous)	2.มีความแตกต่างทางสังคมสูง (Heterogeneous)
3.มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน (Close interpersonal ties) ของคนในชุมชนชนบท	3.ความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเป็นทางการ ผูกพันกันด้วยสัญญา ผลประโยชน์ และความชำนาญเฉพาะด้าน (Formal, contractual relationship)

Redfield (1930) เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมจะเริ่มจากสภาพของสังคมชาวบ้าน (Folk) เปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแบบเมือง (Urban) ทำให้สังคมชาวบ้านที่มีลักษณะเป็นสังคมขนาดเล็ก โดดเดี่ยว และมีความคล้ายคลึงกัน มีความเป็นปึกแผ่นภายในสังคม มีความผูกพันกันแบบญาติพี่น้อง และให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นผลมาจากการติดต่อกับสังคมอื่น ส่งผลให้เกิดความแตกต่างกันมากขึ้นภายในสังคม และทำให้ความสำคัญของวัฒนธรรมเดิมลดลง

สำหรับ Lenski (1970) เห็นว่า ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีแล ะนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม Lenski จึงแบ่งประเภทสังคม (Typology) ออกเป็น 4 ประเภทตามลักษณะของเทคโนโลยีที่ใช้ ดังนี้

1. สังคมแห่งการล่าสัตว์และเก็บของป่า (Hunting and gathering society) เป็นสังคมที่ใช้เทคโนโลยีแบบง่ายๆ มีการแบ่งงานกันตามเพศ และอาศัยการร่วมมือกันในสังคมเพื่อความอยู่รอด

2. สังคมแห่งการเพาะปลูก (Horticulture society) เป็นสังคมที่มนุษย์เริ่มมีที่ดินเพื่อการผลิตเป็นของตนเอง มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัด และมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตมากขึ้น ทำให้ผลิตสินค้าได้มากขึ้นจนเกินกว่าการบริโภค ลักษณะการเป็นเจ้าของทรัพย์สินดังกล่าวก่อให้เกิดมีการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม และช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยขึ้น

3. สังคมเกษตรกรรม (The agrarian Society) เป็นสังคมที่มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเกษตร มีการแบ่งงานกันทำตามความถนัดมีมากขึ้น และช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยก็เพิ่มมากขึ้น

4. สังคมอุตสาหกรรม (The industrial society) เป็นสังคมเมืองขนาดใหญ่ ที่มีการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม มีการใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า และมีการจัดการและการแบ่งงานกันทำตามลักษณะของระบบบริหารงานสมัยใหม่ ช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวยสูงมาก

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น ไม่จำเป็นที่ทุกสังคมจะต้องเปลี่ยนผ่านตามขั้นตอนแต่ละขั้นที่กำหนดไว้ เพราะแต่ละสังคมมีจุดกำเนิดที่แตกต่างกัน มีรูปแบบของ

สังคมที่แตกต่างกัน หรือแม้แต่สังคมที่มีรูปแบบเหมือนกัน ก็อาจจะมีสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันได้

2. ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization theory)

แนวคิดความทันสมัย เป็นแนวคิดกระแสหลัก ที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic growth) หรือเป็นทฤษฎีที่ใช้รูปแบบการพัฒนาของประเทศตะวันตกเป็น ตัวแบบในการพัฒนาประเทศที่ด้อยพัฒนา หรือที่เรียกว่า “การกลายเป็นตะวันตก” (Westenization) ทฤษฎีนี้เสนอว่า การพัฒนา คือ การแก้ไขปัญหาความล้าหลังทางเศรษฐกิจ โดยการใช้ทรัพยากรของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อ เพิ่มรายได้ประชาชาติ การยกระดับกิจกรรมการผลิต การลงทุน การออมทรัพย์ ซึ่งจะช่วยให้เศรษฐกิจขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว ทฤษฎีกระแสหลักเชื่อว่าความเจริญทางเศรษฐกิจและการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจจะสามารถช่วยลดปัญหาความยากจนได้

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง หลายประเทศมีการพัฒนาโดย การใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนากระแสหลัก (Main Stream Strategy) เป็นแนวทางในการดำเนินการ และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากธนาคารโลก (World Bank) โดย การให้ความสำคัญกับ เศรษฐกิจอุตสาหกรรม และเทคโนโลยี เป็นหลักของการพัฒนา ดังนี้

1. การขยายตัวทางเศรษฐกิจ

2. การพัฒนาอุตสาหกรรมสมัยใหม่

3. การเร่งรัด การสะสมทุน และปัจจัยการผลิต

4. การพัฒนาเทคโนโลยี

5. การใช้ค่านิยมวัตถุนิยม เป็นเครื่องมือในการสนองความต้องการของมนุษย์

นอกจากนั้น ยังมีการ ส่งเสริมให้มีการสร้างกลไกทางเศรษฐกิจหลายรูปแบบเพื่อเร่งการขยายตัวของรายได้ประชาชาติ รวมทั้งมีการสร้างระบบการผลิตแบบรวมศูนย์ และมีขนาดใหญ่โตจนถึงการสร้างองค์กรสมัยใหม่ เพื่อที่จะประสานงานและควบคุมกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้อยู่ในทิศทางเดียวกัน ตามอุดมการณ์ที่เรียกว่า “ลัทธิอุตสาหกรรมนิยม” (Industrialism) การพัฒนา

ดังกล่าวทำให้เกิด สังคมเมือง (Urban) ในหลายๆ พื้นที่ สาเหตุประการหนึ่งคือ สืบเนื่องมาจาก ชาวชนบทอพยพเข้ามาในเมืองใหญ่เพื่อแสวงหาโอกาสในการดำเนินชีวิต เช่น การศึกษา การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ฯลฯ ก่อให้เกิด ลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งมีอิทธิพลมาจากแนวคิดของกระแสทุนนิยม ที่เน้นการเจริญเติบโตทางวัตถุเน้นความสะดวกสบาย อีกทั้ง จริยธรรมทุนนิยม ยังส่งเสริมให้ปัจเจกชนมุ่งแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดเพื่อตัวเอง พฤติกรรมของปัจเจกชน จึงเน้น ที่ผลประโยชน์ส่วนตน โดยไม่คำนึงถึงสังคมส่วนรวม

การกระจายอำนาจ (Decentralization)

การเจริญเติบโต ของสังคม อย่างมีคุณภาพ หรือการพัฒนา ในลักษณะสมดุล (Balance growth) นั้นจะต้องได้รับการวิเคราะห์ในลักษณะที่มีหลายมิติ อาทิ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และมีการสร้างความเป็นธรรมในสังคม และต้องรวมโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองเอาไว้ด้วย สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในการพัฒนา ในยุคปัจจุบันก็คือ จะต้องมีการปฏิบัติการขององค์กรทางการเมือง เพื่อกระตุ้นให้มีการจัดทรัพยากร ของสังคมในทิศทาง ที่ก่อให้เกิดผลประโยชน์กับคนส่วนใหญ่ ในขณะที่ การพัฒนาที่มีลักษณะไม่เท่าเทียมกัน ย่อมก่อให้เกิดความตึงเครียดทางสังคม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดกระบวนการวางโครงสร้างอำนาจของสังคมในการแก้ไขปัญหาการพัฒนา เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อคนส่วนใหญ่ของประเท ศ ซึ่ง ในการพัฒนาที่ผ่านมาการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth)ส่งผลในด้านดีต่อการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานทางสาธารณูปโภค (Infrastructure) แต่อย่างไรก็ตาม การเจริญเติบโตจะต้องกระจายผลประโยชน์ไปสู่คนส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะในเรื่องสวัสดิการสังคม (Social Welfare) และในขณะเดียวกันต้องไม่เน้นการเจริญเติบโตแต่เฉพาะภาคอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ควรมุ่งเน้นในภาคเกษตรกรรม และการบริการด้วย อีกทั้ง ในการพัฒนานั้นจำเป็นต้องมีมิติในเรื่องกระจายความเป็นธรรมของสังคม (Social justic) ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม โดยให้ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ของการพัฒนา โดยการการกระจายอำนาจ (Decentralization) โดยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นมากขึ้น

โภคิน พลกุล (2528) เห็นว่า การกระจายอำนาจ คือ การเอาอำนาจออกไปจากศูนย์กลาง

จรัส สุวรรณมาลา (2538) เสนอว่า การกระจายอำนาจ เป็นเรื่องของ สภาวะศูนย์กลาง (Central) และสภาวะกระจายอำนาจ (Decentral) ซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม การกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น จึงเป็นการให้สิทธิในการปกครองตนเองของชุมชนและภูมิภาค

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ (2546) เห็นว่า การกระจายอำนาจจึงเป็นเรื่องของ “สภาวะ” บางอย่างเพื่อใช้อธิบายถึงลักษณะของการกระจายตัว จัดสรร แบ่งปันอำนาจรัฐในการตัดสินใจในการดำเนินกิจการสาธารณะ ดังนั้น การกระจายอำนาจจึงเป็นเรื่องของการจัดสรรแบ่งปันอำนาจ (Distribution of power) ส่วนการกระจายอำนาจภายใต้บริบทของการบริหารปกครองในพื้นที่ที่เรียกว่าท้องถิ่น (Local governance) เป็นเรื่องของจัดสรรหรือแบ่งปันอำนาจ สู่ท้องถิ่นอันเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะ (Public affairs) ของรัฐส่วนกลางไปยังหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ

รูปแบบของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจเป็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในระบบการเมืองหนึ่งๆ ซึ่งมีหลายระดับและหลายรูปแบบ โดย นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ (2547) ได้แจกแจงขอบข่ายหรือรูปแบบของการกระจายอำนาจได้ 5 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่

1) การกระจายอำนาจโดยจำเป็นหรือโดยปริยาย (Decentralization by default) เกิดจากสภาวะที่สถาบันหรือองค์กรของรัฐบาลเกิดความล้มเหลวในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และไม่สามารถใช้อำนาจหรือมีอิทธิพลในดินแดนที่ตนปกครองได้ และจากสภาวะที่ประชาชนในระดับรากหญ้าเกิดความไม่เชื่อใจในรัฐบาล ส่งผลให้เกิดภาคประชาสังคม ที่มีความตื่นตัวและเข้มแข็ง เช่น สมาคมต่างๆ องค์กรอาสาสมัคร และองค์กรพัฒนาเอกชน มาดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อชุมชนด้วยตัวเอง เช่น การจัดให้มีโรงเรียน การจัดระบบสหกรณ์หรือธนาคารชุมชน และการจัดทำโครงการพัฒนาในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น

2) การแปรรูปกิจการของภาครัฐ (Privatization) เป็นการแปรรูปกิจการของรัฐไปให้ภาคเอกชนเป็นผู้ ดำเนินการ แทน การกระจายอำนาจในรูปแบบนี้เกิดจากความคิดที่ว่า กิจการบางอย่างนั้น เอกชนสามารถจัดทำได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถให้บริการต่อสังคมได้ดีกว่าภาครัฐ เช่น กิจการขนส่งมวลชน กิจการโทรคมนาคม การไฟฟ้า และการประปา เป็นต้น ทำให้กิจการสาธารณะที่เคยเป็นของรัฐกลายเป็นสินค้าหรือบริการที่ภาคเอกชนสามารถเข้ามาแข่งขันได้ โดยให้กลไกทางการตลาดเข้ามามีบทบาทมากกว่าที่จะถูกผูกขาดโดยรัฐ

3) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) หรือ กระจายการกระจายอำนาจทางการบริหาร (Administrative Decentralization) หมายถึง การแบ่งอำนาจของรัฐบาลกลางไปยังองค์กรในระดับรองในพื้นที่นอกศูนย์กลางหรือท้องถิ่น ภายใต้หลักการแบ่งอำนาจนี้อำนาจการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างๆ ยังคงอยู่ที่ส่วนกลาง แต่มีการแบ่งเอาภารกิจและอำนาจหน้าที่ออกไปยังองค์กรที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นเพื่อ การบริหารและปกครองพื้นที่นั้นๆ อย่างมีเอกภาพ องค์กรท้องถิ่นจะมีอิสระตามสมควรในการตัดสินใจต่างๆ ภายในพื้นที่รับผิดชอบ

4) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการมอบอำนาจ (Delegation) การมอบอำนาจเป็นการกระจายอำนาจที่รัฐส่วนกลางอาจมอบอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรกึ่งอิสระ องค์การมหาชนหรือองค์กรที่จัดทำโครงการเฉพาะกิจต่างๆ ที่รัฐบาลได้จัดตั้งขึ้น โดยมีการกำหนดภารกิจเฉพาะที่ชัดเจนให้องค์กรเหล่านั้นสามารถที่จะตัดสินใจและใช้อำนาจหน้าที่ภายในขอบเขตของตนได้โดยอิสระ แต่รัฐส่วนกลางก็ยังคงมีอำนาจอยู่เหนือองค์กรเหล่านี้โดยอาศัยมาตรการทางกฎหมายเป็นกรอบในการควบคุมและกำกับบทบาทองค์กรภายใต้หลักการมอบอำนาจ รวมถึงอำนาจในการจัดตั้งและยุบเลิกองค์กร

5) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการโอนอำนาจ (Devolution) หรือ การกระจายอำนาจในทางการเมือง คือ สภาวะที่รัฐส่วนกลางมีการถ่ายโอนหรือยกอำนาจการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ไปยังองค์กรตัวแทนของพื้นที่ ชุมชน หรือท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งองค์กรที่รับการโอนอำนาจจะมีตัวแทนที่ประชาชนภายในพื้นที่เลือกเข้ามาเพื่อทำหน้าที่ตัดสินใจและกำหนดนโยบาย กฎหมายและออกระเบียบต่างๆ ด้วยตนเองเพื่อบังคับใช้ภายในพื้นที่หรือชุมชนของตนได้โดยอิสระ โดยที่

ส่วนกลางจะไม่เข้ามามีบทบาทหรือแทรกแซงการทำงานขององค์กร น้อยที่สุด ซึ่งจะแทรกแซง ในเรื่องที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของประเทศเท่านั้น ดังนั้น จึงมีการเรียกการกระจายอำนาจในลักษณะนี้ว่า "การกระจายอำนาจที่เน้นความเป็นประชาธิปไตย (Political or Democratic Decentralization) ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 2 ระดับ ได้แก่ ระดับที่หนึ่ง การโอนอำนาจในทางการปกครอง (Administrative Devolution) ซึ่งสอดคล้องกับการจัดรูปการปกครองท้องถิ่นตามหลัก "การปกครองตนเอง" (Local-self Government) โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นของตนเอง โดยตนเอง และเพื่อตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีอิสระในการดูแลชีวิตความเป็นอยู่และสามารถจัดทำกิจการต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความจำเป็นภายในชุมชนของตนได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งยังมีทรัพยากรเป็นของตนเองที่จะใช้เพื่อจัดทำกิจการต่างๆ ได้อย่างอิสระ และ ระดับที่สอง การโอนอำนาจในทางนิติบัญญัติ (Legislative Devolution) เป็นรูปแบบของการกระจายอำนาจขั้นสูงสุดที่เป็นไปภายใต้การจัดรูปแบบการปกครองในระบบรัฐเดี่ยว จนมีลักษณะเข้าใกล้กับระบบสหพันธรัฐ กล่าวคือ เป็นการถ่ายโอนอำนาจจากส่วนกลางไปยังพื้นที่หรือท้องถิ่นหนึ่งๆ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนที่ได้รับการโอนอำนาจสามารถที่จะกำหนดแนวทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ผ่านการจัดตั้งสถาบันทางการเมืองในรูปแบบสภาเพื่อทำหน้าที่ออกกฎหมายและกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อบังคับใช้ภายในพื้นที่ของตน

จากรูปแบบการกระจายอำนาจข้างต้นจะเห็นได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากหลักการกระจายอำนาจ และมักจะมีลักษณะของการผสมผสานแนวคิดการกระจายอำนาจที่ต่างรูปแบบกัน เช่น ในด้านของอำนาจหน้าที่อาจจะเป็นไปภายใต้หลักการโอนอำนาจ แต่ในด้านของทรัพยากรทางการคลังก็อาจจะเป็นไปภายใต้อีกหลักการหนึ่งก็ได้ หรือในระบบการบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่นซึ่งถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็อาจจะมีการจัดระบบได้ในหลายลักษณะตามระดับหรือรูปแบบของการกระจายอำนาจที่ต่างกันออกไป ซึ่งสำหรับการกระจายอำนาจในประเทศไทยเน้นการกระจายอำนาจ ทางการบริหาร (Administrative Decentralization) โดยมีการแบ่งเอาภารกิจและอำนาจหน้าที่ รัฐจากส่วนกลางออกไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นเพื่อการบริหารและปกครองพื้นที่นั้นๆ องค์กร ท้องถิ่น จะมีอิสระในการตัดสินใจต่างๆ ภายในพื้นที่ รับผิดชอบ ภายใต้นโยบาย กฎระเบียบ กฎหมายจากส่วนกลาง โดยรัฐเล็งเห็นว่าประชาชนเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนา

ประเทศ จึงควรฝึกฝนให้ประชาชนได้มีความคิดและมีการเรียนรู้การปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย การปกครองท้องถิ่นแบบกระจายอำนาจจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และกระจายภารกิจให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการเอง เช่นการรักษาสิ่งแวดล้อม งานด้านการพัฒนาท้องถิ่น การทำความสะอาด การพัฒนาเด็กเล็ก เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองดังกล่าวข้างต้นมีผลต่อบทบาทละอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการกระจายอำนาจสู่การปกตรองส่วนท้องถิ่น ที่ลดทอนบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านลงในหลายด้าน เพื่อให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลและบริหารจัดการแทน

แนวคิดทฤษฎีผู้นำและภาวะความเป็นผู้นำ

ความหมายของผู้นำ (Leader)

นักวิชาการได้ นิยามคำว่า ผู้นำ (Leader) และภาวะผู้นำ (Leadership) ไว้หลายทัศนะ ซึ่งความเป็นผู้นำนั้นเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้อำนาจ (power) หรืออิทธิพล (influence) สามารถสั่งการให้ผู้อื่นทำตามพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2526) กล่าวว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่สามารถดึงเอ าการตอบสนองที่จำเป็นและสามารถสร้างสรรค์จากผู้อื่นเพื่อปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้เสร็จสิ้นไป

ไพโรจน์ พากเพียร (2536) เห็นว่า ผู้นำ เป็นผู้ที่ใช้อิทธิพลและอำนาจบารมีในการเสริมสร้างขวัญและแรงจูงใจเพื่อให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงานได้ปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุตามเป้าหมายและมีพฤติกรรมตามความต้องการของหน่วยงานที่รับผิดชอบอยู่

อรุณ รักธรรม (2538) เสนอว่า ผู้นำว่า เป็นบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าหน่วยงานซึ่งต้องทำหน้าที่วินิจฉัยสั่งการในเรื่องต่าง ๆ เพราะมีความสามารถในการปกครอง

Plano (1972) ได้ให้ความหมายของผู้นำว่า ผู้นำเป็นบุคคลซึ่ง มีอิทธิพลในการควบคุมและกระทำการที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ผู้นำเป็นองค์ประกอบของโครงสร้าง อำนาจท้องถิ่น ชาติและชุมชน

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2544) กล่าวว่า ผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกให้มีอิทธิพลและบทบาทเหนือกลุ่ม สามารถที่จะจูงใจชักนำให้สมาชิกของกลุ่มรวมพลังเพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มให้สำเร็จ

จากความหมายของผู้นำข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีบทบาทสำคัญซึ่ง มีความสามารถในการนำ กำหนดพฤติกรรมและความรู้สึกคนอื่น ในการ ปฏิบัติ งาน สามารถประสานการทำงานของสมาชิกในกลุ่มหรือองค์การให้ทำงานร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ โดยที่ผู้นำนั้นได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มหรือองค์การในการกระทำตามที่ผู้นำกำหนด

ความหมายของภาวะผู้นำ (Leadership)

ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยได้ให้คำนิยามของคำว่าภาวะผู้นำไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

Stogdill (1950) และ Koontz และ Donnell (1959) ให้ความหมายของ ภาวะผู้นำ ว่าหมายถึง การกระทำใน การที่จะสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือกลุ่ม เพื่อที่จะก่อให้เกิดความพยายามในการดำเนินงานให้บรรลุถึงเป้าหมายที่กำหนดไว้

Nigro (1970) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นการมีอิทธิพลเหนือการกระทำของผู้อื่น คุณค่าและคุณภาพของผู้นำอยู่ที่ว่าสามารถตัดสินใจได้ว่าจะต้องทำอะไรและสามารถชักนำให้ผู้อื่นช่วยทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปดังที่ได้ตั้งใจ

Milton (1981) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ คือการที่ผู้นำใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มใช้ความพยายามเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามสถานการณ์ที่กำหนด

Gardner (1990) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการชักจูงใจให้กลุ่มดำเนินตามวัตถุประสงค์ของผู้นำหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันของผู้นำและผู้ตาม

ประเวศ วะสี (2540) เสนอว่า ภาวะผู้นำเป็นภาวะที่ก่อให้เกิดศรัทธาเป็นที่ยอมรับและเกิดจุดมุ่งหมายร่วมกันในสังคม

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา (2540) ให้ความหมายว่า ภาวะผู้นำ หมายถึงผู้ที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยทำหน้าที่สำคัญคือ ชักจูงโน้มน้าวจิตใจให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความกระตือรือร้น มีความเต็มใจและยินดีที่จะปฏิบัติกิจการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลงตามความต้องการของผู้นำอย่างสุดความสามารถมากกว่าที่จะใช้อำนาจบังคับบัญชาสั่งการ

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2539) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า เป็นศิลปะหรือกระบวนการการใช้อิทธิพลให้ผู้อื่นทำตามจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่ม

วิทยากร เชียงกูล (2543) เห็นว่า ภาวะผู้นำ คือ อิทธิพลซึ่งบุคคลสร้างขึ้นนอกเหนือจากตำแหน่งหน้าที่ เป็นความสามารถ ของผู้นำที่จะบันดาลใจให้ผู้อื่นเต็มใจที่จะยอมรับการนำของผู้นำ และทำงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายขององค์กร

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) ภาวะผู้นำมีลักษณะดังนี้

1. เป็นความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่นในด้านการกระทำตามที่ผู้นำต้องการและสามารถจูงใจบุคคลอื่นให้กระทำกิจกรรให้สามารถบรรลุเป้าหมายองค์การได้

2. เป็นกระบวนการความเป็นผู้นำจากการใช้อิทธิพลที่จะควบคุมและประสานงานกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มให้บรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. เป็นลักษณะความสัมพันธ์ทางอำนาจของผู้นำจนได้รับการยกย่อง ยอมรับนับถือในพฤติกรรมของเขาจากสมาชิกของกลุ่มและกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. อิทธิพลในตัวของผู้นำที่จะนำมาใช้ให้เข้ากับสถานการณ์ โดยการชี้แนะผ่านกระบวนการสื่อสาร เพื่อให้บรรลุเป้าเป้าหมายตามที่วางไว้

5. การกระทำร่วมกันของกลุ่มบุคคล โดยมีบุคคลหนึ่งทำการชี้นำการกระทำดังกล่าวทำให้บุคคลอื่นเชื่อมั่นในผลงานของเขา ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากลักษณะการแสดงออกในการชี้แนะตามที่เขาแนะนำ

6. ความคิดริเริ่มและการรักษาสภาพของความเชื่อถือในการปฏิบัติการร่วมกัน

7. การที่บุคคลมีอิทธิพลมากและทำให้เกิดการยอมรับเกี่ยวกับการบริหารงานประจำในองค์การ

8. เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลที่มีต่อการดำเนินงานของกลุ่ม ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ และมีการจูงใจให้เกิดพฤติกรรมในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตลอดจนใช้อิทธิพลให้กลุ่มธำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของตน

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรมออกมาเมื่อได้มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม เป็นความสามารถที่เกิดขึ้นระหว่างที่มีการทำงานร่วมกันหรือ

ร่วมอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน ในอันที่จะทำให้กิจกรรมของกลุ่มดำเนินสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ

แนวคิดคุณลักษณะผู้นำและภาวะผู้นำ

การศึกษาเรื่อง "ภาวะผู้นำ " เป็นการศึกษาที่มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง จากทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Trait approach) ซึ่งมีความเชื่อว่าการเป็นผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคล หรือเฉพาะตระกูลใดตระกูลหนึ่งและสืบเชื้อสายกัน เช่น หัวหน้าเผ่าหรือระบบกษัตริย์ ที่ทายาทจะเป็นผู้สืบทอดดำรงตำแหน่งแทน นอกจากนั้น แนวคิดนี้ยังเชื่ออีกว่า บุคลิกภาพและลักษณะของภาวะเป็นผู้นำเป็น สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิ ด หรือ "เกิดมาเป็นผู้นำ" (born Leader) เพราะ คุณสมบัติเหล่านี้เป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ดังนั้น ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะภาวะผู้นำด้วย นอกจากนั้น ยังเน้นถึงคุณลักษณะของผู้นำ (Leader Characteristic) ลักษณะนิสัย (Traits) และลักษณะแตกต่างทางบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ เปรียบเทียบระหว่างบุคคลที่เป็นผู้นำกับบุคคลที่ไม่ได้เป็นผู้นำ เพราะผู้นำ จะมีลักษณะเป็นบุคคลสำคัญซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษกว่าคนอื่น

หลังจากนั้นได้มีแนวความคิดภาวะผู้นำใหม่ ๆ เกิดขึ้น เนื่องจากสนใจภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นมามากกว่าคุณสมบัติที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด โดยการศึกษาภาวะผู้นำที่มา จากการพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรม และการ ปรับปรุงบทบาทตัวเองจนเป็นผู้นำ ดังนั้น สมาชิกคนใดคนหนึ่งในกลุ่มสามารถจะเป็นผู้นำได้ โดยไม่จำเป็นจะต้องเกิดขึ้นเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะตระกูล ผู้นำเท่านั้นหาก บุคคล นั้นเป็นผู้มีความคิดริเริ่ม มี บทบาท สำคัญ ในกลุ่ม และบทบาทนั้นสอดคล้องกับสถานการณ์ของกลุ่ม ซึ่งแนวทางการศึกษาภาวะผู้นำดังกล่าวข้างต้นก่อให้เกิดแนวคิด ทฤษฎีลักษณะผู้นำ (Trait approach) ทฤษฎี พฤติกรรมผู้นำ (Behavioral approach) ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (Situational Leadership theory) (ภาวัฒน์ พันธุ์แพ 2546)

อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยนี้ต้องการมุ่งศึกษาภาวะผู้นำโดยอธิบายถึงคุณลักษณะผู้นำและพฤติกรรมผู้นำ ซึ่ง จะช่วยให้สามารถวิเคราะห์ถึง ภาวะผู้นำ การปฏิบัติงาน ของผู้นำ และลักษณะการดำเนินงานขององค์การและชุมชนได้ โดยภาวะผู้นำ ถือเป็น กระบวนการที่ทำให้บุคคลอื่นทำในสิ่งที่ผู้นำต้องการ เป็น พฤติกรรมที่มีเป้าหมายเพื่อให้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมด้วย

องค์ประกอบของภาวะผู้นำ

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์ (2537) เสนอว่า องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำ 3 ประการ คือ ผู้นำ ผู้ตาม และสถานการณ์ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้นำและผู้ตาม

ผู้นำ ผู้นำเป็นผู้มีอิทธิพลให้คนอื่นทำตามเพื่อไปสู่เป้าหมาย โดย ทักษะของภาวะผู้นำจะต้องประกอบด้วย

1. ความสามารถในการใช้อำนาจ (Power) เป็นความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลทำให้บุคคลหรือกลุ่มอื่น ๆ กระทำตาม

2. ความเข้าใจในธรรมชาติ และความต้องการของมนุษย์ และ มีความสามารถในการจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำงานด้วยความเต็มใจ

3. การกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความสามารถหรือใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ในการอุทิศตนเพื่อสนับสนุนความต้องการของผู้นำ

4. ความสามารถในการเลือกรูปแบบภาวะผู้นำและ การ สร้างบรรยากาศที่จะนำไปสู่การพัฒนา (Koont'z O ' Donnell & Weihrich 1994)

ผู้ตาม ภาวะผู้นำจึงมีความสัมพันธ์กับผู้ตามอย่างใกล้ชิด ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่ดีมักเอื้อต่อการปฏิบัติงานที่ดีด้วย อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตามย่อมผันแปรไปตามชนิดหรือแบบของผู้นำและผู้ตาม หัวหน้างานแต่ฝ่ายย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้น บุคคลที่เป็นผู้นำของกลุ่มหนึ่ง อาจถูกปฏิเสธเมื่อไปอยู่อีกกลุ่มหนึ่งได้

สถานการณ์ สถานการณ์มีส่วนในการกำหนดประเภทหรือแบบของผู้นำ บุคคลหนึ่งอาจเป็นผู้นำในสถานการณ์หนึ่ง แต่กลายมาเป็นผู้ตามในอีกสถานการณ์หนึ่ง ดังนั้น สถานการณ์ที่แตกต่างกันย่อมต้องการผู้นำแบบที่แตกต่างกัน เนื่องจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในองค์การต่าง ๆ มีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นภาวะผู้นำที่เหมาะสมของหัวหน้างาน กับภาวะผู้นำที่เหมาะสมของผู้อำนวยการ หรือภาวะผู้นำของอธิบดีนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบภาวะผู้นำ

การศึกษาถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อแบบ ภาวะ ผู้นำหรือแบบการนำ ทำให้สามารถกำหนดรูปแบบของผู้นำ และลักษณะของผู้นำให้เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์การได้ รูปแบบพฤติกรรมของผู้นำควรมีความยืดหยุ่น สามารถปรับตัวเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ สภาพแวดล้อมขององค์การ จึงจะทำให้ผู้นำสามารถทำงานประสานกัน โดยองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเลือกแบบของผู้นำสามารถพิจารณาได้ดังต่อไปนี้ (วิเชียร วิทยอุดม 2549)

1. ลักษณะของผู้นำ (Trait of Leader) ผู้นำจะต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีลักษณะท่าทางเป็นแบบฉบับหรือแบบอย่างแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเมื่อได้มีการปฏิสัมพันธ์กันแล้วจะก่อให้เกิดการยอมรับในตัวผู้นำ เช่น มีความตื่นตัว มีสติปัญญา มีความทะเยอทะยาน มีความคิดริเริ่ม รู้จักการเข้าสังคม ฯลฯ นอกจากนั้นแล้วผู้นำจะต้องมีลักษณะทางกาย ภาพที่ดี เช่น รูปร่าง หน้าตา ความสูง เสียงมีพลัง ความแข็งแรง ความคล่องแคล่ว ลักษณะความมีอำนาจ เป็นต้น

2. ลักษณะของผู้ตาม (Trait of Followers) หรือองค์ประกอบพื้นฐานด้านการศึกษา เชื้อชาติ เพศ อายุ วัย ทัศนคติ เจตคติ ค่านิยม อารมณ์ของผู้ตาม ที่สามารถมองเห็น ได้ว่าผู้ตามเป็นคนแบบไหน ประเภทไหน เพื่อ การวางตัวผู้นำให้สอดคล้องเหมาะสมกับ ผู้ตาม อันจะนำไปสู่ การร่วมมือประสานงานกัน มีความสามัคคี กันในกลุ่มผู้ตาม เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายขององค์การหรือหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

3. ลักษณะของตัวงานหรือเนื้อหาของงาน (Characteristic of Task) ตัวงานหรือเนื้อหาของงานจึงเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงว่าต้องการผู้นำมีลักษณะอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับประเภทและชนิดของงาน ซึ่ง รายละเอียดของงาน แต่ละประเภทมี แตกต่างกัน จึงต้องการผู้ นำที่ มีความสามารถพิเศษเฉพาะอย่างให้เหมาะสมกับตัวงานหรือเนื้อหาของงานนั้น ๆ สถานการณ์ ลักษณะ และ วิธีการทำงานจะเป็นตัวกำหนดว่าควรใช้ผู้นำแบบไหนจึงจะมีความเหมาะสม เช่น ในลักษณะงานที่ต้องใช้ความสามารถพิเศษและความเชี่ยวชาญสูง จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความรอบรู้และเชี่ยวชาญมากกว่าคนอื่น ส่วนงานบริการต้องการผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นต้น

4. ลักษณะขององค์การ (Characteristic of Organization) รวมถึงปรัชญา ค่านิยมขององค์การ จะทำให้เกิดแบบอย่างของการบริหาร (Management Style) เช่น องค์การที่เน้นโครงสร้าง มีการควบคุมอย่างใกล้ชิด เข้มข้น ต้องการผู้นำที่มีความเข้มแข็งเด็ดขาด ส่วนองค์การที่ปล่อยให้มีความอิสระ ในการทำงาน อาจต้องการผู้นำที่เป็นประชาธิปไตยหรือปล่อยเสรี เป็นต้น

ดังนั้น ลักษณะขององค์การ ที่แตกต่างกันจึง ต้องการของผู้นำที่มีลักษณะเฉพาะ ที่เหมาะสมกับประเภทและชนิดขององค์การ

5. สิ่งแวดล้อมภายนอก (External Environment) สิ่งแวดล้อมภายนอก หรือสถานการณ์อย่างหนึ่ง อาจเหมาะสมหรือต้องการผู้นำ แบบหนึ่ง ในขณะที่ อีก สถานการณ์ต้องการผู้นำ อีกแบบในการ ทำให้ประสิทธิภาพของกลุ่มสูงขึ้น ผู้นำ จึงต้อง มีลักษณะที่สอดคล้องกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของภาวะผู้นำ

องค์ประกอบของความเป็นผู้นำที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นสิ่งที่สำคัญทำให้สามารถเข้าใจและวิเคราะห์ถึงความมีประสิทธิภาพของผู้นำ และ ทำให้ ผู้นำ ได้รู้จักปรับตนเองและเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมสอดคล้องกับองค์ประกอบของความเป็นผู้นำ โดยมีนักวิชาการที่เสนอถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของภาวะผู้นำมีดังต่อไปนี้

อารี เพชร ผุด (2529) เสนอว่า ตัวแปรอันสำคัญที่มีอิทธิพลต่อลักษณะผู้นำมีอยู่ 4 ประการ ผู้นำ ผู้ตาม สถานการณ์ และผลตอบแทน ซึ่งสามารถจะอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำหรือหัวหน้า (Leader or Executive) คือ บุคคลที่จะมีอิทธิพล ผู้นำอาจมีลักษณะแตกต่างกันออกไป เพราะความรู้ความสามารถแตกต่างกัน

2. ผู้ตาม (Followers) คือ บุคคลที่อยู่ใต้อิทธิพลและจะเป็นผู้ตาม ผู้ตามจะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปเช่นเดียวกัน

3. สถานการณ์ที่ผู้นำและผู้ตามมีต่อกัน (Situation) สถานการณ์อาจเป็นโรงงาน การประชุมกันในสำนักงาน หรืออื่นๆ แตกต่างกันออกไป ซึ่งมีอิทธิพลต่อกระบวนการภาวะการนำ

4. ความปรารถนาถึงผลตอบแทน (Desired Outcome) ผู้นำพยายามที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้อื่น ก็เพื่อจะให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง

วิเชียร วิทยอุดม (2549) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของภาวะผู้นำไว้ดังต่อไปนี้

1. อิทธิพลในการบังคับบัญชา ผู้นำต้องมีอิทธิพลในการ โน้มน้าว จูงใจบังคับหรือบัญชาผู้ใต้บังคับบัญชายินยอมปฏิบัติตามคำสั่ง และทั้งสร้างร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ และความ

สามัคคีของสมาชิกในกลุ่มให้มีความพร้อมเพียงในการทำงานของกลุ่มหรือขององค์การให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ได้วาง ไว้ ถ้าผู้นำสามารถบังคับบัญชา จูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้การทำงานของกลุ่มหรือองค์การได้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ ถือว่าเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้ามกันถ้าผู้นำไม่สามารถที่จะบังคับบัญชา จูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้การทำงานของกลุ่มหรือขององค์การไม่สำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้ ก็ถือว่าเป็นผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการติดต่อสื่อสารประสานงาน ผู้นำต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีทั้งในด้านงานและด้านสังคม รู้จักใช้เครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร ประสานงานและเป็นสื่อกลางเพื่อให้ลูกน้องเข้าใจคำสั่งและรับรู้คำสั่งนั้นนำไปปฏิบัติตาม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือขององค์การ และสามารถที่จะเปลี่ยนทัศนคติ เจตคติ ค่านิยม และท่าทีของลูกน้องให้เป็นไปตามแนวทางที่ต้องการ และสอดคล้องกับจุดประสงค์ที่ได้วางไว้

3. การบรรลุจุดประสงค์ ผู้นำต้องใช้อิทธิพล โน้มน้าว ชักจูง หรือจูงใจลูกน้องให้ทำงานให้สำเร็จตามจุดประสงค์หรือเป้าหมาย ต้องใช้เครื่องมือในการบริหารเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องตอบสนองเป้าหมายและ จุดประสงค์ขององค์การ ของกลุ่ม ของสมาชิก และของตัวของผู้นำเองได้

คุณสมบัติของผู้นำและภาวะผู้นำ

จากที่กล่าวมาแล้วเบื้องต้น ทฤษฎีที่ศึกษาผู้นำ ความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำให้ความสำคัญกับทั้งคุณลักษณะเฉพาะตัวและพฤติกรรมการนำของผู้นำเป็นหลัก ทั้งคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ แรงจูงใจของภาวะผู้นำ กายภาพ สมมติฐาน เบื้องต้น ของทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Trait Approach) ได้แก่ แนวความคิดที่ว่าคนที่เป็นผู้นำนั้นจะเป็นคนที่มีบุคลิกพิเศษแตกต่างไปจากบุคคลธรรมดาทั่วไป ในระยะแรกเชื่อว่าลักษณะพิเศษเหล่านี้ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ต่อมาเชื่อว่าบุคลิกลักษณะของคนส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้จึงสามารถสร้างและพัฒนาได้ อย่างไรก็ตามการศึกษ าผู้นำและภาวะความเป็นผู้นำไม่อาจแยกออกจากการศึกษาบริบทของการนำ อันได้แก่ สถานการณ์และผู้ตามได้ เนื่องจากภาวะผู้นำ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้อิทธิพลของผู้นำและความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม และมีความเกี่ยวข้องกับการให้ความสำคัญของการเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถที่จะกระทบต่อพฤติกรรมและการปฏิบัติของผู้ตาม เพื่อมุ่งไปสู่การบรรลุเป้าหมายของบุคคล กลุ่ม หรือองค์การ โดยผู้นำ (Leader) เป็นบุคคลที่ยอมรับหรือยกย่องให้เป็นหัวหน้าจากสมาชิกในกลุ่ม เนื่องจากลักษณะใดลักษณะหนึ่งอันเกิดจากบุคลิกลักษณะของตัวเขาในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ซึ่งยอมรับในตัวเขา เช่น เป็นคนกล้า มีความรู้

ความสามารถ มีสติปัญญาฉลาดหลักแหลมกว่าคนอื่น แต่ตรงกันข้ามอาจจะไม่มีลักษณะของความเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้นำก็ได้

ผู้นำที่ดีควรมีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบสำคัญ ผู้นำที่มีคุณลักษณะของภาวะผู้นำหรือความเป็นผู้นำจะต้องมีบุคลิกภาพพิเศษหลายอย่างสามารถที่จะบังคับบัญชาผู้อื่นได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ หรือจากตำแหน่ง (Authority) และอำนาจบารมี (Charisma) ของตัวผู้นำเองในการสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถือ ยอมร่วมมือหรือยอมรับในตัวของเขาได้ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพลักษณะของความเป็นผู้นำ ความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ ฯลฯ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายของกลุ่มหรือขององค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล ซึ่งในบางขณะคนที่ได้รับการยอมรับหรือยกย่องให้เป็นผู้นำ แต่ก็ไม่ได้เป็นที่ยอมรับของผู้ใต้บังคับบัญชา ก็อาจจะพูดได้ว่าตัวเขาไม่มีภาวะผู้นำ ตรงกันข้ามบางคนไม่ได้เป็นผู้นำ แต่กลับได้รับความเชื่อถือ ยอมรับและร่วมมือปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำปฏิบัติตาม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวสอดคล้องกับคำพูดที่ว่า “ผู้นำอาจจะไม่มีความเป็นภาวะผู้นำ ผู้มีภาวะผู้นำอาจจะไม่ได้เป็นผู้นำ” ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบความหมายของคำว่า “ผู้นำ” กับ “ภาวะผู้นำ” จะเห็นได้ว่า ผู้นำหมายถึงบุคคลซึ่ง จะเน้นในเรื่องบุคลิกภาพของตัวคนนั้น แต่ภาวะผู้นำจะเป็นเรื่องลักษณะหรือคุณสมบัติของบุคคลนั้นที่จะช่วยส่งเสริมในด้านการดำเนินการของหมู่คณะให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ (วิเชียร วิทยอุดม, 2549)

รังสรรค์ ประเสริฐศรี (2544) เสนอถึงลักษณะ ภาวะ ผู้นำที่มีประสิทธิภาพมักมีคุณลักษณะเฉพาะอย่างที่เหมือนกันโดยลักษณะที่สัมพันธ์แบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ ผู้นำยังเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่ม และสามารถนำกลุ่มให้ปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้นำ ที่ทำให้องค์การประสบความก้าวหน้าและบรรลุผลสำเร็จ จะเป็นผู้มีบทบาทที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เป็นผู้บังคับบัญชา มีการจูงใจผู้อื่นให้ปฏิบัติตาม การติดต่อสื่อสาร และมีอิทธิพลเหนือผู้ใต้บังคับบัญชา ตามอำนาจหน้าที่ ทำให้เกิดวิสัยทัศน์ขององค์การและของพนักงาน ซึ่งคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่ม 1 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพโดยทั่วไป ซึ่งสามารถสังเกตได้ทั้งภายในและภายนอกงาน โดยส่วนใหญ่ลักษณะทั่วไปจะสัมพันธ์กับความสำเร็จ และความพอใจทั้งชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัว ความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความไว้วางใจ และมีลักษณะที่เด่นเหนือคนอื่น ๆ อาทิ กระตือรือร้น ความคิด สร้างสรรค์ ซื่อสัตย์ เชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงออกและมีการ

แสดงออกที่เหมาะสม มีความมั่นคงทางอารมณ์ มีอารมณ์ขัน มีความเป็นคนดูอบอุ่นหรือมีความเอื้ออาทร มีความอดทนสูงต่อความตึงเครียด การรู้จักตนเอง และวัตถุประสงค์ในการทำงาน

กลุ่ม 2 คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพที่สัมพันธ์กับงาน เป็นคุณลักษณะบุคลิกภาพที่แน่นอนที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จของงาน คือ มีความคิดริเริ่ม มีความเข้าใจอารมณ์และเห็นอกเห็นใจคนอื่น มีความสามารถในการยืดหยุ่นและปรับตัวได้ มีการควบคุมภายในตนเอง มีความกล้าหาญ เป็นต้น

2. แรงจูงใจของภาวะผู้นำ เป็นความต้องการ ความจำเป็น ภาวะกระตุ้นความปรารถนา หรือสภาพภายในบุคคลซึ่งมีพลังกระตุ้นพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมาย โดยแรงจูงใจของภาวะผู้นำที่เกี่ยวกับงานมี 4 ด้าน คือ 1) แรงจูงใจด้านอำนาจ ซึ่งอาจจะใช้อำนาจแสวงหาใน 2 ทาง คือ อำนาจเฉพาะตัว และอำนาจทางสังคม 2) แรงกระตุ้นและแรงจูงใจให้ประสบความสำเร็จ 3) ยึดมั่นในจริยธรรมการทำงาน และ 4) ความมุ่งมั่น

3. ปัจจัยด้านสติปัญญาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ คือ กระบวนการด้านสติปัญญาในการรวบรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อความสำเร็จของผู้นำ ผู้นำต้องมีระดับสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด เพราะจะทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาต่อไป ซึ่งการแก้ไขปัญหาจะเกี่ยวข้องกับความสามารถด้านสติปัญญาและความรู้ความเข้าใจ ผู้นำที่มีประสิทธิผล จะมีความคิดสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์ ความสามารถเข้าใจบุคคลและสถานการณ์ และมีทักษะในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน มีความรู้ด้านธุรกิจและมีทักษะผู้นำด้านการบริหาร

กล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการในการใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ของผู้นำ ในการโน้มน้าวชักจูงให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มบุคคลได้แสดงพฤติกรรมอันจะส่งผลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกลุ่ม โดยใช้กระบวนการติดต่อสื่อสารหรือความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ในการบริหารงานนั้น ภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นศูนย์กลางของสมาชิกในองค์กร มีความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อสถาบัน ส่งผลถึงความสำเร็จขององค์กรดังนั้น ผู้นำจึงอยู่ในฐานะผู้ที่ใช้อิทธิพลหรืออำนาจในการปฏิบัติ สั่งการให้เกิดความร่วมมือประสานงานกันให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ในการบริหารงานนั้น ภาวะผู้นำถือเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นศูนย์กลางของสมาชิกในองค์กร มีความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อสถาบัน ส่งผลถึงความสำเร็จขององค์กร ดังนั้น ผู้นำจึงอยู่ในฐานะผู้ที่ใช้อิทธิพลหรืออำนาจในการปฏิบัติ สั่งการให้เกิดความร่วมมือ

ประสานงานกันให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์ ดังนั้น ภาวะผู้นำ จึงหมายรวมถึง ความริเริ่มและคงไว้ซึ่งโครงสร้างของความคาดหวังและการมีปฏิสัมพันธ์กันของสมาชิกในกลุ่ม

สำหรับ Stogdill (1974) ได้เสนอความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำใน 11 แง่มุม ดังนี้

1. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการเน้นกระบวนการกลุ่ม (Leadership as a focus of group process)

2. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบุคลิกภาพและผลของบุคลิกภาพนั้น (Leadership as personality and its effect)

3. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นศิลปะแห่งการโน้มน้าวให้ผู้อื่นคล้อยตาม (Leadership as the art of inducing compliance)

4. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการใช้อิทธิพลอำนาจ (Leadership as the exercise of influence)

5. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการกระทำหรือพฤติกรรม (Leadership as act or behavior)

6.ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นรูปแบบของการโน้มน้าวจูงใจ (Leadership as a form of persuasion)

7. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Leadership as power relation)

8. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นเครื่องมือนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ (Leadership as an instrument of goal achievement)

9. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นผลของการมีปฏิกิริยาร่วมกัน (Leadership as an effect of interaction)

10. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกัน (Leadership as a differentiated)

11. ภาวะผู้นำในฐานะที่เป็นการริเริ่มของโครงสร้างลักษณะ (Leadership as the initiation of structure)

รัชนีกร เศรษฐโฐ (2528) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่สังคมต้องการควรมีลักษณ ะของคนที่มีความเฉลียวฉลาดในกรตัดสินใจและตัดสินปัญหาที่เกิดขึ้น มีวุฒิภาวะทางสังคมสูง คือ สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีมนุษยสัมพันธ์ดีได้รับการยอมรับจากสังคม มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่ท้อถอยในการทำงาน มุ่งหวังความสำเร็จ มีอำนาจในการที่จะปฏิบัติ และใช้อำนาจด้วยความเป็นธรรม ไม่มีอคติกับผู้ใด

Davis (1972) ได้อธิบายว่า คุณลักษณะของผู้นำ ประกอบด้วย องค์ประกอบหลายด้านด้วยกันได้แก่ มีสติปัญญาดี (Intelligence) มีความกว้างขวางและยอมรับทางสังคม (Social Maturity and Breadth) มีแรงจูงใจภายใน (Inner Motivation) และมีทัศนคติมนุษย์สัมพันธ์ (Human Relation Attitude)

ส่วน Yukl (1998) กล่าวว่า บุคลิก ลักษณะ ที่ส่งผลให้ผู้นำเกิดความสำเร็จและมีประสิทธิผลได้แก่ เป็นผู้ที่มีระดับความมีพลังสูงและทนต่อความเครียดได้ดี มีความมั่นใจตนเอง และมีความเชื่อมั่นต่อความสามารถภายในตนเอง มีวุฒิภาวะด้านอารมณ์ เป็นผู้ที่มีความสัตย์เชื่อถือ คุณธรรมยึดมั่นในหลักการ มีแรงจูงใจด้านอำนาจทางสังคม อีกทั้งต้องมีความมุ่งความสำเร็จในระดับสูงปานกลางต้องได้รับความรักผูกพันจากผู้อื่นในระดับต่ำ

มัลลิกา ต้นสอน (2544) หลักการที่สามารถประยุกต์เพื่อเพิ่มโอกาสของความสำเร็จในการเป็นผู้นำ มีดังนี้

1. ผู้นำต้องสามารถติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดีภายในกลุ่ม ตลอดจนเปิดกว้างและรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกและบุคคลอื่น เพื่อพัฒนาและปรับปรุงให้การทำงานในกลุ่มมีประสิทธิภาพ

2. ผู้นำต้องมีความสามารถในการทำงานและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายอย่างราบรื่น สมาชิกมีความสุขและความพอใจในงาน

3. ผู้นำต้องตัดสินใจอย่างเด็ดขาด (Decisive) ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และโปร่งใส วิเคราะห์ปัญหาอย่างถี่ถ้วน ต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ

4. ผู้นำต้องรู้จักแบ่งงานและมอบหมายงานให้เหมาะสมกับบุคลและสถานการณ์ จัดคนให้เหมาะสมกับงาน (Put the right man on the right job at the right time) ซึ่งจะเป็นการ

เตรียมความพร้อมและเป็นการพัฒนาสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ทักษะ ที่สูงขึ้น

5. ผู้นำต้องติดตามดูแล ประเมิน และแนะนำ แก้ไขปัญหาในการทำงานให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดและพัฒนางานให้มีคุณภาพ ตลอดจนสร้างความรู้สึกผูกพันระหว่างผู้นำและสมาชิก

6. ผู้นำต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ

7. ผู้นำต้องมีจริยธรรมและคุณธรรมในการปกครองคน โดยให้ความเสมอภาคและยุติธรรม ร่วมรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

จากการศึกษาคุณลักษณะของผู้นำโดยสรุป พบว่า ลักษณะเฉพาะของผู้นำซึ่งเป็นลักษณะเด่น คือ มีความเฉลียวฉลาด มุ่งมั่น มีพลัง เชื่อมั่นในตนเองสูง มีความรอบรู้ในงาน มีวิสัยทัศน์ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ เข้าใจตนเองและผู้อื่น นอกจาก นั้น ตัวผู้นำที่ดีควรมีลักษณะที่สำคัญอื่นๆ ประกอบ นั่นคือ ผู้นำต้องเป็นผู้ที่มีความเห็นอกเห็นใจคนอื่น ยิ้มแย้ม แจ่มใสอยู่เสมอ เคารพตามเสียงส่วนใหญ่ ต้องมีความรู้และริเริ่มสร้างสรรค์ ต้องมีความยุติธรรม มีความกล้าหาญ มีความเด็ดขาด ไม่เห็นแก่ตัว ต้องรู้จักบังคับตนเอง สามารถเข้าสังคมได้ดี มีความอดทน เป็นต้น ขณะเดียวกันก็พบว่า ปัจจัยด้านสถานการณ์ของงาน และสมาชิกในกลุ่มงานเป็นปัจจัยในการวัดความสำเร็จของผู้นำในองค์การ ด้วย ดังนั้น การที่จะเป็นผู้นำที่ดีจึงไม่ใช่เรื่องง่าย แต่ก็สามารถได้รับการฝึกฝนตัวเองและพัฒนาเป็นผู้นำที่ดีได้

แนวคิดทฤษฎีบทบาทและความคาดหวังในบทบาท

แนวคิดทฤษฎีบทบาทและความคาดหวังในบทบาท (Role and role expectation theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม และความคาดหวังในบทบาทของผู้กระทำตามสถานภาพ ตำแน่งหน้าที่ภายในสังคม ดังนั้น จึงสามารถนำทฤษฎีบทบาทมาอธิบายพฤติกรรมและความคาดหวังในการแสดงพฤติกรรมตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งเป็นบทบาทตามตำแหน่ง อำนาจหน้าที่ซึ่ง ถูกกำหนดโดยระเบียบของทางราชการ และเป็นบทบาทที่ถูกคาดหวังจากสังคมและประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน

ความหมายของบทบาท

การศึกษา บทบาท (Role) จำ เป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับนิยามของคำว่า บทบาทเป็นเบื้องต้น ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 ให้ความหมายของ บทบาท ว่า เป็นการกระทำหน้าที่ หรือแสดงพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคล กระทำ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู เป็นต้น สำหรับ ในทางวิชาการได้มีผู้กำหนด ความหมายของ “บทบาท” ไว้อย่างกว้างขวาง ทั้งนักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา นักรัฐศาสตร์ และ นักวิชาการ ด้านสังคมศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่ง ได้กล่าวถึงความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับ บทบาทในแง่มุมต่างๆ ดังนี้

Levinson (1964) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่น ๆ ที่ มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันกับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดไว้

2. บทบาท หมายถึง ความคิดเห็นของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อ ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

3. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทาง สังคม หรือเป็นแนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ

โสภา ชูพิกุลชัย (2522) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การ แสดงออกหรือการกระทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขากระทำภายใต้ สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน เป็นต้นว่า บทบาทของพ่อแม่ ของลูก สามีหรือภรรยา บทบาทนี้ทำให้คนในสังคม สามารถ คาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการที่ จะกระทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มบุคคลที่ละเมิดบทบาทของตนในสังคม ถือเป็นการละเมิดกฎสังคม คือ ก่อให้เกิดปัญหาสังคมหรือบุคคลนั้นไม่อาจอยู่ในสังคมนั้น ๆ ได้

อุทัย หิรัญโต (2526) ได้อธิบายว่า บทบาทเป็นหน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรม อันพึงคาดหมาย (Expected behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่มหรือในสังคมหนึ่ง ๆ หน้าที่หรือ พฤติกรรมดังกล่าว โดยปกติเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือสังคมนั้น กำหนดขึ้น ฉะนั้นบทบาทจึงเป็นแบบแห่งความประพฤติของบุคคลในสถานะหน้าที่ที่พึงมีต่อ บุคคลอื่นในอีกสถานะหนึ่งในสังคม

พัทยา สายหู (2534) ได้กล่าวว่า บทบาทหน้าที่คือสิ่งที่ทำ ให้เกิดความเป็นบุคคล และเปรียบได้เสมือนบทของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆเป็นอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร ถ้าแสดงผิดบทหรือไม่สมบทก็อาจถูกเปลี่ยนตัวไม่ให้แสดงไปเลย ดังนั้น บทบาทก็คือการกระทำ ต่างๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ ตราบใดที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น

กรองแก้ว อยู่สุข (2537) ให้ความหมายบทบาทว่า บทบาท คือ แบบอย่างของพฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลจะแสดงออกในกิจกรรมที่ทำ ร่วมกับผู้อื่น บทบาทสะท้อนให้เห็นถึงตำแหน่งในสังคม รวมไปถึงหน้าที่สิทธิ ความรับผิดชอบและอิทธิพลของแต่ละบุคคล

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 111) กล่าวว่า บทบาท คือ การกระทำหรือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มที่อยู่ในสถานภาพนั้น ๆ ดังนั้นบทบาทจึงเป็นการกระทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะของการรับรู้ บทบาทเป็นผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

สนธยา พลศรี (2545: 125) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดารงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง และคณะ (2544: 73) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวัง (Role expectation) โดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

จากความหมายของบทบาทที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง ขอบเขต แบบแผน ปทัสถาน พฤติกรรม อำนาจ หน้าที่ของบุคคลที่ได้รับมอบหมายให้กระทำ หรือที่ได้รับการคาดหวังโดยคนอื่นให้กระทำ เป็น การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้หรือการปฏิบัติตามหน้าที่ของบุคคลที่มีสถานภาพหรือตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ อาจเป็นการปฏิบัติตามกฎหมาย หรือเป็นการปฏิบัติตามความคาดหวังของบุคคลอื่น บทบาทจึงถือเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำตามหน้าที่ ตำแหน่ง และสถานภาพในสังคม เช่น บทบาทในการเป็นผู้นำท้องถิ่น เมื่อท้องถิ่นหรือชุมชนให้ความไว้วางใจแก่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล เพื่อทำหน้าที่แทนแล้วตัวแทนหรือผู้นำก็จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่ชุมชนกำหนดขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผนและกฎเกณฑ์ และชุมชนย่อมคาดหวังให้ตัวแทนนั้นๆ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อบังเกิดผลประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนของตนและสังคม

แนวคิดบทบาท (Role Theory)

บทบาทเป็นแบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำ ที่บุคคลแสดงออกภายใต้ข้อกำหนดของสังคมและเป็นไปตามสถานภาพ สิทธิ หน้าที่ ที่บุคคลนั้นครองอยู่ เช่น บทบาทของนายกรัฐมนตรี แพทย์ พยาบาล ครู อาจารย์ นักศึกษา กำนันผู้ใหญ่บ้าน และ บทบาทของบุคคลทั่วไป เช่น บิดา มารดา แม่บ้าน ลูกบ้าน เป็นต้น ดังนั้นการแสดงบทบาทของปัจเจกบุคคลจึงขึ้นอยู่กับกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและโครงสร้างสังคมที่เขาดำรงอยู่ บุคคลจะแสดงบทบาทอย่างเหมาะสมและมี ประสิทธิภาพ หรือไม่ เพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพ การ ศึกษาอบรม และประสบการณ์ ที่ผ่านมา ความพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย สภาพของจิตใจ แรงจูงใจ และอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม อาจ พบว่าบุคคลมีบทบาทขัดแย้งกันในตัว เอง เช่น บุคคลที่ มีสถานภาพหลายด้านและต้อง รับผิดชอบหลาย อย่างพร้อมกัน อาจจะมีความยุ่งยากขัดแย้งในงานที่ต้องปฏิบัติ หรือบทบาทหนึ่งอาจขัดแย้งอีกบทบาทหนึ่งก็เป็นได้ (สุชา จันทน์เอม 2539)

บทบาทอาจพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ 1) การพิจารณาบทบาทในด้านโครงสร้างสังคม (Social structure) ซึ่ง บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และ 2) การพิจารณาบทบาทในด้านการแสดงบทบาทหรือการปะทะสังสรรค์ทางสังคม (Social interaction) ซึ่งบทบาทหมายถึงกระบวนการที่มีแบบแผนของการกระทำที่เกิดจากการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ในสถานการณ์แห่งการปะทะสังสรรค์ ดังนั้น ในการอธิบายเชิงทฤษฎีนั้น นักทฤษฎีบทบาทได้จำแนกแนวคิดทฤษฎีบทบาท ออกเป็น 2 แนวคิดหลัก ดังนี้ (ไพบูลย์ ช่างเรียน 2516) คือ

1) แนวคิดเชิงโครงสร้าง (Structural tradition) ชี้ว่า บทบาทเกิดจากความเชื่อมโยงระหว่างชุดของความคาดหวัง ในสิทธิ และหน้าที่ตามบรรทัดฐานของสังคม กับตำแหน่งหรือสถานภาพต่างๆ ในโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมตามบทบาทจึงเป็นการตอบสนองต่อความคาดหวังในบทบาท และเป็นผลทางอ้อมของกระบวนการซึมซับของบรรทัดฐานของบทบาท

ซึ่ง Parsons (1937) ได้นำแนวคิดการกระทำทางสังคม (Social action) มาวิเคราะห์การกระทำระหว่างกันขององค์ประกอบย่อยของระบบสังคม (Social system) และอธิบายการกระทำทางสังคมว่าประกอบไปด้วยการกระทำระหว่างกัน ของผู้กระทำ สถานการณ์ และแนวคิดของผู้กระทำ ภายใต้หน่วยของการกระทำ (Unit Acts)

ผู้กระทำ หมายถึง บุคคลที่มีประสบการณ์และรู้จักควบคุมสถานการณ์ มีวิธีการต่างๆ เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และจะมีกระทำระหว่างกันภายใต้สถานการณ์ต่างๆ

สถานการณ์ หมายถึง เงื่อนไขต่างๆ ที่ผู้กระทำ รู้จักและมีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมาย และการดำเนินการต่างๆ ไปสู่จุดมุ่งหมาย

จุดมุ่งหมาย หมายถึง เป้าหมายที่ผู้กระทำ มุ่งประสงค์ วิธีการ หมายถึง วิธีการต่างๆที่ผู้กระทำ จะเลือกใช้เพื่อบรรลุเป้าหมาย ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากโครงสร้างทางสังคม

สังคมจะประกอบด้วย Unit Act แต่ละอัน และหากกระทำจนเป็นแบบแผนสืบทอดกันเป็นแนวปฏิบัติของสมาชิกในสังคมจะเรียกว่า สถาบัน (Institutionalization) เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถือเป็นสถาบันที่มีมานานในสังคมไทย เป็นต้น ตามแนวคิดของ Parsons การกระทำของบุคคลในสังคมจะต้องมีลักษณะสมัครใจ ซึ่งผู้กระทำจะต้องมีความเชื่อ ค่านิยมที่เป็นแนวทางไปสู่เป้าหมายนั้น นอกจากนี้เงื่อนไขของสถานการณ์ต่าง ๆ ยังเป็นตัวชี้ให้เห็นพฤติกรรมบทบาทและสถานภาพของบุคคลต่างๆที่กระทำ ต่อกันบรรทัดฐาน ค่านิยม และความคิดอื่น ผู้กระทำจุดมุ่งหมาย เงื่อนไขของสถานการณ์ ดังนั้น การที่บุคคลมีบทบาทหรือแสดงบทบาทต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ก็สืบเนื่องมาจากบรรทัดฐานที่เกิดจากการปรับตัวของผู้กระทำต่อคนอื่น และบรรทัดฐานเหล่านี้ถูกจำกัดภายใต้แบบแผนวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีค่านิยม และความเชื่อทางวัฒนธรรมซึ่งแทรกซึมอยู่ภายในบุคลิกภาพของบุคคลที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และเป็นระยะเวลานานพอสมควร

2) แนวคิดเชิงปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory) พิจารณาว่าบทบาทเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม หรือการมีประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น บทบาทจึงมีลักษณะไม่ตายตัวหรือถูกกำหนดไว้ก่อนจากโครงสร้างทางสังคม แต่บทบาทจะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างทางสังคม เป็น เครื่องมือสำหรับการจัดรูปองค์กร และก่อให้เกิดสถานการณ์ทางสังคม นอกจากนี้ ความหมายของบทบาทจะเกิดขึ้น ได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่านกระบวนการของการตีความภายใต้สถานการณ์แห่งการปฏิสัมพันธ์ บทบาท จึงเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคม รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์ (2527) ได้กล่าวถึง ข้อสมมติฐานของนักทฤษฎีบทบาทว่า

1. บทบาท เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้ในกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

2. ในการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น บุคคลพิจารณาตนเอง และคนอื่นๆ ว่าเป็นเจ้าของสถานภาพบางชนิด และเรียนรู้ว่าสังคมคาดหวังอะไรหรือบทบาทใด

บุคคลจึงเรียนรู้ถึงบทบาทที่เหมาะสมโดยปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของตนตามสถานภาพที่ตนเป็นอยู่และตามความคาดหวังของคนที่ตนปฏิสัมพันธ์ด้วย โดยทั่วไปแล้วบทบาทพิจารณาได้ 2 ความหมาย คือ 1) บทบาททางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะ คุณสมบัติหรือกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่ง อยู่ และ 2) บทบาทการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีแบบแผนของการกระทำเป็นตัวกำหนด

ดังนั้น ในการศึกษา “บทบาท” จำเป็นต้องเข้าใจถึงความคาดหวังของสังคมและสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ทางสังคม ใน 3 ประเด็น คือ

1. ความคาดหมายหรือคาดหวังในบทบาท (Role expectation) แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างของความรู้ความเข้าใจ 2 ประการ คือ 1) ความเข้าใจในความคาดหวัง จากการติดต่อเกี่ยวข้องของบุคคลกับพฤติกรรมของบุคคลอื่น และ 2) การตอบสนองความคาดหวังและแนวโน้มของการแสดงออก

2. การรับรู้ในบทบาท (Role perception) การกระทำตามบทบาทนั้นขึ้นอยู่กับ การรับรู้ ความเข้าใจ การแปลความหมายของปัจเจกบุคคล รวมทั้งคุณสมบัติส่วนตัวบุคคล ซึ่งกำหนดให้บุคคลรับรู้หรือแสดงบทบาทแตกต่างกันออกไปตามลักษณะอุปนัย ความคิด ความรู้ มูลเหตุจูงใจประสบการณ์เดิม การอบรมฝึกฝน ความพึงพอใจ รวมถึงสภาพทางกายและจิตใจของบุคคลที่ดำเนินบทบาทนั้นในความสัมพันธ์ที่มีต่อกันในระบบสังคม

3. ความขัดแย้งในบทบาท (Role conflict) บุคคลที่มีสถานภาพมากกว่าหนึ่งสถานภาพในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ดังนั้น บทบาทที่ต้องกระทำจึงมีมากกว่าหนึ่งบทบาท ซึ่งอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทและก่อให้เกิดความยุ่งยาก หรือประสบกับความลำบากใจที่จะต้องกระทำหรือตัดสินใจแสดงบทบาทใดบทบาทหนึ่ง (ชุดา จิตพิทักษ์ 2528)

กล่าวได้ว่า บทบาท คือ แบบแผนของพฤติกรรมหรือการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และสิทธิซึ่งผูกพันอยู่กับสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งของสังคม โดยสังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทของบุคคลในแต่ละสถานภาพหรือฐานะตำแหน่งไว้ เพื่อให้ผู้ดำรงอยู่ในสภาพหรือฐานะตำแหน่งนั้น ๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตามบทบาทอื่น ๆ และจากแนวคิดทฤษฎีบทบาทดังกล่าวข้างต้น สามารถนำมาอธิบายบทบาทและความคาดหวังในบทบาท

ตามอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้งแนวคิดเชิงโครงสร้างและแนวคิดเชิงปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ กล่าวคือ โครงสร้างทางราชการได้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบและข้อกฎหมายต่างๆ โดยทางราชการได้คาดหวังให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีบทบาทในท้องถิ่น ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนก็จะแสดงบทบาทไปตามที่ทางราชการกำหนดและมอบหมายให้ปฏิบัติ ควบคู่ไปกับ การปฏิสัมพันธ์กับชาวบ้านและบุคคลอื่นๆ โดยมี การแสดงบทบาทตามความคาดหวังและตาม ที่กำนันผู้ใหญ่บ้าน รับรู้ผ่านกระบวนการเรียนรู้ว่าจะต้องแสดงบทบาทอย่างไรตามสถานภาพหรือตำแหน่งที่ตนได้รับ

อย่างไรก็ดี มีนักวิชาการจากหลายศาสตร์และสำนักได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและความคาดหวังในบทบาทไว้เป็นประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอเสนอแนวคิดข้างต้น โดยแบ่งเป็น 3 แนวคิดสำคัญ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีบทบาทและความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation)
2. แนวคิดบทบาทกับกระบวนการระบบสังคมของ Getzels และ Guba
3. แนวคิดความคาดหวังของ Victor Voorm

1. แนวคิดบทบาทและความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation)

กำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละคนจะสามารถแสดงบทบาทได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้น ก็ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ โดย เดโช สวนานนท์ (2552) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญ ของแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ 1) รับรู้สถานภาพของตนในสังคม 2) คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน และ 3) คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น นอกจากนั้นมีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่กำหนด บทบาทที่กำหนด (Prescribed role) บทบาทที่เป็นจริง (Enacted role) และความคาดหวังในบทบาท (Expected role) ไว้ดังต่อไปนี้

Berlo (1960) ได้ให้แนวความคิดของบทบาทไว้ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนด (Prescribe role) ไว้ คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาท นั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

2. บทบาทที่กระทำจริง (Enacted role) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น

3. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Expected role) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรปฏิบัติตัวเช่นไร

Linton (1956) ได้เสนอแนวคิดเรื่องสถานภาพ (Status) และบทบาท (Role) โดยให้ความเห็นว่า ได้เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญ คือ สถานภาพ หรือตำแหน่ง อีกด้านหนึ่งของเหรียญ คือ บทบาท สถานภาพ หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่ง ที่กำหนดบทบาทของตำแหน่ง เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นกำนันผู้ใหญ่บ้านต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกบ้าน เป็นต้น ส่วนการที่บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ได้ดีหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอ บต่างๆ ที่ จะทำให้บุคคลแส ดงบทบาทตามสิทธิหน้าที่และตามสถานภาพของตน คือ 1) ลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชน 2) วัฒนธรรม ประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง และ 3) บุคลิกภาพและความจำเป็นของบทบาท ดังนั้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น

ระเบียบ คำเขียน (2546) เสนอว่า ในสังคมหนึ่งๆ บุคคลจะมีพฤติกรรมของบทบาท ซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติจะแตกต่างกันถ้าตำแหน่งนั้นๆต่างกัน บทบาทตามตำแหน่งจึงมี 5 บทบาทคือ

1. บทบาทตามเพศและบทบาทตามวัย (Age-sex role) เช่น บทบาทของผู้ชาย ผู้หญิง ผู้ใหญ่ เด็ก และหญิงชรา ซึ่งบทบาทเหล่านี้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเราทุกขณะตลอดชีวิต

2. บทบาททางอาชีพ (Occupational role) บทบาทนี้เราสามารถเปลี่ยนบทบาทได้อย่างอิสระมากกว่าอย่างอื่น เช่น บทบาทแพทย์ บทบาทพยาบาล บทบาทครู เป็นต้น

3. บทบาททางเกียรติยศ (Prestige role) เช่น บทบาทหัวหน้า บทบาทของประธาน บทบาทของคนรับใช้ และบทบาทของลูกน้อง เป็นต้น

4. บทบาททางครอบครัว (Family role) บทบาทของแม่บ้าน บทบาทของพี่และบทบาทของพ่อ เป็นต้น และ

5. บทบาทในกลุ่มเพื่อนหรือบทบาทกลุ่มที่มีความสนใจคล้ายกัน (Association group based on congeniality role) ได้แก่ บทบาทของสมาชิกหรือชมรมต่างๆ

ปรีชา สุวังบุตร (2547) กล่าวว่า ประเภทของบทบาท แบ่งประเภทตามการบริหารเชิงจิตวิทยออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บทบาทจริง (Actual role or role behavior) บทบาทจริงหรือพฤติกรรมเท้จริงของบุคคล ซึ่งถูกควบคุมโดย อารมณ์ ทัศนคติ พฤติกรรมส่วนตัว ปัญหาในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่คือการไม่ปฏิบัติตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบที่องค์การกำหนดไว้

2. บทบาทที่องค์การกำหนด (Role prescription) คือ ขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบซึ่งองค์การหรือหน่วยงานกำหนดให้ ปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่ คือ การไม่ปฏิบัติตามขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบที่องค์การกำหนดไว้ และ

3. บทบาทคาดหวัง (Role expectation) แบ่งเป็นความคาดหวังที่บุคคลอื่นมีต่อตนเองและความคาดหวังของตนเอง ปัญหาจะเกิดเมื่อตนไม่สามารถปฏิบัติตาม ความคาดหวังนั้นได้

Broom และ Selznick (1973) ได้จำแนกบทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ ระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทากิจกรรมในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

2. บทบาทที่เป็นจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงซึ่งจะขึ้นกับ การสังเคราะห์จาก ความเชื่อ ความหวัง การรับรู้ และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดัน ขีดจำกัด และโอกาสในแต่ละสังคม ในระยะเวลานั้น ๆ

3. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดารงตำแหน่ง เชื่อหรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับ แต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นกับความแตกต่างขององค์กร ความคิดนึก ประสบการณ์ และการรับรู้ของผู้ดารงตำแหน่ง แต่ละคนด้วย

ซึ่งบทบาทตามภารกิจและความรับผิดชอบของผู้ นำ สามารถแบ่งออกได้ เป็น 2 ประเภท คือ

1. บทบาทที่จำเป็นต้องกระทำหรือบทบาทตามกฎหมาย เป็นบทบาทที่เขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจะมีปรากฏอยู่ตามระเบียบ ข้อบังคับ คาสั่งต่างๆที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งนั้นๆ จำเป็นจะต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำ ถ้าไม่กระทำหรืองดเว้นการกระทำจะต้องมีความผิด

2. บทบาทอันควรกระทำ หรือบทบาทอันควรจะเป็น เป็นบทบาทที่ไม่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย แต่องค์กรหรือสังคมมุ่งหวังให้ผู้ดารงตำแหน่งนั้นๆ ควรปฏิบัติหรือควรกระทำแม้ว่าจะมิได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายก็ตาม

ไพบูลย์ ช่างเรียน (2516) ได้อธิบายว่า บทบาทของคนในสังคมขึ้นกับสถานภาพและคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามสถานภาพ ลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรมสั่งสอน ประสบการณ์ ความพอใจ เป็นต้น ส่วนสิ่ง ที่มีความสำคัญในการกำหนดบทบาท คือ1) บทบาทที่มีอยู่ประจำของบุคคล 2) วัฒนธรรมของสังคม 3) การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ให้รับรู้ถึงการแสดงบทบาทที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม บทบาทจริงที่บุคคลแสดงนั้น บางครั้งอาจไม่เหมือนกับบทบาทที่ควรจะเป็นไปตาม บรรทัดฐาน ของสังคม เพราะบทบาทที่บุคคลนั้นแสดงจริง เป็นผลของปฏิกิริยาแห่งบุคลิกภาพของบุคคลที่ครองสถานภาพ รวมกับบุคลิกภาพของบุคคลอื่นมาร่วมในพฤติกรรมเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดการแสดงบทบาท

ซึ่ง จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ (2540) ได้จำแนกประเภทของบทบาทได้เป็น 3 ประการ คือ

1. บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมาย

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจเป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และ

3. บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่เกิดจากการกระทำของบุคคลจริง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2543) ได้แยกประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. บทบาทตามใบสั่ง (Prescribed roles) บทบาทประเภทนี้ เพ่งเล็งที่การปฏิบัติตามความคาดหวังของแต่ละสถานภาพ ตัวตน และทักษะในการแสดงบทบาทมีหน้าที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับความคาดหวังของสถานภาพนั้นๆ การวิเคราะห์บทบาทประเภทนี้เน้นตรงระดับการยอมปฏิบัติตามความคาดหวังของตำแหน่งที่บุคคลเข้าครอบครอง

2. บทบาทตามใจ (Subjective roles) บทบาทประเภทที่สองเพ่งไปบังจุดที่ว่าความคาดหวังต่างๆ จะต้องผ่านอัตตา หรือตัวตนเสียก่อนแล้วจึงมีการปฏิบัติ ขณะที่ผ่านตัวตนนี้เองตัวตนก็จะกลั้นกรองพินิจพิจารณาเลือกสรร ลดทอนพลิกแพลงความคาดหวังนั้นๆ ให้เหมาะกับตน จุดสนใจของการวิเคราะห์จึงอยู่ที่แบบหรือสไตล์ของแต่ละคนว่าเป็นอย่างไร และ

3. บทบาทจริง (Enacted roles) บทบาทประเภทนี้ คือพฤติกรรมจริงของปัจเจกชน หลังผ่านขั้นตอน 2 ขั้นตอนข้างต้นมาแล้ว หากจะดูพฤติกรรมเปิดเผย ก็จะดูด้วยความซับซ้อนหรือโครงข่ายเชื่อมโยงของพฤติกรรมที่แสดงออกมาให้เห็น ถ้าเพ่งไปที่บทบาทเปิดเผยจุดการวิเคราะห์ก็จะพุ่งในตัวความคาดหวังหรือการตีความคาดหวังตามสถานภาพนั้น

ทิตยา สุวรรณะชฎ (2544) อธิบายว่า บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามฐานะตำแหน่งที่ได้รับให้ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบ ของสถาบัน และความคาดหวังของ สังคม และเนื่องจากตำแหน่งเป็นผลรวมของสิทธิและหน้าที่ ดังนั้นบทบาทก็คือ การประพฤติปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ดังกล่าว โดยสามารถแบ่งบทบาทออกเป็นดังนี้

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติซึ่งเป็นบทบาทตามความคาดหวังของสังคม

2. บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง (Action role) การนำเอาบทบาทในอุดมคติมาแบ่งและดัดแปลงให้เข้ากับเหตุการณ์จริง บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง จึงเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ กับบุคลิกภาพ ฐานะ อารมณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งขณะแสดงบทบาท และปฏิกิริยาของผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น ฐานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลจึงสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ดังนี้คือ

2.1 สถานภาพ

2.2 บทบาทที่ควรจะเป็น

2.3 วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้น ๆ

2.4 การปะทะสังสรรค์ทางสังคม ทำให้ทราบถึงฐานะตำแหน่งและบทบาท

2.5 บทบาทที่ควรจะเป็นนั้น ไม่แน่นอนว่าจะเหมือนกันกับพฤติกรรมจริงของคน เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกิริยาของคนที่ครองฐานะตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็น รวมกับบุคลิกภาพและการตอบสนองของบุคคลอื่นในสถานการณ์หนึ่งๆ

กล่าวได้ว่า สังคมได้กำหนดให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่ง ที่อาจเรียกว่า เป็น บทบาทที่ถูกกำหนด ซึ่งบุคคลบางคน อาจไม่ได้มีพฤติกรรม ตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วน บทบาทที่ปฏิบัติจริง เป็นบทบาทการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามสถานภาพ ความไม่สอดคล้องกันของบทบาทถูกกำหนดกับบทบาทที่ ประพฤติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจาก การที่ บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่ ถูกคาดหวัง ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด หรือบุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ระเบียบ คำเขียน (2546) เสนอว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยให้แสดงบทบาทได้ดีหรือมีประสิทธิภาพ ได้แก่

1. ความเข้าใจของบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันต่อตำแหน่งหรือบทบาทในตำแหน่งว่าปฏิบัติอย่างไร

2. ความเป็นเหตุเป็นผลของลักษณะงาน หน้าที่ และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในคำอธิบายลักษณะงาน และ

3. บุคลิกภาพของบุคคลที่ดำรงตำแหน่งโดยมีบุคลิกภาพและคุณสมบัติที่เหมาะสมกับบทบาทในตำแหน่ง

ส่วน Allport (1960) กล่าวว่า การแสดงบทบาทของบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่

1. ความคาดหวังในบทบาท (Role expectation) บุคคลจะแสดงบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่น หรือเป็นการแสดงบทบาทตามที่สถาบัน องค์กร หรือกลุ่มสังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่งอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role perception) บุคคลรับรู้ว่าบทบาทของตนควร เป็นอย่างไร มีลักษณะอย่างไร และสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้นั้น ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคล ลักษณะพื้นฐานของแต่ละบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิต และค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาท

3. การยอมรับบทบาท (Role acceptance) บุคคลมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนเองรับรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมของบุคคล ซึ่งในชีวิตจริงบุคคลผู้ครองตำแหน่งอาจพยายาม

หลีกเลี่ยงบทบาท ไม่ยอมรับบทบาท หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ หากบทบาทที่ได้รับนั้น ก่อให้เกิดความเสียหายหรือเสียผลประโยชน์ อาจทำให้เกิดความขัดแย้งกับความต้องการหรือค่านิยมของบุคคลนั้น

4. การปฏิบัติตามบทบาทของบุคคล (Role performance) เป็นการแสดงบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือแสดงบทบาทตามการรับรู้และความคาดหวังของตนเอง ที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทที่บุคคลนั้นๆ ครองตำแหน่งอยู่ และมี ความสอดคล้องกันในบทบาทที่คาดหวังและการรับรู้ของตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเภทของบทบาทโดยสรุปแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ หรือ บทบาทตามอุดมคติ หมายถึง บทบาทที่ได้กำหนดสิทธิ ระเบียบ และหน้าที่ไว้โดยสังคม ชุมชน กลุ่มหรือองค์การนั้นๆ เพื่อให้บุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่างๆ ในสังคม ชุมชน กลุ่มหรือองค์กรได้ปฏิบัติตาม อันเป็นบทบาทสมบูรณ์แบบที่ผู้อยู่ในสภาพนั้นๆ ควรปฏิบัติ 2) บทบาทตามความคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบพฤติกรรมที่คนทั่วไปในสังคมมีความคาดหวังว่าบุคคลที่ดำรงอยู่ในสถานภาพหนึ่งๆ จะปฏิบัติ และในขณะเดียวกัน ผู้ที่ดำรงอยู่ในสถานนั้นก็สามารถที่จะรู้ว่าตนเองมีบทบาทอย่างไร และสามารถที่จะคาดหวังตัวเองว่า ควรจะแสดงพฤติกรรมอย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเหมาะสมที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง และ 3) บทบาทที่บุคคลปฏิบัติจริง หมายถึง บทบาทที่แต่ละบุคคลดำรงตำแหน่งอยู่ในสถานภาพหนึ่งในสังคมได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำให้แต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งบทบาทหรือพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้น อาจจะไม่ตรงกับบทบาทตามที่สังคมกำหนด นอกจากนั้น บทบาทมีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) ความคาดหวังในบทบาท เป็นการที่บุคคลแสดงบทบาทตามความคาดหวังของผู้อื่น ตามสิทธิหน้าที่ที่บุคคลนั้นครองตำแหน่งอยู่ 2) การรับรู้บทบาท เป็นการที่บุคคลรับรู้ว่า บทบาทของตนควรมีลักษณะอย่างไรและสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้นั้น 3) การยอมรับบทบาท เกิดขึ้นได้เมื่อบุคคลมีความเห็นสอดคล้องกันระหว่างบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนเองรับรู้อยู่ และ 4) การปฏิบัติตามบทบาทของบุคคล เป็นการแสดงบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ที่บุคคลจะปฏิบัติตามบทบาทได้ดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทบทบาทที่บุคคลนั้นๆ ครองตำแหน่งอยู่ จึงสามารถ กล่าวได้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคล มากไปกว่านั้น บุคคลยังแสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคมจากการดำรงตำแหน่งในสถานภาพนั้นๆ การที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้เราปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาท บางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวัง ของบุคคล

อื่นๆ ในสังคม บุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริง ตามตำแหน่งของเขาความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนด กับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุจาก บุคคลขาดความเข้าใจส่วนของบทบาทที่ต้องการ ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด และบุคคลไม่มีความสามารถที่แสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิผล ดังนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกตามลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรมเลี้ยงดู และความพอใจ

ดังนั้น ทฤษฎีบทบาทจึงสามารถนำมาใช้อธิบายถึงการแสดงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามระเบียบของทางราชการและตามความคาดหวังของลูกบ้านได้ว่า การทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกบ้านหรือไม่ เพียงใด ซึ่งก็ย่อมขึ้นอยู่กับการแสดงบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านแต่ละบุคคล ถ้าหากกำนันผู้ใหญ่บ้านทุกคนมีการรับรู้ในบทบาท และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างถูกต้องเหมาะสมตามความคาดหวังของประชาชนซึ่งเป็นลูกบ้าน การทำงานในท้องถิ่นของกำนันผู้ใหญ่บ้านย่อมเป็นที่ยอมรับของลูกบ้านนั่นเอง

2. แนวคิดบทบาทกับกระบวนการระบบสังคมของ Getzels และ Guba

Getzels และ Guba (1968) ใช้หลักการจิตวิทยาสังคมในการ ศึกษาผู้นำตามทฤษฎีกระบวนการทางสังคม (Social process theory) โดยถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่จะต้องมีบทบาทและอยู่ร่วมกับสังคมทีมีกฎเกณฑ์และความคาดหวังของสังคมต่อสมาชิกของสังคมนั้น ซึ่งการแสดงบทบาทหรือไม่แสดงบทบาทตามที่สังคมกำหนดอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้น Getzels และ Guba ได้กล่าวถึง บทบาทในระบบสังคม ไว้ว่า ในระบบสังคม หนึ่งๆจะมีส่วนประกอบ 2 ด้าน คือ ด้านสถาบันมิติ (Nomothetic Dimension) และด้านบุคลามิติ (Idiographic Dimension)

1. ด้านสถาบันมิติ ประกอบด้วยสถาบัน ซึ่งแต่ละสถาบันได้กำหนดบทบาทและหน้าที่ตามลักษณะและประเภทของสถาบัน และแต่ละสถาบันจะมีสิ่งที่สถาบันคาดหวังของตนเองตามปรัชญาและการให้คุณค่าของสถาบัน ดังนี้

1.1 สถาบัน (Institution) ได้แก่ หน่วยงานหรือองค์การ เช่น องค์การบริการส่วนท้องถิ่น กระทรวง กรม กอง มหาวิทยาลัย โรงพยาบาล บริษัท ร้านค้า หรือโรงงานอุตสาหกรรม ที่มีวัฒนธรรม (Culture) ของหน่วยงานหรือองค์การ

1.2 บทบาทตามหน้าที่ (Role) สถาบันจะกำหนดบทบาท หน้าที่ และตำแหน่งให้บุคคลปฏิบัติ มีกฎและหลักการอย่างเป็นทางการ และมีธรรมเนียม ปฏิบัติ หรือจริยธรรมองค์การ (Ethics) ในการปฏิบัติซึ่งมีอิทธิพลต่อบทบาทของสมาชิก

1.3 ความคาดหวังของสถาบันหรือบุคคลภายนอก (Need-Expectation) เป็นความคาดหวังที่สถาบัน หรือบุคคลภายนอกคาดว่าสถาบันจะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เช่น การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคาดหวังว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านจะเป็นคนดีมีคุณภาพ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างครบถ้วน ซึ่งความคาดหวังนั้นยังมีค่านิยม (Values) ของสังคมครอบคลุมอยู่ด้วย

2. ด้านบุคลามิติ ประกอบด้วยตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบัน ซึ่งแต่ละบุคคลมีบุคลิกภาพเป็นของตนเอง มีความต้องการงานที่แตกต่างกันออกไป

2.1 บุคลากรแต่ละคน (Individual) ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในสถาบัน เป็นบุคคล ากรในระดับต่าง ๆ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนหมู่บ้าน มี กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน ทำหน้าที่ภายใต้ มีวัฒนธรรมย่อยที่ครอบคลุมต่างไปจากวัฒนธรรมโดยส่วนรวม

2.2 บุคลิกภาพ (Personality) หมายถึง ความรู้ ความถนัด ความสามารถ เจตคติ อารมณ์ และแนวคิด ซึ่งบุคคลที่เข้ามาทำงานในสถาบันนั้นจะมีความแตกต่างปะปนกันอยู่และมีธรรมเนียมประเพณีของแต่ละบุคคลเป็นอิทธิพลครอบงำอยู่

2.3 ความต้องการส่วนตัว (Need - dispositions) บุคคลที่มาทำงาน ในสถาบันมีความต้องการที่แตกต่างกันไป บางคนทำงานเพราะต้องการเงินเลี้ยงชีพ บางคนทำงานเพราะความรัก บางคนต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ความก้าวหน้า บางคนต้องการการยอมรับ บางคนต้องการความมั่นคง ปลอดภัย เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีค่านิยมของตนเองครอบคลุมอยู่

ด้านสถาบันมิตินั้น กล่าวถึง สถาบัน ที่เป็นองค์การหรือหน่วยงานที่มีกฎระเบียบ ค่านิยมและวัฒนธรรมขององค์การ บทบาทของสามาชิก ที่สถาบันคิดหรือกำหนดไว้จะ สอดคล้องกับความคาดหวังที่สถาบันต้องการ หรือนำไปสู่ผลผลิตที่สถาบันต้องการบรรลุ ส่วนด้านบุคลามิติประกอบด้วย ตัวบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถาบันนั้น ซึ่งบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ก็มีบุคลิกภาพที่เป็นตัวเองที่ไม่เหมือนกัน ในแต่ละคนต่างก็มีความต้องการในตำแหน่งหน้าที่การงานที่แตกต่างกัน ทั้งสองมิตินี้ระบบสังคมเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทและพฤติกรรมของแต่ละบุคคล

จากแนวความคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาท และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้น ๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็น การปฏิบัติตามหน้าที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาท จะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงหลายบทบาทควบคู่กันไป

3. แนวคิดความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Victor Vroom

ความคาดหวัง เกิดจากการที่บุคคลใช้ ความคิดในการตัดสินใจว่าจะกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อจะนำไปสู่เป้าหมายที่จะสนองความต้องการของตนเอง ความคาดหวัง จึงเป็นความเชื่อหรือความคิดอย่างมีเหตุผล แสวงหา แนวทางที่เป็นไปได้ หรือเป็นความหวังที่คาดการณ์ว่าต้องการจะได้ในอนาคตของบุคคล ความคาดหวัง จึงเป็นสภาวะทางจิตที่บุคคลคาดคะเนล่วงหน้าแต่บางสิ่งบางอย่างว่าควรจะมี ควรจะเป็นหรือควรจะเกิดขึ้นตามความเหมาะสม ดังนั้น ความคาดหวังของบุคคลย่อมแตกต่างกันเพราะคนเราต่างก็มีความคิดและความต้องการแตกต่างกันบนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมของตน

นอกจากความคาดหวังจะเป็น ความรู้สึกของบุคคลถึงพฤติก รรมหรือตำแหน่งที่เหมาะสมของตน แล้ว ยังเป็นความรู้สึกถึงความเหมาะสมในบทบาทของผู้อื่นในองค์การ หรืออีกนัยหนึ่ง ความคาดหวังของบุคคลนั้นเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อตนเองอย่างหนึ่งว่าตนเองควรจะปฏิบัติอย่างไร ในสถานการณ์ต่างๆ หรือต่องานที่ตนเองรับผิดชอบ ความคิดดังกล่าวยังรวมไปถึงการคิดถึงบุคคลอื่น เช่นผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานว่าบุคคลเหล่านี้ควรจะแสดงอย่างไรเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับงานและตำแหน่งของตน แต่ละคนควรมีบทบาทและแสดงบทบาทอย่างไร (ไพฑูรย์ เจริญพันธ์วงศ์ 2530) ความคาดหวัง จึงเป็นความคิด ความต้องการ ความมุ่งหวังหรือความรู้สึกของบุคคล ล่วงหน้าที่มีต่อการกระทำหรือเหตุการณ์ โดยมุ่งหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ว่าจะเกิดตามที่ตนคิดไว้ ทั้งนี้ความคาดหวังของบุคคลจะขึ้นอยู่กับความต้องการและเป็นไปตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล พฤติกรรมทางสังคมของบุคคลจึงแตกต่างกันตามที่บุคคลได้กำหนดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่ง ความคาดหวังจึงถูกประเมินจากมาตรฐานของแต่ละบุคคล

Vroom and Deci (1970) กล่าวถึงความคาดหวังในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำงานตามความพยายามของแต่ละบุคคลว่าเกิดจากปัจจัยใด และเกิดขึ้นด้วยองค์ประกอบใดเป็นตัวผลักดันสนับสนุนผลงาน ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom ชี้ว่า ความ

คาดหวังเป็นความรู้สึกของบุคคล ที่มีต่อพฤติกรรมหรือตำแหน่งที่เหมาะสมของตนเองหรือของผู้อื่น เป็นความคาดหวังที่แสดงออกมาในรูปความรู้สึกว่า ควรจะประพฤติปฏิบัติอย่างไรในสถานการณ์ต่าง ๆ หรือต่องานที่ตนรับผิดชอบอยู่ แนวคิดนี้ยังเชื่ออีกว่า พนักงานจะเพิ่มความพยายามมากขึ้นเมื่อเขาคิดว่าการกระทำนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์บางประการที่เขามีความพึงพอใจ เช่น ได้รับการพิจารณาเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งและได้ค่าจ้างเพิ่มขึ้น เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผลงานและความพยายาม กับผลตอบแทน ผลรางวัลและผลลัพธ์ของความพึงพอใจต่อเป้าหมายจึงเป็นตัวกำหนดระดับของความพยายามของพนักงาน ทฤษฎีความคาดหวังนี้จึงมีประโยชน์ในการอธิบายพฤติกรรมของคนในการทำงานตามความคาดหวังของพนักงานที่ทำงานให้องค์การ

Vroom (1964) เสนอสมมุติฐาน เบื้องต้น ที่เป็นบ่อเกิดแรงจูงใจในการทำงาน 4 ประการตามหลักทฤษฎีความคาดหวัง คือ

1. ความคาดหวัง คือ ความเชื่อเกี่ยวกับความน่าจะเป็น ของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

2. ความพอใจ คือ ความรุนแรงของความต้องการของบุคคลสำหรับผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น ผลตอบแทนการเลื่อนตำแหน่ง และการยกย่อง จะให้ความพอใจในทางบวก

3. ผลลัพธ์ คือ ผลที่ติดตามมาของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือเป็นผลของการปฏิบัติงานที่สืบเนื่องมาจากการใช้ความพยายามของบุคคล เช่น ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น หรือการเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

4. สื่อกลาง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ ของความคาดหวังและความพอใจจะเป็นสิ่งที่กำหนดกำลังความพยายามหรือแรงจูงใจของบุคคล หากว่าความพอใจหรือความคาดหวังเท่ากับศูนย์ แรงจูงใจในการทำงานจะเท่ากับศูนย์

Vroom ได้เสนอรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานเรียกว่า VIE Theory ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในการอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน โดยเน้นว่าตามปกติคนเราจะมีทางเลือกหลายทาง และเขาก็จะเลือกทางที่เขาเชื่อว่าจะทำให้เขาได้รับสิ่งที่ต้องการมากที่สุด

V=Valance หมายถึง ระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมาย รางวัล คุณค่า หรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น เป็นความพึงพอใจของบุคคลที่มีต่อผลลัพธ์

I = Instrumentality หมายถึง ความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (Outcomes) คือ เป็นการรับรู้ในความสัมพันธ์ของผลลัพธ์ที่ได้ โดยเชื่อมโยงรางวัลกับผลงาน

E= Expectancy หมายถึง ความคาดหวังถึงความเป็นไปได้ของการได้มาซึ่งผลลัพธ์หรือรางวัลที่ต้องการเมื่อแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เป็น การเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายาม

ดังนั้น ผู้นำจะต้องพยายามทำให้บุคคลเกิดความคาดหวังในผลลัพธ์ของการทำงานซึ่งจะสนับสนุนต่อวัตถุประสงค์ขององค์การด้วยวิธีการ ดังนี้

1. สร้างความคาดหวังโดยการสนับสนุนด้วยทรัพยากรที่จำเป็น และระบุเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน

2. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างรางวัลกับผลงาน โดยกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิบัติงานกับรางวัลให้ชัดเจน และเน้นย้ำในความสัมพันธ์เหล่านี้โดยการให้รางวัลเมื่อบุคคลสามารถบรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน

3. สร้างความเชื่อมโยงระหว่างผลงานกับความพยายามซึ่งเป็นคุณค่าจากผลลัพธ์ ผู้นำต้องทราบ ถึงความต้องการของแต่ละบุคคล และพยายามปรับการให้รางวัลให้สอดคล้องกับความต้องการนั้น เพื่อเขาจะได้รู้สึกถึงคุณค่าของผลลัพธ์ที่เขาได้รับจากความพยายามของเขา

ดังนั้นทฤษฎีความคาดหวัง Vroom หรือ Expectation Theory บางทีเรียกว่า VET Theory และได้กำหนดเป็นสูตรไว้ดังนี้

การจูงใจ (หรือแรงจูงใจ) = คุณค่าของผลลัพธ์ x ความคาดหวัง x ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลลัพธ์

1. คุณค่าของผลลัพธ์ แต่ละบุคคลจะขึ้นอยู่กับความปรารถนาหรือความต้องการ ถ้าต้องการมากจะมีค่าเป็นบวก แต่เฉย ๆ ไม่รู้สึกยินดียินร้าย จะมีค่าเป็นศูนย์ และถ้าไม่ชอบหรือไม่ต้องการจะมีค่าติดลบ

2. ความคาดหวัง คือ ความน่าจะเป็นที่การกระทำอย่างหนึ่งจะมีโอกาสที่ทำให้เกิดผลลัพธ์ในระดับแรกมากน้อยเพียงใด ถ้าคนเชื่อแน่ว่าหากทำงานเต็มที่ แล้วจะสามารถทำให้ได้ผลผลิตสูงอย่างแน่นอน ความคาดหวังจะเท่ากับหนึ่ง ในทางตรงกันข้าม ถ้าเชื่อว่าถึงแม้จะ

พยายามทำงานหนักสักเพียงใดก็ไม่สามารถทำผลงานออกมาในปริมาณสูงได้เลย ความคาดหวังก็จะเท่ากับศูนย์

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลลัพธ์ อธิบายได้ว่า แรงจูงใจ ในการทำงาน ของแต่ละคนจะมากหรือน้อยย่อมขึ้นอยู่กับผลที่ได้รับหรือที่คิดว่าสมควรจะได้รับเมื่อกระทำการนั้นสำเร็จตามเป้าหมายแล้ว ดังนั้น แรงจูงใจที่บุคคลจะมีมาก หรือน้อยย่อมขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผลลัพธ์

กล่าวโดยสรุปได้ว่า แนวความคิดนี้ Vroom เสนอว่า บุคคลจะพิจารณาทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ โดยจะเลือกทางเลือกที่เชื่อว่าจะนำไปสู่ผลตอบแทนหรือรางวัลที่เขาต้องการมากที่สุด ทฤษฎีนี้ชี้ว่า บุคคลจะ มีแรงจูงใจและความพยายามในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพหรือให้สำเร็จต่อเป้าหมาย ก็ต่อเมื่อเขาเชื่อในความสามารถของตนเองว่า ความพยายามในการปฏิบัติงานจะมีผลในทางดี และ ผลการปฏิบัติงาน ที่สัมฤทธิผลจะช่วยให้ได้ผลตอบแทนตามที่ต้องการหรือพึงปรารถนา

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจเอกสาร และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับบทบาท อำนาจ หน้าที่และความคาดหวังที่มีต่อบทบาท อำนาจ หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยจึงขอนำผลการวิจัยที่มีผู้ศึกษาวิจัยไว้แล้วมาเสนอ เพื่อประโยชน์ในการช่วยกำหนดตัวแปรและกรอบของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540) ศึกษาบทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต พบว่า ในปัจจุบันนี้อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไป ผลการวิจัยได้ข้อสรุปว่าบทบาทหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจำเป็นต้องเน้นหนักให้มากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่เป็นอยู่ตามกฎหมาย อันประกอบด้วย 1.1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย 1.2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 1.3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 1.4) ด้านการทะเบียนต่างๆ 1.5) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 1.6) ด้านอื่นๆ

ชูชีพ พงษ์ไชย (2541) ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามลักษณะการปกครองท้องที่ กับการปกครองท้องถิ่น รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ว่ามีลักษณะสนับสนุนหรือขัดแย้งอย่างไรตลอดจนวิเคราะห์ผลกระทบและความขัดแย้ง

ต่อการบริหาร การปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เป็นผู้ที่มีบทบาทอยู่ทั้งในการปกครองท้องถิ่นและการปกครองท้องที่ แม้จะมีความสัมพันธ์และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาตำบลในภาพรวม แต่เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและลักษณะการแสดงบทบาทหน้าที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถตระหนักและแสดงบทบาทตามสถานภาพการเป็นนักปกครองท้องที่ได้ชัดเจน แต่มีระดับความเข้าใจรับรู้น้อยในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารและการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว ความไม่สามารถในการแยกแยะและระบุบทบาทหน้าที่ของตนเองได้เป็นผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะแสดงบทบาทความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ในฐานะการเป็นนักปกครองท้องที่ในการบริหารและปฏิบัติงานซึ่งส่งผลกระทบในด้านความขัดแย้งกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง

นิจ ไพรสณฑ์ (2542) ศึกษาเรื่อง การเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อภิปรายจากผลการศึกษาว่า การจัดรูปแบบบริหารการปกครองในระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และมีการเลือกตั้งบุคคลมาทำหน้าที่ แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานลดลงและขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน

สุรเชษฐ์ วงษ์มี (2544) ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บริบทของการกระจายอำนาจ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่น้อยลงในส่วนของการโอนงานที่ทำไปให้การปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ ในด้านฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและโครงการต่างๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ของประชาชน และในส่วนของงานฝ่ายปกครองต้องเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการรับผิดชอบ

กังวาลย์ บัวจีบ (2544) ศึกษาวิจัย เรื่องบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาวิจัยพบว่า บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่ บ้านมีความสำคัญ และมีลักษณะการทำงานที่ชัดเจนกว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบลในระดับค่อนข้างสูง

สุธีร์ บริรักษ์ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ศึกษา

เฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า การศึกษา ภาวะความเป็นผู้นำ ความรู้ความเข้าใจ (โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และความรู้ความเข้าใจอันเกี่ยวกับการป้องกันภัยพลเรือน) มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนปัจจัยด้านอื่น ได้แก่ อายุ ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง รายได้ ความรู้ ความ เข้าใจกับการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กับชุมชน การดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือเศรษฐกิจแบบพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ และการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐและของกระทรวงมหาดไทย ไม่ได้มี ความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

คเณศวร เกษอินทร์ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดเห็นต่อบทบาท ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยโดยรวมเห็นด้วยในระดับมาก มี เพียงเรื่องการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ เห็นด้วยในระดับปานกลาง

สุภา สกุลเงิน (2545) ศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุมแบน จังวัดสมุทรสาคร พบว่า 1) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสภาพภูมิหลังของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ การเป็นที่รู้จัก และความสัมพันธ์ส่วนตัวกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

ชัยภัค สุนทรหงส์ (2546) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และบทบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในบทบาทด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและบทบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอยู่ในระดับมาก และพบว่า กลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีแนวโน้มที่จะมีความรู้ความเข้าใจในบทบาททั้ง 2 ด้านสูงกว่ากลุ่มประชาชน ส่วนผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านได้

ปฏิบัติหน้าที่ในหลายๆ ด้าน โดยด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้กระทำตนเป็นที่พึ่งพิงของราษฎรเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเดือดร้อนในการถูกข่มเหงรังแก หรือความไม่เป็นธรรมเป็นอันดับแรก ส่วนอับดับสุดท้ายคือ การแก้ไขข้อพิพาทภายใน หมู่บ้าน ส่วนด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่ช่วยราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นอันดับแรก ส่วนอันดับ สุดท้ายคือ การจัดทำทะเบียนราษฎรภายในหมู่บ้านเพื่อตรวจสอบและควบคุมบุคคลภายในพื้นที่

พรรณเพ็ญ ฟั่นจักรสาย (2551) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความขัดแย้งระหว่างกำนันผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความขัดแย้งเกิดจาก 3สาเหตุ ได้แก่ 1) ความไม่ชัดเจนของระเบียบ กฎหมาย โดยเฉพาะบทบาท อำนาจหน้าที่ของแต่ละฝ่ายซึ่งถูกกำหนดโดยกฎหมายคนละฉบับกัน และแต่ละฉบับมีความซ้ำซ้อนกันอยู่ 2) ปัญหาการเข้าสู่ตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากแต่ละฝ่ายมาจากการเลือกตั้งทำให้เป็นคู่แข่งทางการเมืองกัน และ 3) มารยาทในการทำงานและความขัดแย้งส่วนตัว

ดำรงค์วิทค์ รัตนฟูวงศ์ (2553) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ พบว่า ผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน รับรู้บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทมากที่สุด โดยผู้นำมักใช้วิธีไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งความสำเร็จของการจัดการความขัดแย้งจะขึ้นอยู่กับความมีบารมีของผู้นำชุมชน และการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีศีลธรรม มีความยุติธรรมไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

อมรเทพ จันทร์ดวน (2554) ศึกษา บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) มีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี แตกต่างกัน ในภาพรวมและในด้านการบริหารจัดการงานของเทศบาล และในการกำหนดนโยบายการบริหารงานของเทศบาล ส่วนในด้านการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของเทศบาล และการจัดทำแผนพัฒนาของเทศบาลไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุรพงษ์ รุ่งวารินทร (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ในด้าน การให้ความช่วยเหลือ การเข้าสังคมได้ดี การยอมรับนับถือ การประสานงาน การมีความคิดริเริ่ม การรู้จักปรับปรุงแก้ไข และการโน้มน้าวจิตใจ ส่วนการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง เรียงตามลำดับ ได้แก่ การเป็นผู้นำชุมชน การเป็นตัวแทนของทางราชการ และการเป็น ตัวแทนของประชาชน เมื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีภาวะผู้นำ แตกต่างกัน การเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลต่างกัน มีการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนั้น ยังพบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานอีกด้วย

พฤทธ์ พลอยงาม (2557) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเชิงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านว่ามีฐานะอย่างไร เหมาะสมและมีปัญหาหรือไม่รวมทั้งมีความสัมพันธ์กับวิธีการได้ตำแหน่งมาโดยการเลือกตั้งนั้นมีอุปสรรคตลอดจนปัญหาข้อดี ข้อเสีย เป็นประการใด ผลการวิจัยพบประเด็นที่สำคัญ คือ 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านมีฐานะอยู่ถึง 3 ฐานะด้วยกัน คือฐานะในการเป็นตัวแทนของรัฐ ฐานะในการเป็นตัวแทนของประชาชน และฐานะในการเป็นนักการเมืองหรือตัวแทนพรรคการเมือง และเนื่องจากบุคคลคนเดียวแต่มีถึง 3 ฐานะ ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดความสับสนเกี่ยวกับฐานะและบทบาทหน้าที่ของตนเองซึ่งทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการบริหารงานตำบลหมู่บ้าน 2) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการเลือกตั้งนั้น พบว่า ฐานะจะเป็นตัวกำหนดวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่ง โดยหากกำนันผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นตัวแทนรัฐ วิธีการได้มาซึ่งตำแหน่งก็จะเป็นวิธีการคัดเลือกแต่งตั้ง แต่หากมีฐานะเป็นตัวแทนประชาชนหรือตัวแทนพรรคการเมือง วิธีการได้มาซึ่งตำแหน่งที่เหมาะสมก็จะเป็นการเลือกตั้งและพบว่าฐานะที่แท้จริงของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นคือ ฐานะในการเป็นตัวแทนรัฐ ซึ่งเป็นมิติที่ฐานความเป็นตัวแทนรัฐ โดดเด่น มีอิทธิพลครอบงำเหนือฐานะอื่น แต่กลับมีวิธีการได้มาซึ่งตำแหน่งโดยการเลือกตั้ง ซึ่งน่าจะไม่เหมาะสมและถูกต้องกับหลักการ ผู้วิจัยจึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมกับสภาพการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย กำหนดมิติของฐานะตัวแทนประชาชนให้เหมาะสมชัดเจนเหนือฐานะอื่น ๆ โดยให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีฐานะเป็นตัวแทนประชาชนซึ่งถือเป็นบทบาทหลัก และฐานะตัวแทนรัฐ

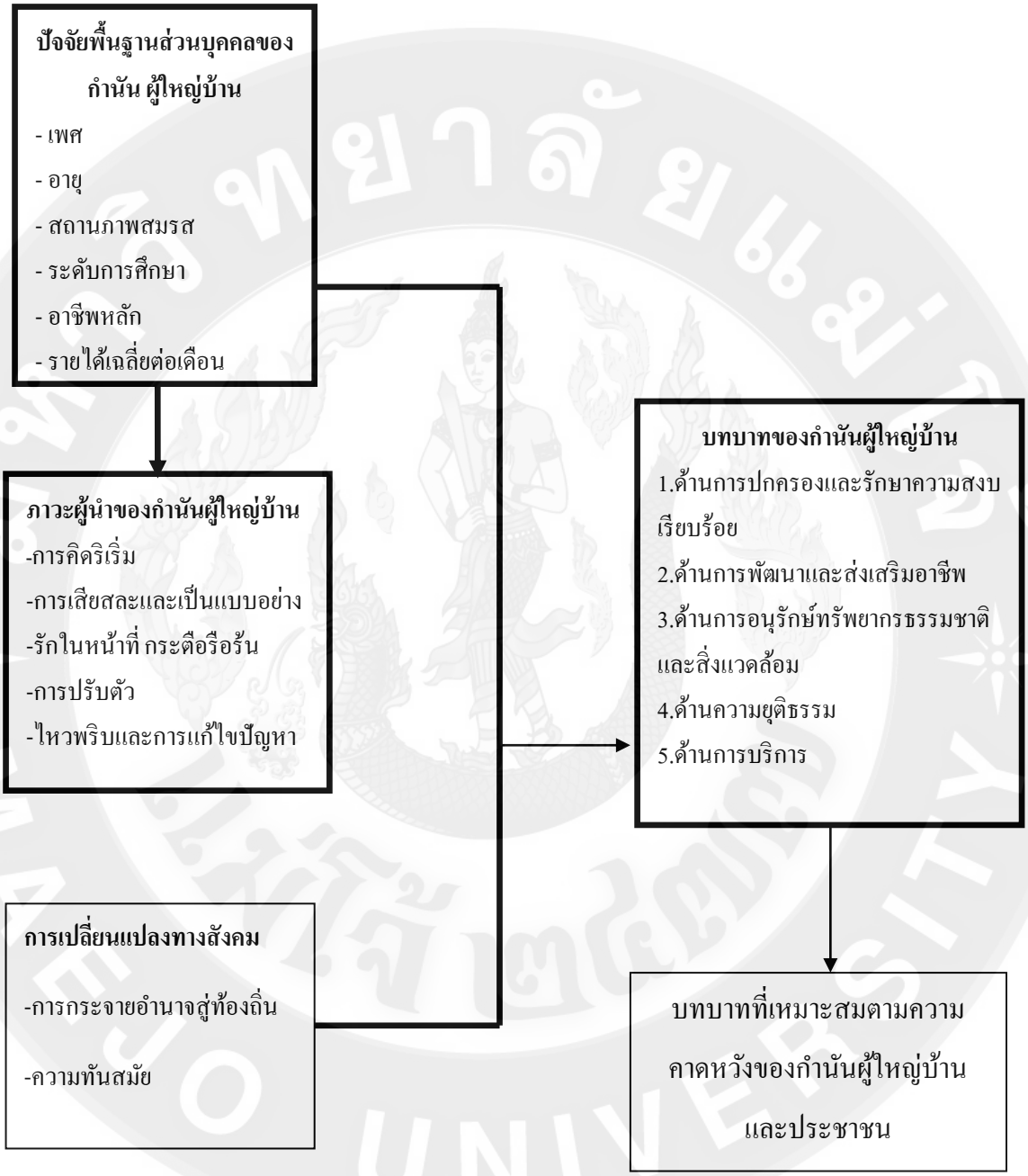
เป็นบทบาทรอง ซึ่งมีวิธีการได้ตำแหน่งมาโดยการเลือกตั้งแต่ให้ปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีมาตรการควบคุมให้ความเป็นธรรมในการเลือกตั้ง และปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จากการทบทวนวรรณกรรม ด้านมโนทัศน์ แนวคิดทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในด้านภาวะความเป็นผู้นำ และเรื่องเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกับทบทวนวรรณกรรมในเชิงปรากฏการณ์ ในเรื่องของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการกระจายอำนาจ การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะศึกษาบทบาทของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ รวมทั้งการปฏิบัติตามกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภารกิจหลักที่สำคัญดังนี้คือ 1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม 3) การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการอำนวยความยุติธรรม และ 5) ด้านการบริการ เช่น การให้บริการด้านงานทะเบียน งานบัตรประจำตัวประชาชนและการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการ เป็นต้น เพื่อศึกษาว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีภาวะผู้นำ มีบทบาทและมีความคาดหวังในบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างไรภายใต้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างไร โดยเฉพาะอย่างยิ่งความทันสมัยและการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น อีกทั้งยังศึกษาบทบาทและความคาดคาดหวังของชาวบ้านต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพื่อเสนอแนะถึงภาวะผู้นำและบทบาทที่เหมาะสมของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

(Conceptual Framework)

งานวิจัยเรื่อง “กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน : บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้กำหนดกรอบแนวคิดที่เสนอถึง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภาวะผู้นำของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย **(Conceptual Framework)**

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน: การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นใน จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยไว้ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย
2. พื้นที่ดำเนินการวิจัย
3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
5. การทดสอบเครื่องมือ
6. วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย แบบผสม (Mixed Method) โดยการศึกษาข้อมูล ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในการ เก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มุมมองเกี่ยวกับการวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการศึกษา 3 แบบ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทางวิชาการ หนังสือ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ทั้งที่เป็นทฤษฎีแนวคิดและผลงานที่เกี่ยวข้องกับบทบาท และภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นประเด็นการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น และการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยส่งผลต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่

2. การสำรวจ (Survey Research) เป็นการเก็บข้อมูลจากการ ใช้แบบสอบถาม กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ และประชาชนในชุ มท้องถิ่นในเขตพื้นที่รับผิดชอบของ กำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงบทบาทและความคาดหวังของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน และศึกษาถึง การรับรู้และคาดหวัง ของชาวบ้าน ต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชนท้องถิ่นในปัจจุบัน

3. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อให้ได้มุมมองเกี่ยวกับการบทบาท และภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน และ การสัมภาษณ์ (Interview) ชาวบ้านเพื่อให้ทราบ ถึงความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนสัมภาษณ์ กำนันผู้ใหญ่บ้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 คน เพื่อให้ได้แนวทางในการกระทำ บทบาท อำนาจ หน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน -ผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้านที่ ควรจะเป็นในอนาคต

พื้นที่ดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการศึกษาพื้นที่ในเขต จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพื้นที่ ในเขตจังหวัดเชียงใหม่มีการ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,066 หมู่บ้าน ซึ่ง อำเภอทั้ง 25 อำเภอมีดังนี้ 1.อำเภอเมืองเชียงใหม่ 2.อำเภอจอมทอง 3.อำเภอแม่แจ่ม 4.อำเภอเชียง ดาว 5.อำเภอดอยสะเก็ด 6. อำเภอแม่แตง 7. อำเภอแม่ริม 8. อำเภอสะเมิง 9. อำเภอฝาง 10.อำเภอแม่ อาย 11. อำเภอพร้าว 12.อำเภอสันป่าตอง 13. อำเภอสันกำแพง 14. อำเภอสันทราย 15.อำเภอหางดง 16. อำเภอฮอด 17. อำเภอดอยเต่า 18. อำเภออมก๋อย 19. อำเภอสารภี 20. อำเภอเวียงแหง 21. อำเภอ ไชยปราการ 22.อำเภอแม่วาง 23. อำเภอแม่ออน 24. อำเภอดอยหล่อ 25. อำเภอกัลยาณิวัฒนา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 40 คน และประชาชนใน เขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 223 คน

ในเบื้องต้นการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะ เฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ตามหลักการของเหตุผล ให้มีความสอดคล้องกับปัญหาการ วิจัยและจุดประสงค์ของการวิจัย โดยคัดเลือกตัวอย่างกำนันผู้ใหญ่บ้านที่สมัครใจในการสัมภาษณ์ เชิงลึก และการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัย ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงกับผู้ตอบ แบบสอบถามคนแรก และใช้วิธีสโนว์บอล (Snowball sampling) โดยให้กำนันผู้ให้สัมภาษณ์คน

แรก แนะนำกำนันผู้ใหญ่บ้านคนอื่นๆ จนได้ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 40 คน โดยกระจายตามหมู่บ้านและตำบลในพื้นที่เขตเมือง กึ่งเมือง และชนบทในจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับกลุ่มตัวอย่างจากประชาชน ใช้ วิธีการคัดเลือกแบบบังเอิญ (Accidental Selection) โดยเลือกจากประชาชนที่อาศัยอยู่ใน หมู่บ้านและตำบล ในพื้นที่เขตจังหวัดเชียงใหม่ (ของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่สมัครใจในการให้ข้อมูล) หมู่บ้านละ 6 คน ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนทั้งสิ้น 233 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ได้สร้างขึ้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามแนววัตถุประสงค์ของการวิจัย ประกอบด้วยแนวคำถาม 2 ชุด ชุดละ 3 ตอนดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามบทบาทและความคาดหวังต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชากร ประกอบด้วย ตำแหน่ง เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง และความคาดหวังในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

เนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก คือ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทจริงที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำอยู่ในปัจจุบัน และบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวัง ซึ่งประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้ 1) ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 2) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม2) ด้านความยุติธรรม 2) ด้านการบริการ

2. แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาใช้การประมาณค่าแบบ (Likert Scale) จำแนกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด จึงมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ย (Weight mean score) โดยอาศัยเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	**ความหมาย**
4.21 – 5.00	มีทัศนคติในระดับมากที่สุด
3.14 – 4.20	มีทัศนคติในระดับมาก
2.61 – 3.40	มีทัศนคติในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีทัศนคติในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีทัศนคติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ การกระจายอำนาจ และการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง ใช้การประมาณค่าแบบ (Likert Scale) จำแนกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด จึงมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยทีสุด	1	คะแนน

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ย (Weight mean score) โดยอาศัยเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	**ความหมาย**
4.21 – 5.00	มีทัศนคติในระดับมากที่สุด
3.14 – 4.20	มีทัศนคติในระดับมาก
2.61 – 3.40	มีทัศนคติในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีทัศนคติในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีทัศนคติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ตอบต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ว่าควรให้ความสำคัญกับบทบาทในด้านไหนมากที่สุด โดยมีหัวข้อให้เลือกพร้อมให้เหตุผล ประกอบด้วย บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทด้านความยุติธรรม บทบาทด้านการบริการ บทบาทด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ชุดที่ 2 แบบสอบถามบทบาทและความคาดหวังต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชนทั่วไปและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นคำถามแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง และความคาดหวังในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยประกอบด้วย 2 ส่วนคือ บทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยด้านต่างๆ ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ใช้การประมาณค่าแบบ (Likert Scale) จำแนกเป็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุด จึงมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	3	คะแนน
เห็นด้วยน้อย	2	คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	1	คะแนน

จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาคำนวณน้ำหนักค่าเฉลี่ย (weight mean score) โดยอาศัยเกณฑ์การแปลผลดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	**ความหมาย**
4.21 – 5.00	มีทัศนคติในระดับมากที่สุด
3.14 – 4.20	มีทัศนคติในระดับมาก
2.61 – 3.40	มีทัศนคติในระดับปานกลาง
1.81 – 2.60	มีทัศนคติในระดับน้อย
1.00 – 1.80	มีทัศนคติในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของผู้ตอบต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ว่าควรให้ความสำคัญกับบทบาทในด้านไหนมากที่สุด โดยมีหัวข้อให้เลือกพร้อมให้เหตุผล ประกอบด้วย บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทด้านความยุติธรรม บทบาทด้านการบริการ บทบาทด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยใช้สูตรค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก

$$WMS = \frac{5f1+4f2+3f3+2f4+1f5}{TNR}$$

โดย WMS คือ ค่าเฉลี่ยน้ำหนัก

f1 คือ จำนวนผู้ตอบมากที่สุด

f2 คือ จำนวนผู้ตอบมาก

f3 คือ จำนวนผู้ตอบปานกลาง

f4 คือ จำนวนผู้ตอบน้อย

f4 คือ จำนวนผู้ตอบน้อยที่สุด

TNR คือ จำนวนประชากรทั้งหมด

การทดสอบเครื่องมือ

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้วเรียบเรียงเครื่องมือที่มีความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้ได้เครื่องมือที่ดีและมีคุณภาพ โดยทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) การทดสอบความเที่ยงตรงใช้วิธีนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมาแล้ว ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่จะวัด (Content validity) มากยิ่งขึ้น แล้วนำแบบสอบถามทั้งสองชุดไปทำการทดสอบความเที่ยงตรงจากกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนในจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีสภาพเศรษฐกิจและสังคมใกล้เคียงกับจังหวัดเชียงใหม่ จำนวนชุดละ 30 คนถามตามวันและเวลาที่กำหนด ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ 0.892 และ 0.858 ตามลำดับ

วิธีการเข้าถึงข้อมูลและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ทางวิชาการ หนังสือ บทความ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ทั้งที่เป็นทฤษฎีแนวคิดและผลงานที่เกี่ยวข้องกับ บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำกับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่น

2. เก็บข้อมูลจากการใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในท้องที่จังหวัดเชียงใหม่ ในซึ่งในการศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงกับผู้ตอบแบบสอบถามคนแรก และใช้วิธีเลือกคนต่อไปโดยวิธีการเลือกแบบสโนว์บอล (Snowball sampling) จนครบจำนวน 40 คน สำหรับในส่วนกำนันผู้ใหญ่บ้าน และเมื่อได้กลุ่มตัวอย่างในส่วนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านแล้ว ก็สุ่มตัวอย่างประชาชนในหมู่บ้านของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอีก ในอัตราส่วน หมู่บ้านละ 6 คน ต่อหมู่บ้าน

3. นำข้อมูลที่ได้จากข้อมูลเอกสาร แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์แปลผล สรุปและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงคุณภาพ

ใช้แนวคิดเชิงระบบวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสารและข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อจำแนกแยกแยะข้อมูลให้เข้าใจแบบแผนความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยต่างๆ รวมทั้งการ วิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน โดยผลของการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น และจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พ.ศ.254 0 และการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยของจังหวัดเชียงใหม่

เชิงปริมาณ

ใช้แนวคิดเชิง ปริมาณในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยเมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จเรียบร้อยและผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว นำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

1. สถิติเชิงพรรณา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของ กำนันผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภาวะผู้นำ และ บทบาทอำนาจหน้าที่ ที่เป็นจริง (Enact role) และภาวะความเป็นผู้นำ (Leadership) และบทบาทอำนาจหน้าที่ที่คาดหวัง (Expected role) ของตัวกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านเอง

2. สถิติเชิงพรรณา (Descriptive statistics) ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ และแนวโน้ม

บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านที่ เป็นจริง และบทบาทอำนาจหน้าที่ตามความคาดหวังของชาวบ้าน

3. สมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยมีแบบจำลองสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณดังนี้

$$Y = a0 + b1x1 + b2x2 + \ldots + bkxk + e$$

ตัวแปรในแบบจำลอง ประกอบด้วย

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน = ค่าคงที่ + b1position + b2age + b3education + b4income + b5leadership + b6decentralization + b7modernization + e

ตัวแปร	**คำอธิบาย**
Position	ตำแหน่งกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน
age	อายุของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
education	การศึกษาของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
income	รายได้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
leadership	ภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน
decentralization	การกระจายอำนาจ
modernization	การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ภาวะความเป็นผู้นำ และบทบาทอำนาจหน้าที่ กับความคาดหวังภาวะความเป็นผู้นำ และบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ การนำเสนอผลการวิจัยจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1

วิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยผลของการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน พศ.2540

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์ คือ การศึกษาถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพื่อตอบคำถามที่ว่า หลังการกระจายอำนาจไปสู่องค์การปกครองท้องถิ่นและการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ .ศ.2540 ถึงปัจจุบันส่งผลต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอย่างไร การศึกษาตามวัตถุประสงค์นี้แบ่งเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารถึง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยอยู่บนฐานของการวิเคราะห์และอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ตอนที่ 2 ศึกษาความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระจายอำนาจและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย

ตอนที่ 1

ศึกษาถึง บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จากการวิจัยเอกสาร เอกสาร (Documentary Research) โดยอยู่บนฐานของการวิเคราะห์และอธิบายความเปลี่ยนแปลงในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถกล่าว โดยสรุปได้ ว่า การเปลี่ยนแปลงกฎหมาย อาทิ 1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ. 2540 2) พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ .ศ.2537 และที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 พ.ศ.2542 และ3)

พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ .ศ.2542 ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาท อำนาจ หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างยิ่ง

ประมวล รุจนเสรี (2542) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง กฎหมาย ที่สำคัญที่มีผลต่อบทบาท อำนาจ หน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ .ศ.2540 กำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนไว้มากเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการปกครองตนเองของประชาชน ส่งผลให้รัฐต้องกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นในรูป แบบ ต่างๆ เช่น อ งค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล เมืองพัทยา และกรุงเทพมหานคร เป็นต้น

2. พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ .ศ.2537 และที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 1 พ.ศ.2542 ผลจากกฎหมายฉบับนี้ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต . มีหน้าที่ในการพัฒนาท้องที่ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในตำบล ซึ่งเคยเป็นภารกิจหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีมาแต่เดิม จึงถือเป็นการลดทอนบทบาทและ การทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านค่อนข้างชัดเจน

3. พระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ .ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ทำให้สุขาภิบาลทั่วประเทศ 980 แห่ง มีฐานะเป็นเทศบาลตามกฎหมายเทศบาล ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องยุบไปด้วยภายใน 5 ปี ทำให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 16,772 ตำแหน่งที่ยังคงปฏิบัติหน้าที่ในเขตเทศบาลใหม่จะ อยู่ต่อไปจนกว่าจะพ้นจากตำแหน่งหรือครบวาระ แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 5 ปี

ผลจากกฎหมายสำคัญทั้ง 3 ฉบับดังกล่าว ทำให้บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีแต่เดิมในท้องที่ต้องเปลี่ยนแปลงไป และได้สร้างความสับสนให้แก่ประชาชนในพื้นที่ว่าบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลและ สมาชิกสภาท้องถิ่นมีความครอบคลุมแค่ไหน อย่างไร และที่สำคัญจะเข้ามาแทนที่บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่ ซึ่งในความเป็น จริงแล้วอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมายต่างๆ ยังไม่ได้ถูกยกเลิก ในส่วนบทบาท อำนาจ หน้าที่ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 นั้นยังคงมีอยู่เช่นเดิม เพียงแต่มีองค์กรท้องถิ่นมาแบ่งเบาภาระในด้านการพัฒนาออกไป

จากการวิเคราะห์ สามารถกล่าวสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1.1 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายใต้ความเปลี่ยนแปลง

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในยุคสมัยปัจจุบันกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในหลายด้าน ซึ่งกลายเป็นปัจจัยที่ท้าทายการคงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และนับเป็นปัจจัยสำคัญอันส่งผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, Online resource: www.lawreform.go.th)

1. กระบวนการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาคมทมิฬ ในปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ได้เกิดกระบวนการเรียกร้องให้มีการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย และได้ปรากฏความชัดเจนเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ส่งผลให้การเมืองการปกครองไทยเปลี่ยน แปลงไปจากแบบรวมศูนย์อำนาจไปสู่การกระจายอำนาจมากขึ้น ถือได้ว่าเป็นยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนผ่านในระบบการปกครองท้องถิ่นของไทย เนื่องด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและกฎหมายอื่นๆ ที่บังคับใช้ในเวลาต่อมา ได้มุ่งกระจายอำนาจทางการบริหารการปกครองไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย และส่งเสริมการ จัดระบบการปกครองท้องถิ่นของไทยตามหลักการ ของการปกครองตนเอง (Local self-government) จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้เกิดการจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นรูปแบบใหม่ คือ องค์การบริหารส่วนตำบล และการยกฐานะของสุขาภิบาลทั่วประเทศขึ้นเป็นเทศบาล เพื่อขยายบทบาทของหน่วยการปกครองท้องถิ่นภายในชุมชนหรือพื้นที่รับผิดชอบของตน รวมจนถึงการเพิ่มศักยภาพท้องถิ่นในด้านต่างๆ เช่น การกระจายงบประมาณทางด้านการคลังท้องถิ่น เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงนี้ ได้ส่งผลกระทบอย่างสำคัญต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในหลายมิติ ดังต่อไปนี้

1.1 กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับหลักการปกครองตนเองของท้องถิ่น : กระบวนการกระจายอำนาจในระบบการบริหารปกครองของไทยในกระแสการปฏิรูปการเมือง มุ่งกระจายอำนาจทางการเมืองและการปกครองออกนอกศูนย์กลาง ทั้งการกระจายอำนาจไปสู่สถาบันทางการเมืองใหม่ๆ และการกระจายอำนาจไปสู่ชุมชน การกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีเป้าหมายสำคัญ คือ การมุ่งให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารปกครองพื้นที่ได้ด้วยตนเองตามหลักการปกครองตนเอง คือ การมุ่งกระจายอำนาจทั้งในด้านอำนาจทางการเมือง อำนาจหน้าที่ทางการบริหารปกครอง ตลอดจนทรัพยากรที่จำเป็นให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการกิจการสาธารณะต่างๆ ภายในพื้นที่ของตนได้อย่างอิสระ ซึ่งทำให้เกิดคำถามว่า การมีอยู่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ในระดับหมู่บ้านและตำบลนั้นขัดแย้งกับหลักการปกครองตนเองหรือไม่ เพราะสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ เป็นกลไก

หนึ่งของรัฐส่วนกลางที่ใช้เพื่อการปกครองพื้นที่ในระดับรากฐานของสังคม ทั้งในด้านโครงสร้างทางการปกครอง และบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งตามหลักการปกครองตนเอง การเข้ามาบริหารปกครองหรือให้บริการจากรัฐส่วนกลาง ควรที่จะต้องลดบทบาทลง หรือถอนตัวออกจากชุมชนท้องถิ่น จึงมีการตั้งคำถามถึงความชอบธรรมต่อการคงอยู่ มีอยู่ของสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพราะใน ทางด้านการ ปฏิบัติ ชุมชนท้องถิ่นมีองค์กรของตน นั่นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีอำนาจหน้าที่และทรัพยากรเป็นของตนเองในการดูแลสุขทุกข์ของประชาชนภายในชุมชน

1.2 การขยายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : การกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดขึ้น ส่งผลให้องค์กรปกครองท้องถิ่นไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนสุขาภิบาลที่ถูกยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล มีการขยายบทบาทในการจัดทำกิจการสาธารณะต่างๆ ภายในชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในงานพัฒนา ถึงแม้ว่า จะมีการกล่าวว่า การขยายตัวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านไม่มากนัก เนื่องจากว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทหน้าที่ต่างกัน กล่าวคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะมีบทบาทในงานปกครอง ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีบทบาทในงานพัฒนา แต่การสูญเสียบทบาทในงานพัฒนาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านก็ส่งผลกระทบไม่น้อยต่อสถานภาพและบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านการบริหารปกครองและดูแลชุมชนของตน ประกอบกับภารกิจที่เป็นงานปกครองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีขอบข่ายที่ชัดเจนแน่นอน ส่งผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำที่ถูกลดความสำคัญลงด้วย และถูกแทนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 การรับรู้และมองเห็นความสำคัญของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กระบวนการกระจายอำนาจและการขยายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำภารกิจต่างๆ ภายในชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรและอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบริการต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนภายในชุมชน ทำให้ประชาชนเกิดการยอมรับและมองเห็นความสำคัญขององค์กรปกครองท้องถิ่นมากขึ้น เนื่องจาก องค์กรปกครอง ท้องถิ่นจะมีทรัพยากรและอำนาจหน้าที่เป็นของตนเอง สามารถดำเนินการ จัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาภายในชุมชนได้ชัดเจน เป็นรูปธรรม และส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยตรงของประชาชน กว่าการอาศัยกลไกผ่านกำนันผู้ใหญ่บ้าน สิ่งที่เกิดขึ้นคือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเริ่มเข้ามามีบทบาทนำภายในชุมชนมากขึ้นเรื่อยๆ ในขณะที่บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเริ่มก็เริ่มลดลงเรื่อยๆ

เช่นกัน เกิดเป็นแนวโน้มการรับรู้และตระหนักถึงความสำคัญจากประชาชนที่มีต่อสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกทดแทนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีความชัดเจนในด้านบทบาทและอำนาจหน้าที่มากว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังคงมีบทบาทสำคัญในชุมชนท้องถิ่นอยู่ ส่วนหนึ่งเนื่องจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นสถาบันที่เกิดขึ้นมานาน รวมถึงระยะเวลาการเข้ามาดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็เป็นมาอย่างต่อเนื่องยาวนานนั่นเอง

2. การปฏิรูปการบริหารงานในภาครัฐ

การปฏิรูปการบริหารงานในภาครัฐ (Reforming the public sector) ก็เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทิศทางการปฏิรูปการบริหารงานในภาครัฐที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนในหลากหลายมิติ และมีผลกระทบต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

2.1 การจัดกลุ่มภารกิจใหม่และหลักการบริหารที่มุ่งเน้นผลลัพธ์ จากนโยบายของรัฐบาลในการเข้ามาปฏิรูประบบการบริหารงานภาครัฐทั้งในเชิงโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการ ส่งผลให้ระบบบริหารราชการแผ่นดินของไทยทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเกิดการปรับเปลี่ยนที่สำคัญได้แก่ 1) การจัดโครงสร้างองค์กรใหม่ ภายใต้หลักการจัดโครงสร้างตามกลุ่มภารกิจ และ 2) การปรับกระบวนการบริหารภายในระบบราชการโดยมุ่งเน้นผลงาน ผลจากการปฏิรูปดังกล่าว ทำให้กลไกของรัฐทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจำเป็นต้องปรับโครงสร้าง กำหนดขอบข่ายภารกิจของตนให้ชัดเจน และปรับระบบการบริหารงานโดยอาศัยเทคนิควิธีการใหม่ๆ และเน้นผลลัพธ์จากการทำงานที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม ภารกิจของรัฐภายใต้การปฏิรูปจึงมีความชัดเจนทั้งในด้านโครงสร้างองค์กร ผู้รับผิดชอบ และขอบข่ายภารกิจ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เพราะโดยพื้นฐานแล้วลักษณะภารกิจของกำนันผู้ใหญ่บ้านยังไม่มีความชัดเจนเพียงพอทั้งในด้านสถานภาพและบทบาทอำนาจหน้าที่ การปฏิรูประบบการบริหารงานภาครัฐดังกล่าวส่งผลให้ภารกิจของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชนต้องมีการปรับเปลี่ยนตามการปรับตัวของหน่วยงานราชการ

2.2 การปรับกระบวนการให้บริการของรัฐไปสู่ความทันสมัย ระบบการให้บริการของรัฐต่อประชาชนมีการปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มภารกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับผู้รับบริการโดยตรง เช่น งานบัตร งานทะเบียน การออกใบอนุญาตต่างๆ เป็นต้น การมุ่งเน้นความทันสมัย ผ่านการปรับกระบวนการในการให้บริการที่มีความสะดวก รวดเร็วและทั่วถึงทุกพื้นที่ ทำให้ภารกิจเดิมที่เคยเป็นภารกิจที่กระทำโดยกำนันผู้ใหญ่บ้าน ถ่ายโอนไปสู่องค์กรของรัฐ

หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น การคงอยู่ของสถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านจึงเอื้อประโยชน์หรือสนับสนุนภารกิจในลักษณะดังกล่าวน้อยลง

2.3 การขยายบทบาทของกลุ่มภารกิจเฉพาะด้านโดยรัฐ กระบวนการปฏิรูประบบราชการ และสภาพแวดล้อมทางการบริหารปกครองที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคสมัยปัจจุบัน เป็นผลให้ภารกิจของหน่วยงานในภาครัฐมีลักษณะที่มุ่งเน้นภารกิจเฉพาะด้าน (Specialization) และต้องอาศัยบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะด้าน (Professionalism) มากขึ้น จึงส่งผลต่อการลดบทบาทและความสำคัญของภารกิจในลักษณะงานปกครองหรืองานบริหารปกครองโดยทั่วไปลง บทบาทของการบริหารราชการส่วนภูมิภาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอในฐานะนักปกครองถูกลดทอนลงและขาดความชัดเจนในภารกิจ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการลดทอนบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นส่วนขยายของการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

3. ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน

กำนันผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะของความเป็นผู้นำที่สอดคล้องกับสภาพชุมชนไทยในแบบเกษตรกรรมดั้งเดิม โดยมีบทบาทที่สำคัญ คือ เป็นผู้ปกครองดูแลลูกบ้าน ร่วมกับการทำหน้าที่เป็นตัวแทนของรัฐ ดังนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงมีบทบาทในลักษณะของผู้เชื่อมประสานระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับรัฐส่วนกลาง อย่างไรก็ดี สังคมไทยในปัจจุบันได้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในสภาพชุมชนของไทยในหลายมิติ ซึ่งความเปลี่ยนแปลงนี้ก็กระทบต่อสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้าน คือ

3.1 การเปลี่ยนแปลงของชุมชนชนบทแบบเกษตรกรรมไปสู่ความเป็นชุมชนเมือง กระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทย และความเปลี่ยนแปลง ไปสู่สังคมที่ทันสมัย (Modernization) ส่งผลให้ชุมชนทั้งหลายในประเทศไทยมีแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นชุมชนเมือง (Urbanization) ในระดับที่สูงขึ้น ความเป็นชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิมเริ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาทั้งในด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสื่อสารและโทรคมนาคม การคมนาคมและการขนส่ง การขยายตัวของเศรษฐกิจในแบบการค้าและอุตสาหกรรม รวมถึงนโยบายด้านสังคมของรัฐที่มีการขยายตัวอย่างทั่วถึงมากขึ้น เช่น การศึกษาการสาธารณสุข เป็นต้น ทำให้โครงสร้างภายในชุมชนดั้งเดิมการเกิดปรับเปลี่ยน ลักษณะทางประชากรมีการศึกษาและทักษะในแบบสมัยใหม่และหลากหลายมากขึ้น มีการเคลื่อนย้ายประชากรภายในชุมชนในอัตราที่สูงขึ้น เกิดกลุ่มอาชีพและกลุ่มทางสังคมใหม่ๆ ภายในชุมชน ระบบการผลิตและระบบเศรษฐกิจมีลักษณะพึ่งพิงกลไกตลาดและเป็นทุนนิยมสูงขึ้น ปัจจัย ต่างๆ เหล่านี้ส่ง ผลกระทบต่อ กำนันผู้ใหญ่บ้านซึ่งยึดโยงอยู่กับโครงสร้างทางสังคมในแบบดั้งเดิมที่ชุมชนมีขนาดเล็ก มีความแน่นแฟ้นโครงสร้างทางชุมชนยึดโยงอยู่กับสถาบันดั้งเดิมของชุมชน ซึ่งได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน อันเป็น

ศูนย์กลางของกิจกรรมตาม ศาสนาและ ประเพณีเปลี่ยนแปลง ไปสู่กิจกรรมในรูปแบบที่ทันสมัย ทำให้เกิดการลดทอนบทบาท อำนาจหน้าที่และการดำรงสถานภาพหรือบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3.2 การรุกเข้ามาของชุมชน สมัยใหม่ ความเปลี่ยนแปลงของสภาพชุมชนไทย เกิดจากการรุกเข้ามาของชุมชน สมัยใหม่ภายในพื้นที่ของชุมชนดั้งเดิม ตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านจัดสรร หมู่บ้านการเคหะ กลุ่มบ้านพักอาศัยในเขตอุตสาหกรรม เป็นต้น พร้อมกับกลุ่มประชากรใหม่ที่โยกย้ายเข้ามาภายในพื้นที่หมู่บ้านหรือตำบลซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านดูแลอยู่ อย่างไรก็ตาม การยอมรับในบทบาทและสถานภาพของกำนันผู้ใหญ่บ้านจากชุมชนใหม่เหล่านี้แตกต่างจากชุมชนเดิมเป็นอย่างมาก การความร่วมมือจากชุมชนใหม่น้อย ส่งผลให้กำนันผู้ใหญ่บ้านทำงานได้ยากลำบากขึ้น

3.3 การขยายตัวของกลุ่มอาชีพใหม่ ความเปลี่ยนแปลง ไปสู่ความทันสมัยและชุมชนเมืองก่อให้เกิด การเติบโตและขยายตัวของกลุ่มอาชีพใหม่ ที่มีความรู้และสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งแต่เดิมมักจะกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตเมืองใหญ่ ได้เริ่มขยายตัวเข้ามาอยู่ในชุมชนระดับตำบล หมู่บ้านมากขึ้น เช่น กลุ่มข้าราชการพนักงานบริษัทเอกชน กลุ่มวิชาชีพต่างๆ ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากสภาพทางชุมชนเองที่มีลักษณะของการกลายเป็นเมือง รวมทั้งการขยายตัวของแหล่งพักอาศัยใหม่ หรือ ชุมชน สมัย ใหม่ ส่งกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากบทบาทและภารกิจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มคนเหล่านี้โดยตรงในระดับที่น้อย ตัวอย่างเช่น การติดต่อกับหน่วยงานราชการที่แต่เดิมกำนันผู้ใหญ่บ้านมักจะมีบทบาทเป็นผู้ช่วยเหลือชาวบ้านเริ่มหมดความสำคัญลง เนื่องจากคนกลุ่มเหล่านี้สามารถจัดการกับธุระต่างๆ ได้ด้วยตนเอง เช่น การทำบัตรประจำตัวประชาชน การแจ้งย้าย เป็นต้น

4. การเกิดขึ้นขององค์กรและกลุ่มทางสังคมสมัยใหม่

การเกิดขึ้นและขยายตัวของกลุ่มองค์กรในภาคประชาสังคม (Civil society) ภายในชุมชนระดับตำบล หมู่บ้าน เช่น กลุ่มองค์กรชาวบ้าน กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มฌาปนกิจ เป็นต้น รวมถึงการเกิดขึ้นขององค์กรใหม่ๆ ภายในชุมชนที่จัดตั้งโดยองค์กรภาครัฐ เช่น ประชาคมหมู่บ้าน ประชาคมตำบล กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ทำให้พื้นที่ชุมชน ระดับตำบล หมู่บ้านของไทย มีโครงสร้างทางชุมชนเดิมมีความหลากหลายมากขึ้นและ เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และเมื่อพิจารณารวมไปจนถึงการขยายบทบาทขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยแล้ว ก็จะเห็นได้ว่าความหลากหลายและสลับซับซ้อนตามการเกิดขึ้นของกลุ่มองค์กรเหล่านี้ กระทบต่อสถานภาพของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากภายในชุมชนระดับตำบลหมู่บ้านเต็มไปด้วยกลุ่มองค์กรต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทนำในภารกิจที่ตนเกี่ยวข้อง และในหลายๆ ภารกิจก็เป็นงานที่กำนันผู้ใหญ่บ้านเคยมีบทบาทจัดทำมาก่อน ดังนั้น ถึงแม้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะยังคงมีบทบาททำงานอยู่

ในพื้นที่แต่ก็ต้องเผชิญกับการแข่งขันจากการแสดงบทบาทภายในชุมชนของผู้นำกลุ่มองค์กรที่เกิดขึ้นใหม่ที่มีความหลากหลายนี้

กล่าวโดยสรุป จากทิศทางความเปลี่ยนแปลงข้างต้น จะเห็นได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้เผชิญกับความท้าทายใหม่ในการแสวงหาบทบาทและความชอบธรรมต่อการดำรงอยู่ของตนเป็นอย่างมาก แนวโน้มและทิศทาง การเปลี่ยนแปลง ทั้งในเรื่องกระบวนการกระจายอำนาจ การมุ่งสู่การปกครองท้องถิ่นตามหลักการปกครองตนเอง การมุ่งสร้างเสริมองค์กรตัวแทนของชุมชน รวมถึงการมุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาสังคม ส่งผล ต่อการคงอยู่ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ ลดบทบาทและความสำคัญของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ลง จึงต้องมีการพิจารณา และการประเมินถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน-ผู้ใหญ่บ้านในประเทศไทย ว่ายังคงมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในด้านใดบ้าง มากน้อยแค่ไหนอย่างไร? และกำนันผู้ใหญ่บ้านถูกคาดหวังในบทบาท อำนาจหน้าที่อย่างไร?

ตอนที่ 2

ศึกษาความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจ (Decentralization) และการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย (Modernization) จากผลการศึกษาพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

ผลการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในด้านการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านตระหนักถึงการที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ในภาพรวมแล้วกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า การกระจายอำนาจ (Decentralization) ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.55) โดยแยกเป็นรายละเอียด คือ งบประมาณที่จะนำมาพัฒนาในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้ถูกจัดสรรขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.95) การเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานของการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างเพียงพอ (ค่าเฉลี่ย 3.83) การปรับเปลี่ยนการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง (ค่าเฉลี่ย 3.50) กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งมีหลายฉบับที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่คล่องตัว (ค่าเฉลี่ย 3.43) ส่วนความคิดเห็น

ในระดับปานกลาง คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความเป็นอิสระในการปกครอง ดูแลหมู่บ้าน เนื่องจากถูกแทรกแซงจากข้าราชการ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล (ค่าเฉลี่ย 3.35) และ การทำงานของกำนันผู้ใหญ่ยากลำบากมากขึ้นหรือลดน้อยลงเนื่องจากถูกตรวจสอบจากภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่มากขึ้น (ค่าเฉลี่ย 3.25) (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1. การกระจายอำนาจที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

การกระจายอำนาจ	**ค่าเฉลี่ย (Mean)**	**S.D.**	**ระดับ**
1. การเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานของการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่นทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างเพียงพอ	3.83	1.083	มาก
2. กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความเป็นอิสระในการปกครอง ดูแลหมู่บ้าน เนื่องจากถูกแทรกแซงจากข้าราชการ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล	3.35	1.272	ปานกลาง
3. กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งมีหลายฉบับที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่คล่องตัว	3.43	1.174	มาก
4. การปรับเปลี่ยนการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง	3.50	1.219	มาก
5. งบประมาณที่จะนำมาพัฒนาในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้ถูกจัดสรรขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.95	0.899	มาก
6. การทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่ยากลำบากมากขึ้นหรือลดน้อยลง เนื่องจากถูกตรวจสอบจากภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่มากขึ้น	3.25	1.329	ปานกลาง
รวม	3.55		มาก

ผลการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัย (modernization) ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านตระหนักถึงการที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ในภาพรวมแล้วกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.58) โดยแยกเป็นรายละเอียด คือ สังคมในอดีตมีความคาดหวังของประชาชนต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีมากในฐานะที่เป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาให้ตน (ค่าเฉลี่ย 4.11) สภาพของชุมชนที่มีการเติบโตและกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ส่งผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง (ค่าเฉลี่ย 3.68) ในปัจจุบันมีองค์กร หรือสถาบันอื่น ๆ เข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนกำนันผู้ใหญ่ จึงทำให้กำนันผู้ใหญ่จึงไม่ได้เป็นทางเลือกแรกเสมอไปสำหรับประชาชน (ค่าเฉลี่ย 3.53) บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการนำความเจริญเข้ามาในหมู่บ้าน ถูกทดแทนด้วยโครงการพัฒนาต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและเอกชน (ค่าเฉลี่ย 3.45) ผลจากที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลดลง (ค่าเฉลี่ย 3.45) และบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำทางความคิดถูกทดแทนด้วยการพัฒนาการศึกษาของคนในหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.30) (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2. การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย	ค่าเฉลี่ย (Mean)	S.D.	ระดับ
1. สภาพของชุมชนที่มีการเติบโตและกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ส่งผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง	3.68	1.210	มาก
2. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการนำความเจริญเข้ามาในหมู่บ้าน ถูกทดแทนด้วยโครงการพัฒนาต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและเอกชน	3.45	1.179	มาก
3. บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำทางความคิดถูกทดแทนด้วยการพัฒนาการศึกษาของคนในหมู่บ้าน	3.30	1.151	ปานกลาง
4. ผลจากที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลดลง	3.45	1.329	มาก
5. สังคมในอดีตมีความคาดหวังของประชาชนต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีมากในฐานะที่เป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาให้ตน	4.11	.863	มาก

6. ในปัจจุบันมีองค์กร หรือสถาบันอื่น ๆ เข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนกำนันผู้ใหญ่ จึงทำให้กำนันผู้ใหญ่จึงไม่ได้เป็นทางเลือกแรกเสมอไปสำหรับประชาชน	3.53	1.202	มาก
รวม	3.58		มาก

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2

ศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อตนเองในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง และความคาดหวังในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง โดยประกอบด้วย 2 ส่วนคือ บทบาทจริงที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน และบทบาทที่ท่านคาดหวัง

ตอนที่ 3 ระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่จริงในจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ว่าควรให้ความสำคัญกับบทบาทในด้านไหนมากที่สุด

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกำนันผู้ใหญ่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่

ศึกษาในประเด็น ตำแหน่ง เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการวิจัยในแต่ละประเด็นมีดังนี้

ตำแหน่ง

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่องกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อ

ผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.50 เป็นผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 17.5 เป็นกำนัน ทั้งนี้เนื่องมาจากในแต่ละตำบลจะมีกำนันเพียงคนเดียวและจะมีผู้ใหญ่บ้านตามจำนวนของหมู่บ้านในแต่ละตำบลจึงทำให้จำนวนผู้ใหญ่บ้านนั้นจึงมากกว่ากำนันในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามตำแหน่ง

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (	N = 40)	
ตำแหน่ง	จำนวน	ร้อยละ
กำนัน	7	17.50
ผู้ใหญ่บ้าน	33	82.50
รวม	40	100.00

เพศ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.00 เป็นผู้ชาย และร้อยละ 5.00 เป็นผู้หญิง ทั้งนี้เนื่องมาจากแบบสอบถามชุดนี้เป็นแบบสอบถามที่สำรวจความคิดเห็นของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งในสังคมไทยปัจจุบันส่วนใหญ่นั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านส่วนมากยังคงเป็นผู้ชาย จึงทำให้ผลที่ออกมาทำให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามนั้นเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ดังตาราง 4

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)	
เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	38	95.00
หญิง	2	5.00
รวม	40	100.00

อายุ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 55.00 มีอายุระหว่าง 51–60 ปี รองลงมา ร้อยละ 30.00 มีอายุระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 10.00 มีอายุระหว่าง 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 2.50 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี และ ร้อยละ 2.50 มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะช่วงอายุดังกล่าวเป็นวัยที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำชุมชน ที่ประชาชนในชุมชนให้การยอมรับและให้การเชื่อถือ จึงทำให้ผลออกมาตามทำให้เห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านส่วนใหญ่ มีช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี นั่นเอง ดังตาราง 5

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (	N = 40)	
อายุ	จำนวน	ร้อยละ
21-30 ปี	1	2.50
31-40 ปี	1	2.50
41-60 ปี	12	30.00
51-60 ปี	22	55.00
60 ปีขึ้นไป	4	10.00
รวม	40	100.00

สถานภาพสมรส

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.20 มีสถานมีคู่สมรส รองลงมา ร้อยละ 7.70 มีสถานโสด และร้อยละ 5.10 มีสถานะหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่วงเวลาที่บุคคล

นั้นจะมาเป็นผู้นำชุมชนนั้นต้องมีความพร้อมในหลายๆ ด้านแล้ว ซึ่งการมีครอบครัวก็เป็นหนึ่งในปัจจัยเหล่านั้น ดังนั้นผลจากแบบสอบถามที่ออกมาจึงทำให้เห็นว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จึงมีสถานะสมรสแล้ว ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส

	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)	
สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	3	7.70
คู่สมรส	35	87.20
หย่า/แยกกันอยู่	2	5.10
รวม	40	100.00

ระดับการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 30.80 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่ารองลงมาร้อยละ 25.60 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 20.50 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 12.80 จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ร้อยละ 7.70 จบการศึกษาระดับ อนุปริญญา หรือ ปวส. และร้อยละ 2.60 จบการศึกษาระดับ สูงกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาปัจจุบันนั้นเปิดกว้างมากขึ้น และคนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น จึงทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมมีระดับการศึกษาสูงขึ้นด้วย จึงทำให้ระดับการศึกษาผู้นำส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)	
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	8	20.50
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	5	12.80
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	13	30.80
อนุปริญญา/ปวส.	3	7.70
ปริญญาตรี	10	25.60
สูงกว่าปริญญาตรี	1	2.60
รวม	40	100.00

อาชีพหลัก

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 48.60 ประกอบอาชีพค้าขาย/กิจการส่วนตัว รองลงมา ร้อยละ 25.70 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 11.40 ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 11.40 ประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ และร้อยละ 2.90 ประกอบอาชีพข้าราชการบำนาญ ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยบริบทของชุมชนที่เป็นแบบท้องถิ่น อาชีพส่วนใหญ่ของผู้นำชุมชนจึงเป็นอาชีพ ค้าขาย/กิจการส่วนตัว เพราะเป็นอาชีพที่มีอิสระและสามารถมีมีเวลาในการทำงานในฐานะการเป็นผู้นำชุมชนท้องถิ่น ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (	N = 40)	
อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรรม	9	25.70
ค้าขาย/กิจการส่วนตัว	17	48.60
รับจ้างทั่วไป	4	11.40
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	4	11.40
ข้าราชการบำนาญ	1	2.90
รวม	35	100.00

หมายเหตุ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 คน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม(กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) เรื่อง ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.10 มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท รองลงมาร้อยละ 28.90 มีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 18.40 มีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 5.30 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท และร้อยละ 5.30 มีรายได้มากกว่า 50,001 บาท ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการได้มาของรายได้ของผู้นำชุมชนท้องถิ่นที่มีรายได้หลายช่องทางทั้งรายได้จากอาชีพที่ผู้นำชุมชนนั้นได้ทำ เช่น การประกอบกอบกิจการของตัวเอง เป็นต้น บวกกับรายได้จากการดำรงตำแหน่งจึงทำให้รายได้ส่วนใหญ่อยู่ประมาณ 10,1001 - 20,000 บาท ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	7	18.40
10,001 - 20,000 บาท	16	42.10
20,001 - 30,000 บาท	11	28.90
30,001 - 40,000 บาท	2	5.30
มากกว่า 50,001 บาท	2	5.30
รวม	38	100.00

หมายเหตุ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามจำนวน 2 คน

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง และความคาดหวังในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง โดยประกอบด้วย 2 ส่วน คือ บทบาทจริงที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน และบทบาทที่ท่านคาดหวัง

ส่วนที่ 1 บทบาทจริงที่ท่านทำอยู่ในปัจจุบัน

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นจริง ในประเด็น ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยในแต่ละประเด็นมีดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบ ร้อยถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 11 ประเด็น ทั้งหมดก็ล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็ น

ได้ว่าประเด็นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองให้ความคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันมากที่สุดคือ บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.51) รองลงมาคือ บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.45) บทบาทด้านกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.36) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมรการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.18) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.13) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.10) บทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.08) และน้อยที่สุดคือ บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.92) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.25) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นย่อมมีบทบาทในด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยมาก เพราะหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ก็จะมีผลต่อการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไปในอนาคตได้ ดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านมีบทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร	20	50.00	14	35.00	6	15.00	0	0.00	0	0.00	4.35
2. ท่านมีบทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน	15	37.50	15	37.50	9	22.50	1	2.50	0	0.00	4.10
3. ท่านมีบทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ	24	61.50	12	30.80	2	5.10	1	2.60	0	0.00	4.51
4. ท่านมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ	19	47.50	17	42.50	2	5.00	2	5.00	0	0.00	4.33

5. ท่านมีบทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ	14	35.00	19	47.50	7	17.50	0	0.00	0	0.00	4.18
6. ท่านมีบทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมรการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	21	53.80	11	28.20	6	15.40	1	2.60	0	0.00	4.33
7. ท่านมีบทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ	15	39.50	11	28.90	7	18.40	4	10.50	1	2.60	3.92
8. ท่านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา	18	46.20	11	28.20	7	17.90	3	7.70	0	0.00	4.13
9. ท่านมีบทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	13	33.30	17	43.60	8	20.50	1	2.60	0	0.00	4.08

10. ท่านกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ	21	53.80	11	28.20	7	17.90	0	0.00	0	0.00	4.36
11. ท่านมีบทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย	24	60.00	11	27.50	4	10.00	1	2.50	0	0.00	4.45
				รวม							4.25

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

บทบาทด้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ความคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันที่ให้ความคิดเห็นมากที่สุดคือ บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.43) รองลงมาคือ บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบล (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30) บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุกครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) บทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.13) บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.05) และน้อยที่สุดคือบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.70)

โดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพยังไม่ให้การส่งเสริมด้านนี้มากพอ จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมายังไม่ดีที่สุด และอาจจะเป็นเพราะว่าการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนั้นไม่ใช่หน้าที่หลักของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องทำอย่างเร่งด่วนและการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนั้นจะอาศัยเพียงแต่ตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองเป็นตัวขับเคลื่อนก็คงทำไม่ได้เต็มที่หากการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพจำเป็นที่จะต้องต้องอาศัยความร่วมมือจากคนในชุมชนด้วยการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพจึงจะประสบผลสำเร็จ ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
12. ท่านมีบทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม	17	42.50	14	35.00	6	15.00	3	7.50	0	0.00	4.13
13. ท่านมีบทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน	15	37.50	13	32.50	11	27.50	1	2.50	0	0.00	4.05
14. ท่านมีบทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ	20	50.00	14	35.00	4	10.00	1	2.50	0	0.00	4.43

15. ท่านมีบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุกครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์	22	55.00	11	27.50	4	10.00	2	5.00	1	2.50	4.28
16. ท่านมีบทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้นเช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น	18	45.00	16	40.00	6	15.00	0	0.00	0	0.00	4.30
17. ท่านมีบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี	11	27.50	13	32.50	11	27.50	3	7.50	2	5.00	3.70
			รวม								4.15

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาทด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก็ถือว่าเป็นบทบาทหนึ่งที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องให้ความสำคัญด้วย ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันมากที่สุดคือ บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.45) รองลงมาคือ บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้เขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.34) บทบาทในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.32) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) และบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.95) ตามลำดับ

โดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.29) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นดีมาก จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลอาจเป็นเพราะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนการให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่จึงเป็นเรื่องที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นคงอยู่คู่กับชุมชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
18. ท่านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่	21	52.80	11	28.20	5	12.80	1	2.60	1	2.60	4.28
19. ท่านมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้เขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ	24	63.20	7	18.40	4	10.50	2	5.30	1	2.60	4.34
20. ท่านมีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ	24	60.00	10	25.00	6	15.00	0	0.00	0	0.00	4.45

21. ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	21	52.50	14	35.00	5	12.50	0	0.00	0	0.00	4.40
22. ท่านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	15	39.50	11	28.90	8	21.10	3	7.90	1	2.60	3.95
23. ท่านมีบทบาทในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น	21	55.30	10	26.30	5	13.20	2	5.30	0	0.00	4.32
			รวม								4.29

บทบาทด้านความยุติธรรม

บทบาทด้านความยุติธรรมถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญ ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 5 ประเด็น จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันมากที่สุดคือ บทบาทบทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48) รองลงมาคือ บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น(คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15) และบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.78) ตามลำดับ

สรุปได้ว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านความยุติธรรมนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.12) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องความยุติธรรมที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่ในระดับดี จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เหตุผลอาจเป็นเพราะในเรื่องความยุติธรรมในการปฏิบัติงานนั้นมีความสำคัญมากจึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของความยุติธรรม ดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม

ด้านความยุติธรรม	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
24. ท่านมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น	22	55.00	12	30.00	5	12.50	1	2.50	0	0.00	4.38
25. ท่านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท	21	52.50	9	22.50	7	17.50	1	2.50	2	5.00	4.15
26. ท่านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา	16	40.00	17	42.50	5	12.50	1	2.50	1	2.50	4.15

27. ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล	22	55.00	15	37.50	3	7.50	0	0.00	0	0.00	4.48
28. ท่านมีบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด	17	42.50	9	22.50	7	17.50	2	5.00	5	12.50	3.78
			รวม								4.12

บทบาทด้านการบริการ

บทบาทด้านการบริการ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่ง การบริการ ก็ถือว่าเป็นหน้า ที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องให้ความสำคัญด้วย จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันมากที่สุดคือ บทบาทในการเป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.10) รองลงมาคือ บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.98) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.60) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.35) บทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.13) และบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.03) ตามลำดับ

โดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทด้านบริการนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.53) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องการบริการที่แสดงออกมาในขณะปฏิบัติงานนั้นยังไม่มากพอที่จะทำให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลอาจเป็นเพราะบทบาทด้านการบริการนั้นส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของทางอำเภอที่ต้องรับผิดชอบ อาจไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง จึงทำให้บทบาทด้านการบริการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นเฉลี่ยน้อยกว่าบทบาทด้านอื่นๆ ดังตารางที่ 14

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ

ด้านการบริการ	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
29. ท่านมีบทบาทในการเป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่	18	45.00	12	30.00	6	15.00	4	10.00	0	0.00	4.10
30. ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน	9	22.50	15	37.50	10	25.00	3	7.50	3	7.50	3.60
31. ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	15	37.50	14	35.00	7	17.50	3	7.50	1	2.50	3.98

32. ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน	10	25.00	10	25.00	8	20.00	8	20.00	4	10.00	3.35
33. ท่านมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ	6	15.40	7	17.90	13	33.30	8	20.50	5	12.80	3.03
34. ท่านมีบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์	7	18.40	8	21.10	10	26.30	9	23.70	4	10.50	3.13
			รวม								3.53

ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 19 ประเด็น ซึ่ง ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่จำเป็นที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องมี ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำและคุณสมบัติในปัจจุบันมากที่สุดคือ การเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.55) รองลงมาคือ เป็นคนรักความยุติธรรมและความถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.50) เป็นคนรักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.45) เป็นผู้ที่มีใจรักผู้ร่วมงานและรักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) เป็นผู้มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นผู้ที่ทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30) เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบและของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30) เป็นผู้ที่มีความเสียสระเพื่อส่วนรวมมีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) เป็นผู้ที่มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ทำงานที่ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23) และเป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.13) ตามลำดับ

ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นมีคุณสมบัติที่ค่อนข้างจะครบถ้วน และเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่นั่นเอง ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
35. ท่านทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน	17	42.50	19	47.50	3	7.50	1	2.50	0	0.00	4.30
36.ท่านมีใจรักผู้ร่วมงานและรักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง	22	55.00	12	30.00	6	15.00	0	0.00	0	0.00	4.40
37. ท่านเป็นคนรักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง	21	52.50	16	40.00	3	7.50	0	0.00	0	0.00	4.45
38. ท่านเป็นคนรักความยุติธรรมและความถูกต้อง	25	62.50	11	27.50	3	7.50	1	2.50	0	0.00	4.50

39. ท่านมีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ทำงานที่ดี	21	52.50	8	20.00	10	25.00	1	2.50	0	0.00	4.23
40. ท่านสามารถเป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง	19	47.50	17	42.50	3	7.50	1	2.50	0	0.00	4.35
41. ท่านมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี	15	37.50	22	55.00	3	7.50	0	0.00	0	0.00	4.30
42. ท่านมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	20	50.00	13	32.50	7	17.50	0	0.00	0	0.00	4.33
43. ท่านเป็นผู้มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ	20	50.00	15	37.50	5	12.50	0	0.00	0	0.00	4.38
44. ท่านเป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตน	15	37.50	16	40.00	8	20.00	1	2.50	0	0.00	4.13
45. ท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง	21	53.80	12	30.80	6	15.40	0	0.00	0	0.00	4.38

46. ท่านเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบและของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา	20	50.00	13	32.50	6	15.00	1	2.50	0	0.00	4.30
47. ท่านไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง	21	52.50	15	37.50	3	7.50	1	2.50	0	0.00	4.40
48. ท่านเป็นผู้ที่มีความเสียสระเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์	21	52.50	12	30.00	5	12.50	1	2.50	1	2.50	4.28
49. ท่านเป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง	21	52.50	15	37.50	3	7.50	1	2.50	0	0.00	4.40
50. ท่านเป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้	19	47.50	15	37.50	5	12.50	1	2.50	0	0.00	4.28
51. ท่านเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	25	62.50	12	30.00	3	7.50	0	0.00	0	0.00	4.55
52. ท่านเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์	18	45.00	17	42.50	5	12.50	0	0.00	0	0.00	4.33
53. ท่านมีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้	23	57.50	12	30.00	4	10.00	1	2.50	0	0.00	4.33
รวม											4.35

ส่วนที่ 2 ความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับ ความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เอง ในประเด็น ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยในแต่ละประเด็นมีดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบ ร้อยถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 11 ประเด็น ทั้งหมดก็ล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็ นได้ว่าประเด็นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองให้ความคิดเกี่ยวกับความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุดคือ บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.54) รองลงมาคือ บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48) บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.36) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.36) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.24) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมรการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19) บทบาทกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19) และบทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.08) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นย่อมมีบทบาทในด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยมาก เพราะหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ก็จะมีผลต่อการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไปในอนาคตได้ ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ท่านมีบทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร	9	36.00	13	52.00	3	12.00	0	0.00	0	0.00	4.24
2. ท่านมีบทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน	9	36.00	12	48.00	4	16.00	0	0.00	0	0.00	4.20
3. ท่านมีบทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ	12	48.00	11	44.00	1	4.00	1	4.00	0	0.00	4.36
4. ท่านมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ	12	48.00	10	40.00	3	12.00	0	0.00	0	0.00	4.36

5. ท่านมีบทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ	11	44.00	10	40.00	4	16.00	0	0.00	0	0.00	4.28
6. ท่านมีบทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมรการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	10	38.50	12	46.20	31.50	11.50	1	3.80	0	0.00	4.19
7. ท่านมีบทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ	12	48.00	8	32.00	3	12.00	1	4.00	0	0.00	4.48
8. ท่านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา	12	46.20	8	30.80	5	19.20	1	3.80	0	0.00	4.19
9. ท่านมีบทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	7	26.90	14	53.80	5	19.20	0	0.00	0	0.00	4.08

10. ท่านกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ	11	38.50	4	15.40	1	3.80	0	0.00	0	0.00	4.19
11. ท่านมีบทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย	15	37.50	10	38.50	1	3.80	0	0.00	0	0.00	4.54
				รวม							4.28

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

บทบาทด้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ความคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่คาดหวังต่อบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพในปัจจุบันที่ให้ความคิดเห็นมากที่สุดคือ บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุกครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.42) รองลงมาคือ บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน สาธารณประโยชน์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.31) บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27) บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้นเช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.24) บทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23) และบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.80) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.21) ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคาดหวังต่อเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพมากพอสมควร จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง อาจเพราะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
12. ท่านมีบทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชและอุตสาหกรรม	11	42.30	11	42.30	3	11.50	1	3.80	0	0.00	4.23
13. ท่านมีบทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน	14	53.80	6	23.10	6	23.10	0	0.00	0	0.00	4.31
14. ท่านมีบทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ	13	50.00	8	30.80	4	15.40	1	3.80	0	0.00	4.27

15. ท่านมีบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุกครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์	16	61.50	7	26.90	1	3.80	2	7.70	0	0.00	4.42
16. ท่านมีบทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้นเช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น	11	44.00	9	36.00	5	20.00	0	0.00	0	0.00	4.24
17. ท่านมีบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี	6	24.00	9	36.00	9	36.00	1	4.00	0	0.00	3.80
				รวม							4.21

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ความคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันที่ให้ความคิดเห็นมากที่สุดคือ บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.58) รองลงมาคือ บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้เขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.55) บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.54) บทบาทในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.41) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.26) และบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.42) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวังต่อเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมากพอสมควร จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลอาจเป็นเพราะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนการให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่จึงเป็นเรื่องที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นคงอยู่คู่กับชุมชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
18. ท่านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่	12	52.20	7	30.40	3	13.00	1	4.30	0	0.00	4.26
19. ท่านมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้เขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ	16	72.70	4	18.20	1	4.50	1	4.50	0	0.00	4.55
20. ท่านมีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ	18	75.00	3	12.50	2	8.30	1	4.20	0	0.00	4.58

21. ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	14	58.30	9	37.50	1	4.20	0	0.00	0	0.00	4.54
22. ท่านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	11	50.00	7	31.80	3	13.60	1	4.50	0	0.00	4.23
23. ท่านมีบทบาทในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น	1150.00	50.00	10	45.50	1	4.50	0	0.00	0	0.00	4.41
			รวม								4.42

บทบาทด้านความยุติธรรม

บทบาทด้านความยุติธรรมถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญ ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 5 ประเด็น จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันมากที่สุดคือ บทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.54) รองลงมาคือ บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) และบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.04) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทด้านความยุติธรรมนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.32) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คาดหวังต่อเรื่องความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เหตุผลอาจเป็นเพราะในเรื่องความยุติธรรมในการปฏิบัติงานนั้นมีความสำคัญมาก จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของความยุติธรรม ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม

ด้านความยุติธรรม	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
24. ท่านมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น	13	54.20	7	29.20	3	12.50	1	4.20	0	0.00	4.33
25. ท่านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท	13	54.20	8	33.30	2	8.30	1	4.20	0	0.00	4.33
26. ท่านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา	14	53.80	10	38.50	1	3.80	1	3.80	0	0.00	4.38

27. ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล	16	61.50	9	34.60	0	0.00	1	3.80	0	0.00	4.
28. ท่านมีบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด	12	46.20	8	30.80	3	11.50	1	3.80	2	7.70	4.04
			รวม								4.32

บทบาทด้านการบริการ

บทบาทด้านการบริการถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งการบริการก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องให้ความสำคัญด้วย จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับบทบาทของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันมากที่สุดคือ บทบาทในการเป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4. 20) รองลงมาคือ บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.16) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.73) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.62) และบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.43) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านบริการนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.85) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คาดหวังต่อเรื่องการบริการในการปฏิบัติงานนั้นยังไม่มากนัก เหตุผลอาจเป็นเพราะบทบาทด้านการบริการนั้นส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของทางอำเภอที่ต้องรับผิดชอบ อาจไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง จึงทำให้บทบาทด้านการบริการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นเฉลี่ยน้อยกว่าบทบาทด้านอื่นๆ ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ

ด้านการบริการ	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
29. ท่านมีบทบาทในการเป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่	10	40.00	11	44.00	3	12.00	1	4.00	0	0.00	4.20
30. ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน	9	36.00	7	28.00	8	32.00	1	4.00	0	0.00	3.96
31. ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	11	44.00	7	28.00	7	28.00	0	0.00	0	0.00	4.16

32. ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน	9	34.60	7	26.90	6	23.10	2	7.70	2	7.70	3.73
33. ท่านมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ	7	26.90	6	23.10	10	38.50	2	7.70	1	3.80	3.62
34. ท่านมีบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์	7	30.40	2	8.70	9	39.10	4	17.40	1	4.30	3.43
			รวม								3.85

ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยทั้งหมด 19 ประเด็น จากผลการวิจัยพบว่า ผู้นำคาดหวังในสิ่งต่อไปนี้ คือ เป็นผู้ที่มีความเสียสระเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.64) รองลงมาคือ เป็นผู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.63) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.56) เป็นผู้ทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.54) เป็นคนรักความยุติธรรมและความถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.52) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.52) เป็นผู้มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48) เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48) เป็นผู้มีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.48) เป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.44) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) เป็นผู้ที่มีใจรักผู้ร่วมงานและรักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นคนรักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.33) เป็นผู้ที่มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ทำงานที่ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.30) เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.19) และเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบและของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.15) ตามลำดับ

ความคาดหวังในภาวะผู้นำ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.43) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นต้องการมีคุณสมบัติที่ค่อนข้างจะครบถ้วน และเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งจึงทำให้ผลการวิจัยออกมาอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (N = 40)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
35. ท่านทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน	15	62.50	8	33.30	1	4.20	0	0.00	0	0.00	4.54
36.ท่านมีใจรักผู้ร่วมงานและรักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง	14	51.90	8	29.60	5	18.50	0	0.00	0	0.00	4.33
37. ท่านเป็นคนรักความก้าวหน้าในอาชีพ	15	55.60	7	25.90	4	14.80	1	3.70	0	0.00	4.33
38. ท่านเป็นคนรักความยุติธรรมและความถูกต้อง	16	59.30	9	33.30	2	7.40	0	0.00	0	0.00	4.52
39. ท่านมีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ทำงานที่ดี	14	51.90	8	29.60	4	14.80	1	3.70	0	0.00	4.30

40. ท่านสามารถเป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง	15	55.60	9	33.30	3	11.10	0	0.00	0	0.00	4.44
41. ท่านมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี	11	40.70	14	51.90	2	7.40	0	0.00	0	0.00	4.33
42. ท่านมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	19	70.40	6	22.20	2	7.40	0	0.00	0	0.00	4.63
43. ท่านเป็นผู้มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ	16	59.30	8	29.60	3	11.10	0	0.00	0	0.00	4.48
44. ท่านเป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตน	11	40.70	10	37.00	6	22.20	0	0.00	0	0.00	4.19
45. ท่านเป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง	14	56.00	7	28.00	4	16.00	0	0.00	0	0.00	4.40
46. ท่านเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบและของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา	12	44.40	8	29.60	6	22.20	1	3.70	0	0.00	4.15

47. ท่านเป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง	13	48.10	10	37.00	4	14.80	0	0.00	0	0.00	4.33
48. ท่านเป็นผู้ที่มีความเสียสระเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์	17	60.70	8	28.60	3	10.70	0	0.00	0	0.00	4.64
49. ท่านเป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง	17	63.00	8	29.60	2	7.40	0	0.00	0	0.00	4.56
50. ท่านเป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้	15	55.60	11	40.70	1	3.70	0	0.00	0	0.00	4.52
51. ท่านเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	16	59.30	9	33.30	2	7.40	0	0.00	0	0.00	4.48
52. ท่านเป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์	15	55.60	10	37.00	2	7.40	0	0.00	0	0.00	4.48
53. ท่านมีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้	16	59.30	8	29.60	3	11.10	0	0.00	0	0.00	4.48
			รวม								4.43

ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

สมการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ (Multiple regression analysis) เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน โดยมีแบบจำลองสำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณดังนี้

$$Y = a0 + b1x1 + b2x2 + \ldots + bkxk + e$$

ตัวแปรในแบบจำลอง ประกอบด้วย

Role and Authority = constant + -.201position + -.035 age + .083 education + .118income + .957leadership +.090 decentralization + .025modernization +e

ผลของการทดสอบ F test แสดงให้เห็นว่าการทดสอบแบบจำลองการถดถอยเชิงเส้นพหุคูณมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ซึ่งหมายความว่า F-statistic สูงกว่าค่า F-Critical ถือว่าโมเดลนั้นยอมรับได้

และเมื่อทำนายค่า Y ผลของ R2 (R2 = .758) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระเหล่านี้อธิบายบทบาทอำนาจหน้าที่ของตำบลและผู้ใหญ่บ้านรวมกัน 76%

ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่ามีตัวแปร 2 ตัวที่มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ การศึกษา ($b = .083$, $p < .05$) และภาวะผู้นำ ($b = .957$, $p < .001$) หมายความว่า ในขณะที่ ตัวแปรอื่นๆ ไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน แต่ตัวแปรด้านการศึกษาและภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถสรุปได้ว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีการศึกษาและมีภาวะผู้นำมากเท่าไหร่บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านก็ยิ่งสูงขึ้น (ดังแสดงในตารางที่ 22)

ตารางที่ 22 ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

Factors	B	Beta	t	Sig.
Constant	-934		-1.213	.235
position	-.201	-.126	-1.194	.242
age	-.035	-.038	-.359	.722
education	.083	.199	2.021	.050*
income	.118	.192	1.711	.098
leadership	.957	.803	8.619	.000**
decentralization	.090	.109	.678	.834
modernization	.025	.035	.212	.503
F = 12.987	**df = 7**	****p< .001**		
R = .871	**R2 = .785**	***p< .05**		

2.2 บทบาทและความคาดหวังต่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้านสำหรับ ประชาชนในชุมชนหมู่บ้าน จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบทบาทความคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านของประชาชน ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) บทบาทจริง และ 2) บทบาทที่คาดหวัง

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาเกี่ยวกับ ลักษณะทั่วไปของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ในประเด็น เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้

เพศ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 54.10 เป็นผู้หญิง และร้อยละ 45.90 เป็นผู้ชาย ตามลำดับ ดังตารางที่ 23

ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ

	ประชาชน (N = 223)	
เพศ จำนวน		ร้อยละ
ชาย	102	45.90
หญิง	121	54.10
รวม	223	100.00

อายุ

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 32.30 มีอายุระหว่าง 51–60 ปี รองลงมา ร้อยละ 26.00 มีอายุระหว่าง 41-60 ปี ร้อยละ 17.90 มีอายุระหว่าง อายุ 31-40 ปี ร้อยละ 16.10 มีอายุระหว่าง อายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 6.70 มีอายุอยู่ระหว่าง อายุ 21-30 ปี และ ร้อยละ 0.90 มีอายุระหว่าง อายุต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ ดังตารางที่ 24

ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอายุ

ประชาชน (	N = 223)	
อายุ จำนวน ร้อยละ		
อายุต่ำกว่า 20 ปี	2	0.90
21-30 ปี	15	6.70
31-40 ปี	40	17.90
41-60 ปี	58	26.00
51-60 ปี	72	32.30
60 ปีขึ้นไป	36	16.10
รวม	223	100.00

สถานภาพสมรส

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.50 มีสถานมีคู่สมรส รองลงมา ร้อยละ 10.30 มีสถานโสด ร้อยละ 9.00 มีสถานหม้าย และร้อยละ 2.20 มีสถานะหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ ตามลำดับ ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพสมรส

	ประชาชน (N = 223)	
สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	23	10.30
คู่สมรส	175	78.50
หม้าย	20	9.00
หย่า/แยกกันอยู่	5	2.20
รวม	223	100.00

ระดับการศึกษา

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ร้อยละ 49.50 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาร้อยละ 12.20 จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า และปริญญาตรี ร้อยละ 11.70 จบการศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 7.20 จบการศึกษาระดับ อนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 5.40 ไม่ได้เรียน และร้อยละ 1.80 จบการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการศึกษาปัจจุบันนั้นเปิดกว้างมากขึ้น และคนในสังคมปัจจุบันมากขึ้น จึงทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมมีระดับการศึกษาสูงขึ้นด้วย จึงทำให้ระดับการศึกษาผู้นำส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ดังตารางที่ 26

ตารางที่ 26 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามระดับการศึกษา

	ประชาชน (N = 223)	
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	12	5.40
ประถมศึกษา	111	49.50
มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า	27	12.20
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	26	11.70
อนุปริญญา/ปวส.	16	7.20
ปริญญาตรี	27	12.20
สูงกว่าปริญญาตรี	4	1.80
รวม	223	100.00

อาชีพหลัก

จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 20.60 ประกอบอาชีพ รับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 7.20 ประกอบอาชีพ รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 5.30 ประกอบ ไม่ประกอบอาชีพ ร้อยละ 3.30 ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 1.90 เป็นข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 1.40 ประกอบอาชีพ นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา และร้อยละ 1.00 ประกอบอาชีพแม่บ้าน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยบริบทของชุมชนที่เป็นแบบท้องถิ่น อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไปเพราะเป็นอาชีพที่คนส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบอาชีพ ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพหลัก

ประชาชน (	N = 223)	
อาชีพหลัก	จำนวน	ร้อยละ
รับจ้างทั่วไป	43	20.60
พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน	7	3.30
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	15	7.20
นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา	3	1.40
ไม่ประกอบอาชีพ	11	5.30
ข้าราชการบำนาญ	4	1.90
แม่บ้าน	2	1.00
รวม	209	100.00

หมายเหตุ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามจำนวน 14 คน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

การวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ร้อยละ 56.70 มีรายได้น้อยกว่า 10 ,000 บาท รองลงมาร้อยละ 25.20 มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 10.00 มีรายได้ 20,001 - 30,000 บาท ร้อยละ 3.80 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 3.30 มีรายได้ 40,001 - 50,000 บาท และร้อยละ 1.00 มีรายได้มากกว่า 50,001 บาท ตามลำดับ ดังตารางที่ 28

ตารางที่ 28 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

	ประชาชน (N = 223)	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 10,000 บาท	119	56.70
10,001 - 20,000 บาท	53	25.20
20,001 - 30,000 บาท	21	10.00
30,001 - 40,000 บาท	8	3.80
40,001 – 50,000บาท	7	3.30
มากกว่า 50,001 บาท	2	1.00
รวม	210	100.00

หมายเหตุ มีผู้ไม่ตอบแบบสอบถามจำนวน 13 คน

ตอนที่ 2 ระดับความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบทบาทความคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถามประกอบด้วย 2 ส่วน คือ บทบาทจริงตามความเป็นจริงปัจจุบัน และบทบาทที่คาดหวังจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ตามความคิดเห็นของประชาชน)

ส่วนที่ 1 บทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาเกี่ยวกับ บทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในประเด็นด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยในแต่ละประเด็นมีดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบ ร้อยถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 11 ประเด็น ทั้งหมดก็ล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนทั้งสิ้น ความคิดเกี่ยวกับบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุดคือ บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.18) รองลงมาคือ บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.07) บทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.92) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.90) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.88) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.85) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.84) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.83) บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.79) และบทบาทในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.79) ตามลำดับ

ความคิดเห็นของชาวบ้านต่อบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.92) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นย่อมมีบทบาทในด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยมาก เพราะภาพที่แสดงออกมาให้ประชาชนทั่วไปเห็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ทางด้านปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นถือเป็นหน้าที่หลักของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่แล้ว จึงทำให้ความคิดเห็นของประชาชนอยู่ในระดับดี ดังตารางที่ 29

ตารางที่ 29 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร	52	25.00	94	45.20	54	26.00	4	1.90	4	1.90	3.90
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน	54	25.90	87	40.90	58	27.20	10	4.70	3	1.40	3.88
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ	87	41.40	83	39.50	34	16.20	3	1.40	3	1.40	4.18
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ	68	32.20	76	36.00	53	25.10	11	5.20	3	1.40	3.92

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ	63	29.70	70	33.00	63	29.70	13	6.10	3	1.40	3.83
6. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	57	26.80	86	40.40	53	24.90	13	6.10	4	1.90	3.84
7. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ	62	29.20	73	34.40	51	24.10	22	10.40	4	1.90	3.79
8. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา	60	28.40	87	41.20	44	20.90	13	6.20	7	3.30	3.85
9. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	52	24.40	81	38.10	62	29.10	14	6.60	4	1.90	3.79

10. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ	88	41.70	64	30.30	49	23.20	4	1.90	6	2.80	4.06
11. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย	81	38.20	83	39.20	33	15.60	12	5.70	3	1.40	4.07
			รวม								3.92

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

บทบาทด้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ความคิดเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของตัวเองที่ทำอยู่จริงในปัจจุบันที่ให้ความคิดเห็นมากที่สุดคือ บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.99) รองลงมาคือ บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.85) บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครองหรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.84) บทบาทในการในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.79) บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.75) และบทบาทในการสำรวจ เร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.69) ตามลำดับ

ความคิดเห็นของชาวบ้านต่อบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.82) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นว่าการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพยังนี้มากพอสมควร จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพจึงอยู่ในระดับเห็นด้วย ดังตารางที่ 30

ตารางที่ 30 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
12. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม	57	27.10	76	36.20	56	26.70	17	8.10	4	1.90	3.79
13. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน	52	25.00	81	38.90	54	26.00	14	6.70	7	3.40	3.75
14. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ	72	34.10	86	40.80	35	16.60	14	6.60	4	1.90	3.99

15. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครองหรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์	57	27.00	92	43.60	39	18.50	18	8.50	5	2.40	3.84
16. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น	54	25.70	88	41.90	55	26.20	8	3.80	5	2.40	3.85
17. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี	48	23.10	72	34.60	68	32.70	16	7.70	4	1.90	3.69
รวม											3.82

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาทด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่ง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ก็ถือว่าเป็นบทบาทหนึ่ง ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องให้ความสำคัญ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับ บทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุดคือ บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ และบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96) รองลงมาคือ บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า จะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.90) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.83) บทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.81) และบทบาทในการป้องกัน ปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.81) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.86) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นดี เหตุผลอาจเป็นเพราะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนการให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่จึงเป็นเรื่องที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องทำเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นคงอยู่คู่กับชุมชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
18. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ	61	29.30	73	35.10	56	26.90	13	6.30	5	2.40	3.83
19. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า จะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ	64	30.90	80	38.60	46	22.20	12	5.80	5	2.40	3.90
20. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ	77	37.00	69	33.20	47	22.60	7	3.40	8	3.80	3.96

21. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	66	31.50	85	40.50	44	21.00	11	5.20	4	1.90	3.96
22. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	51	24.40	73	34.90	62	29.70	15	7.20	8	3.80	3.69
23. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น	58	27.90	79	38.00	49	23.60	18	8.70	4	1.90	3.81
			รวม								3.86

บทบาทด้านความยุติธรรม

บทบาทด้านความยุติธรรมถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญ ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 5 ประเด็น จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับ บทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุดคือ บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.08) รองลงมาคือ บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06) บทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.01) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอได้รับทราบและมีการแก้ปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.99) และบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความรับผิด (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.66) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทด้านความยุติธรรมนั้น ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของประชาชนต่อ การแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องความยุติธรรมที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่นั้นอยู่ในระดับดี จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เหตุผลอาจเป็นเพราะในเรื่องความยุติธรรมในการปฏิบัติงานนั้นมีความสำคัญมากจึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นจำเป็นที่ต้องให้ความสำคัญกับเรื่องของความยุติธรรม ดังตารางที่ 32

ตารางที่ 32 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม

ด้านความยุติธรรม	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
24. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น	87	41.60	72	34.40	34	16.30	11	5.30	5	2.40	4.08
25. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท	82	39.00	77	36.70	39	18.60	6	2.90	6	2.90	4.06
26. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอได้รับทราบและมีการแก้ปัญหา	68	32.10	91	42.90	38	17.90	12	5.70	3	1.40	3.99

27. กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล	76	36.00	79	37.40	42	19.90	10	4.70	4	1.90	4.01
28. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความรับผิด	54	25.70	72	34.30	55	26.20	16	7.60	13	6.20	3.66
			รวม								3.96

บทบาทด้านการบริการ

บทบาทด้านการบริการ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่ง การบริการ ก็ถือว่าเป็นหน้า ที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องให้ความสำคัญด้วย จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับ บทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุดคือ บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรแประจำตัวประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.05) รองลงมาคือ บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.91) บทบาทในการนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตาย และย้ายที่อยู่ใหม่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.68) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.64) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.59) และบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.42) ตามลำดับ

ความคิดเห็นต่อบทบาทด้านบริการนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.72) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของประชาชนต่อ การแสดงออกของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเรื่องการบริการที่แสดงออกมาในขณะปฏิบัติงานนั้นยังไม่มากพอที่จะทำให้ความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลอาจเป็นเพราะบทบาทด้านการบริการนั้นส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของทางอำเภอที่ต้องรับผิดชอบ อาจไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง จึงทำให้บทบาทด้านการบริการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นเฉลี่ยน้อยกว่าบทบาทด้านอื่นๆ ดังตารางที่ 33

ตารางที่ 33 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ

ด้านการบริการ	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
29. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตาย และย้ายที่อยู่ใหม่	58	27.50	67	31.80	54	25.60	25	11.80	7	3.30	3.68
30. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรแประจำตัวประชาชน	71	33.80	63	30.00	48	22.90	21	10.00	7	3.30	4.05
31. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	72	33.80	72	33.80	52	24.40	11	5.20	6	2.80	3.91

32. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ	50	23.50	68	31.90	62	29.10	20	9.40	13	6.10	3.59
33. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ	51	23.90	70	32.90	63	29.60	22	10.30	7	3.30	3.64
34. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์	42	19.80	63	29.70	64	30.20	27	12.70	16	7.50	3.42
			รวม								3.72

ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 20 ประเด็น ผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มากที่สุดคือ เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.21) รองลงมาคือ เป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.14) เป็นผู้รักความยุติธรรมและความถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.11) เป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06) เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.06) เป็นผู้ที่มีความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.05) เป็นผู้ที่มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.05) เป็นผู้ที่มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.05) เป็นผู้รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.03) เป็นผู้ที่สามารถเป็นแบบอย่าง และสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.03) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.03) เป็นผู้ที่มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.00) เป็นผู้ที่มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.00) เป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.97) เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในหน้าที่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.96) เป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.95) เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.94) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.94) และเป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.91) ตามลำดับ

โดยภาพรวมแล้วพบว่าความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.03) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นมีคุณสมบัติที่ค่อนข้างจะครบถ้วน และเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งที่ตนปฏิบัติหน้าที่อยู่นั่นเอง ดังตารางที่ 34

ตารางที่ 34 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นอยู่จริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
35.กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน	85	40.50	72	34.30	37	17.60	10	4.80	6	2.90	4.05
36. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง	74	34.90	94	44.30	32	15.10	7	3.30	5	2.40	4.06
37. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง	72	34.50	86	41.10	39	18.70	7	3.30	5	2.40	4.03
38. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รักความยุติธรรมและความถูกต้อง	95	44.60	65	30.50	39	18.30	9	4.20	5	2.30	4.11

39. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี	86	40.60	65	30.70	42	19.80	13	6.10	6	2.80	4.00
40. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง	80	37.70	80	37.70	37	17.50	9	4.20	6	2.80	4.03
41. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี	81	38.40	77	36.50	40	19.00	9	4.30	4	1.90	4.05
42. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	71	33.60	79	37.40	44	20.90	11	5.20	6	2.80	3.94
43. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว	66	31.40	83	39.50	50	23.80	6	2.90	5	2.40	3.95
44. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ	52	24.40	89	41.80	56	26.30	11	5.20	5	2.30	3.91
45. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความกระตือรือร้นในหน้าที่	73	34.80	79	37.60	39	18.60	14	6.70	5	2.40	3.96

46. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง	70	33.30	85	40.50	43	20.50	8	3.80	4	1.90	4.00
47. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง	75	35.40	85	40.10	40	18.90	8	3.80	4	1.90	4.05
48. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง	80	37.90	75	35.50	36	17.10	11	5.20	9	4.30	4.21
49. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์	98	46.40	61	28.90	40	19.00	7	3.30	5	2.40	4.14
50. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง	74	35.20	89	42.40	37	17.60	5	2.40	5	2.40	4.06
51. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้	75	35.70	84	40.00	40	19.00	5	2.40	6	2.90	4.03

52. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	72	34.10	82	38.90	38	18.00	10	4.70	9	4.30	3.94
53. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก	73	34.80	80	38.10	40	19.00	11	5.20	6	2.90	3.97
54. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้	71	34.00	95	45.50	32	15.30	6	2.90	5	2.40	4.06
			รวม								4.03

ส่วนที่ 2 ความคาดหวังในตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เกี่ยวกับ ความคาดหวังใน ตัวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เอง ในประเด็น ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยในแต่ละประเด็นมีดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบ ร้อยถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญของการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 11 ประเด็น ทั้งหมดก็ล้วนแต่เป็นประเด็นเกี่ยวกับเรื่องการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชนทั้งสิ้น ซึ่งจะเห็ นได้ว่าประเด็นที่ประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดเกี่ยวกับความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุดคือ บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ และบทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.36) รองลงมาคือ บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.25) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.25) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.24) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.22) บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.18) และบทบาทในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.18) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคาดหวังต่อบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.26) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าในการเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นย่อมมีบทบาทในด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยมาก เพราะหากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้ก็จะมีผลต่อการดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านต่อไปในอนาคตได้ ดังตารางที่ 35

ตารางที่ 35 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านบทบาทการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร	87	42.60	84	41.20	28	13.70	3	1.50	2	1.00	4.23
2. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน	87	42.90	87	42.90	23	11.30	4	2.00	2	1.00	4.25
3. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ	102	50.70	76	37.80	19	9.50	2	1.00	2	1.00	4.36
4. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ	97	47.80	65	32.00	33	16.30	5	2.50	3	1.50	4.22

5. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ	95	46.80	72	35.50	30	14.80	3	1.50	3	1.50	4.25
6. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	79	39.10	87	43.10	31	15.30	3	1.50	2	1.00	4.18
7. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ	86	42.80	81	40.30	26	12.90	5	2.50	3	1.50	4.20
8. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา	90	44.80	77	38.30	29	14.40	3	1.50	2	1.00	4.24
9. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน	81	40.50	80	40.00	35	17.50	2	1.00	2	1.00	4.18

10. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ	108	53.50	66	32.70	24	11.90	1	0.50	3	1.50	4.36
11. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย	101	50.00	78	38.60	18	8.90	3	1.50	2	1.00	4.35
			รวม								4.26

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

บทบาทด้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุดคือ บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ และบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครองหรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.24) รองลงมาคือ บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.22) บทบาทในการในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.18) และบทบาทในการสำรวจ เร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.93) ตาลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคิดเห็นต่อบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.17) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความคาดหวังต่อเรื่องการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพมากพอสมควร จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย อาจเพราะประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านช่วยพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้กับประชาชนในชุมชน ดังตารางที่ 36

ตารางที่ 36 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
12. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม	79	39.70	90	45.20	25	12.60	1	0.50	4	2.00	4.20
13. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน	81	40.50	90	45.00	23	11.50	3	1.50	3	1.50	4.22
14. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ	90	44.80	80	39.80	24	11.90	4	2.00	3	1.50	4.24

15. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครองหรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์	94	46.80	71	35.30	29	14.40	4	2.00	3	1.50	4.24
16. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น	82	40.80	79	39.30	37	18.40	0	0.00	3	1.50	4.18
17. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี	68	34.20	66	33.20	54	27.10	6	3.00	5	2.50	3.93
รวม											4.17

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุดคือ บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.28) รองลงมาคือ บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า จะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.27) บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23) บทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.21) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.20) และบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.14) ตามลำดับ

ความคาดหวังเห็นต่อบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.22) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คาดหวังต่อเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นมากพอสมควร จึงทำให้ผลการวิจัยที่ออกมาความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เหตุผลอาจเป็นเพราะการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนการให้ความสำคัญและดูแลเอาใจใส่จึงเป็นเรื่องที่ ประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาตินั้นคงอยู่คู่กับชุมชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต ดังตารางที่ 37

ตารางที่ 37จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
18. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ	90	44.80	73	36.30	30	14.90	5	2.50	3	1.50	4.20
19. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า จะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ	96	48.00	71	35.50	28	14.00	1	0.50	4	2.00	4.27
20. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ	90	45.00	83	41.50	23	11.50	1	0.50	3	1.50	4.28

21. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	88	43.80	77	38.30	33	16.40	1	0.50	2	1.00	4.23
22. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า	82	41.00	76	38.00	33	16.50	6	3.00	3	1.50	4.14
23. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น	86	43.00	77	38.50	30	15.00	6	3.00	1	0.50	4.21
			รวม								4.22

บทบาทด้านความยุติธรรม

บทบาทด้านความยุติธรรมถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญ ซึ่ง จากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 5 ประเด็น จากผลการวิจัยพบว่าความคาดเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุดคือ บทบาทในการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.41) รองลงมาคือ บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.34) บทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.31) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอได้รับทราบและมีการแก้ปัญหา (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.23) และบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความรับผิด (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.01) ตามลำดับ

ความคาดหวังต่อบทบาทด้านความยุติธรรมนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.26) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คาดหวังต่อเรื่องความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เหตุผลอาจเป็นเพราะเป็นหลักในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หากกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขาดบทบาทด้านนี้ ก็จะส่งผลต่อภาพรวมของชุมชน ดังตารางที่ 38

ตารางที่ 38 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านความยุติธรรม

ด้านความยุติธรรม	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
24. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น	113	56.20	62	30.80	22	10.90	3	1,50	1	0.50	4.41
25. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท	108	53.20	64	31.50	26	12.80	3	1.50	2	1.00	4.34
26. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอได้รับทราบและมีการแก้ปัญหา	83	41.10	89	44.10	25	12.40	4	2.00	1	0.50	4.23

27. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล	104	51.50	63	31.20	30	14.90	4	2.00	1	0.50	4.31
28. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความรับผิด	79	39.30	68	33.80	39	19.40	8	4.00	7	3.50	4.01
			รวม								4.26

บทบาทด้านการบริการ

บทบาทด้านการบริการถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากตารางนั้นประกอบด้วยทั้งหมด 6 ประเด็น ซึ่งการบริการก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเองต้องให้ความสำคัญ จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเกี่ยวกับ ความคาดหวังของประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต่อบทบาทด้านการบริการมากที่สุดคือ บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4. 17) รองลงมาคือ บทบาทในการนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.08) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรแประจำตัวประชาชน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4. 07) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.93) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.87) และบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.84) ตามลำดับ

ความคาดหวังต่อบทบาทด้านบริการนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วย (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 3.99) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการแสดงออกของ ประชาชน และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คาดหวังต่อเรื่องการบริการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติงานนั้นยังไม่มากนัก เหตุผลอาจเป็นเพราะบทบาทด้านการบริการนั้นส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของทางอำเภอที่ต้องรับผิดชอบ อาจไม่ใช่หน้าที่โดยตรงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านเอง จึงทำให้บทบาทด้านการบริการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นเฉลี่ยน้อยกว่าบทบาทด้านอื่นๆ ดังตารางที่ 39

ตารางที่ 39 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการบริการ

ด้านการบริการ	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
29. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตาย และย้ายที่อยู่ใหม่	76	38.00	78	39.00	35	17.50	7	3.50	4	2.00	4.08
30. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรแประจำตัวประชาชน	80	40.20	68	34.20	40	20.10	7	3.50	4	2.00	4.07
31. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน	81	40.30	81	40.30	32	15.90	6	3.00	1	0.50	4.17

32. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ	63	31.50	74	37.00	44	22.00	11	5.50	8	4.00	3.87
33. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ	66	33.00	76	38.00	40	20.00	14	7.00	4	2.00	3.93
34. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์	69	34.50	64	32.00	40	20.00	15	7.50	12	6.00	3.84
			รวม								3.99

ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผลการวิจัยความคาดหวังต่อภ าวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ใน 20 ประเด็น พบว่า ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมากที่สุดคือ เป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.52) รองลงมาคือ เป็นผู้มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง และมีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.46) เป็นผู้มีความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.45) เป็นผู้รักความยุติธรรมและความถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.43) เป็นผู้มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.43) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.43) เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.42) เป็นผู้ที่สามารถเป็นแบบอย่าง และสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.40) เป็นผู้มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.38) เป็นผู้มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.37) เป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) เป็นผู้รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) เป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดี สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.35) เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.34) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.34) เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.31) และเป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.31) ตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าโดยภาพรวมแล้วความคาดหวังต่อบทบาท คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านนั้นค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (คิดเป็นค่าเฉลี่ย 4.39) ซึ่งประชาชนและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นมีคุณสมบัติครบถ้วน และเหมาะสมกับการดำรงตำแหน่งจึงทำให้ผลการวิจัยออกมาอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งดังตารางที่ 40

ตารางที่ 40 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นต่อความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ประชาชน (N = 223)										ค่าเฉลี่ย
	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วยมาก		เห็นด้วยปานกลาง		เห็นด้วยน้อย		เห็นด้วยน้อยที่สุด		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
35.กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน	119	59.50	55	27.50	23	11.50	2	1.00	1	0.50	4.45
36. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง	97	48.30	81	40.30	21	10.40	0	0.00	2	1.00	4.35
37. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง	98	49.50	78	39.40	17	8.60	4	2.00	1	0.50	4.35
38. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้รักความยุติธรรมและความถูกต้อง	109	54.80	72	36.20	13	6.50	4	2.00	1	0.50	4.43

39. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี	109	54.50	62	31.00	26	13.00	2	1.00	1	0.50	4.38
40. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง	109	54.20	70	34.80	17	8.50	4	2.00	1	0.50	4.40
41. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี	101	50.80	74	37.20	22	11.10	1	0.50	1	0.50	4.37
42. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี	99	49.50	73	36.50	26	13.00	1	0.50	1	0.50	4.34
43. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว	94	46.50	89	44.10	17	8.40	0	0.00	2	1.00	4.35
44. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ	100	49.80	72	35.80	23	11.40	4	2.00	2	1.00	4.31
45. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความกระตือรือร้นในหน้าที่	109	54.80	66	33.20	23	11.60	0	0.00	1	0.50	4.42

46. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง	117	58.20	62	30.80	20	10.00	1	0.50	1	0.50	4.46
47. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง	110	54.20	73	36.00	19	9.40	0	0.00	1	0.50	4.43
48. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง	115	56.40	63	30.90	18	8.80	4	2.00	4	2.00	4.38
49. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์	128	63.40	55	27.20	17	8.40	0	0.00	2	1.00	4.52
50. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง	108	53.20	79	38.90	14	6.90	0	0.00	2	1.00	4.43
51. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้	110	55.00	64	32.00	24	12.00	0	0.00	2	1.00	4.40

52. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	99	50.30	71	36.00	23	11.70	2	1.00	2	1.00	4.34
53. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก	96	48.20	73	36.70	28	14.10	0	0.00	2	1.00	4.31
54. กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้	112	56.30	72	36.20	12	6.00	1	0.50	2	1.00	4.46
			รวม								4.39

ผลการวิจัยการเปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

การ เปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ประกอบด้วยประเด็นศึกษาทั้งหมด 6 ประเด็น ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า

ประเด็น ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่มากที่สุด จึงสรุปได้ว่า บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสอดคล้องกัน

ประเด็นด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความคาดหวังต่อบทบาท ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ อยู่ในระดับมากที่สุด

ประเด็น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่า บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสอดคล้องกัน

ประเด็นด้านความยุติธรรม ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความคาดหวังต่อบทบาทด้านความยุติธรรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ประเด็น ด้านการบริการ ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า ประเด็นด้านการบริการ นั้นกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาท

ประเด็น ด้าน ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ค่าเฉลี่ยทั้งของบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันต่อภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ในภาพรวมของบทบาททุกด้าน ค่าเฉลี่ยของบทบาทอำนาจหน้าที่ตามความเป็นจริงและความคาดหวังอยู่ นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 41

ตารางที่ 41 เปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ค่าเฉลี่ย บทบาทที่เป็นจริง	ระดับ	ค่าเฉลี่ย บาทบาทที่คาดหวัง	ระดับ
1.ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	4.25	มากที่สุด	4.28	มากที่สุด
2.ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	4.15	มาก	4.21	มากที่สุด
3.ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	4.29	มากที่สุด	4.42	มากที่สุด
4.ด้านความยุติธรรม	4.12	มาก	4.32	มากที่สุด
5.ด้านการบริการ	3.53	มาก	3.85	มาก
6.ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	4.35	มากที่สุด	4.43	มากที่สุด
รวม	**4.12**	**มาก**	**4.25**	**มากที่สุด**

ผลการวิจัยในการเปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับประชาน)

ในเรื่องการ เปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับประชาน) จากตารางนั้นประกอบด้วย ประเด็นศึกษา ทั้งหมด 6 ประเด็น ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า

ประเด็นด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความคาดหวังต่อบทบาท ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อยของกำนันผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับมากที่สุด

ประเด็น ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า ประเด็น ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ นั้นประชาชน มีความคิดเห็นสอดคล้องกันต่อบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวัง

ประเด็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงอยู่ในระดับมากและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่า ประเด็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นั้นประชาชน มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันต่อบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ประเด็นด้านความยุติธรรม ค่าเฉลี่ยของบทบาทความเป็นจริงอยู่ในระดับมากและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมากที่สุด จึงสรุปได้ว่าประชาชนมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันต่อบทบาท ด้านความยุติธรรม ในแง่บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ประเด็น ด้านการบริการ ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่า ประเด็นด้านการบริการ นั้นประชาชนมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันในด้านระดับของบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวัง

ประเด็น ด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ช่องว่างระหว่าง บทบาทความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก และความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่มากที่สุด จึงสรุปได้ว่า ประเด็นด้าน

คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นั้นประชาชนมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันต่อด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในแง่บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาท

ในภาพรวมของบทบาททุกด้าน ช่องว่างระหว่าง บทบาทความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก และความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่มากที่สุด จึงสรุปได้ว่าประชาชนนั้นมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันในแง่บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ดังตารางที่ 42

ตารางที่ 42 เปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (สำหรับประชาชน)

บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ค่าเฉลี่ย บทบาทที่เป็นจริง	ระดับ	ค่าเฉลี่ย บทบาทที่คาดหวัง	ระดับ
1.ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย	3.92	มาก	4.26	มากที่สุด
2.ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ	3.82	มาก	4.17	มาก
3.ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.86	มาก	4.22	มากที่สุด
4.ด้านความยุติธรรม	3.96	มาก	4.26	มากที่สุด
5.ด้านการบริการ	3.72	มาก	3.99	มาก
6.ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	4.03	มาก	4.39	มากที่สุด
รวม	**3.89**	**มาก**	**4.21**	**มากที่สุด**

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ 3

จากการศึกษาผ่านเอกสารตามวัตถุประสงค์ที่ 1 และผลของข้อมูลจากแบบสอบถามในวัตถุประสงค์ที่ 2 ข้างต้น ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับตัวแทนกำนันผู้ใหญ่บ้าน งานวิจัย ได้ผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์สำคัญประการ สุดท้าย คือ เพื่อเสนอภาพอนาคตของแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนชาวบ้าน โดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

1. แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย

สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ผ่านช่วงเวลาของการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทั้งในสถานภาพทางสังคมและกฎหมายอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังปี พ .ศ.2540 ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญทางกฎหมายหลายประการที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหมวด 9 มาตรา 282-290 ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่องของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังปี พ.ศ.2540 ได้รับผลกระทบ

กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติภารกิจภายใต้ พ .ร.บ.ลักษณะการปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำสั่งของหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นหลัก โดยกำนันผู้ใหญ่บ้านในสถานะของเจ้าพนักงานปกครองส่วนท้องที่นั้นต้องรับผิดชอบ เป็น 3 ภารกิจหลัก ๆ คือ ภารกิจในฐานะเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ ภารกิจในฐานะผู้นำชุมชนในการให้บริการลูกบ้าน และภารกิจในด้านเป็นผู้สนับสนุนหน่วยราชการและองค์กรอื่น ๆ อย่างไรก็ตาม สถานะและบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติงานภายในพื้นที่ยังขาดความชัดเจน การทำงานยังมีความซ้ำซ้อนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ เจ้าหน้าที่ของราชการส่วนส่วนภูมิภาค เพราะงานที่กำนันผู้ใหญ่บ้านรับผิดชอบส่วนใหญ่นอกเหนือจากงานปกครองภายในพื้นที่แล้ว จะเป็นภารกิจที่ได้รับมอบหรือเป็นลักษณะของงานฝากที่ส่วนราชการต่าง ๆ ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทและสถานะที่การผูกติดกับภารกิจของรัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านยังทำหน้าที่เป็นกลไก ในการเชื่อมโยงและประสานความร่วมมือระหว่างส่วนราชการกับประชาชนในพื้นที่มากกว่าจะเป็นผู้ปฏิบัติเองโดยตรง ผลจากการกระจายอำนาจที่เกิดขึ้น ตลอดจนการขยายขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกลดบทบาทและอำนาจหน้าที่ลง ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเอง โดยงานต่าง ๆ มีการถ่ายโอนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับกำนันผู้ใหญ่บ้านหลายครั้ง แต่บทบาทและอำนาจหน้าที่ ทางสังคม ของกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านยังมีความสำคัญต่อประชาชนในชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้านยังดำรงฐานะเป็นผู้นำท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชน

2. แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนภาครัฐ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นเจ้าพนักงานปกครองของรัฐ โดยทำหน้าที่เป็นตัวแทนของทางราชการในการบริหารงานต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในด้านการให้การช่วยเหลืองานของราชการและการให้ความสนับสนุนในการทำงานของหน่วยงานราชการและองค์กรของรัฐ การพัฒนา การรักษาความสงบเรียบร้อย เป็นต้น และถึงแม้ว่าสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไป กำนันผู้ใหญ่บ้านยังคงต้องแสดงบทบาทในการตอบสนองงานของรัฐในฐานะที่เป็นตัวแทนของทางราชการ ดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ กำนัน ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่รับเอาข้อราชการต่าง ๆ จากส่วนกลางโดยการเข้าประชุมรับทราบจากอำเภอประมาณเดือนละหนึ่งครั้ง ถ้ามีราชการเร่งด่วนอาจมีการเรียกประชุมเป็นกรณีพิเศษ การประชุมที่อำเภอนั้น นายอำเภอและหัวหน้าส่วนราชการต่าง ๆ จะเป็นผู้ที่ชี้แจงข้อราชการในส่วนของตนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนหรือต้องการให้ประชาชนได้รับทราบ หลังจากนั้นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ต้องนำเอาไปชี้แจงให้ราษฎรในตำบล หมู่บ้านทราบ และถ้ามีแผ่นประกาศของทางราชการก็ต้องนำมาปิดประกาศให้ประชาชนทราบโดยทั่วกันด้วย

2. การอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ประชาชนในชนบทมักประสบปัญหาในการติดต่อกับส่วนราชการต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล นอกจากนี้ราษฎรมักจะไม่รู้ระเบียบปฏิบัติทางราชการจึงทำให้เสียเวลาในการติดต่อและเดินทาง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเป็นผู้ดำเนินการกิจธุระให้แก่ประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. เป็นผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานกล่าวคือ เมื่อทางราชการร้องขอความช่วยเหลือในการงานที่จะต้องปฏิบัติในท้องที่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเข้าช่วยเหลือทันทีเพื่อให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เช่นช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสำรวจจำนวนคนอยู่อาศัยในครอบครัว หรือช่วยเหลือจัดหาสถานที่สำหรับใช้เป็นคูหาเลือกตั้ง เป็นต้น

4. ดูแลทรัพย์สินของทางราชการ อันได้แก่ ทรัพย์สินประเภทสาธารณสมบัติที่เป็นสมบัติส่วนรวมสร้างขึ้นโดยงบประมาณแผ่นดิน เช่น ถนน สะพาน อ่างเก็บน้ำ ทรัพย์สินเหล่านี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของหน่วยราชการต่างกัน แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะเป็นตัวแทนของทางราชการจะต้องเอาใจใส่ดูแลแทน ถ้ามีเหตุการณ์อันใดจะทำให้เกิดการเสียหายแล้วจะต้องป้องกันและจับกุมผู้กระทำความผิดและรายงานให้ทางอำเภอทราบ

5. เป็นแหล่งข่าวของทางราชการ เมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ อันมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น การเกิดโรคระบาด กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแจ้งให้อำเภอทราบโดยด่วนที่สุด นอกจากนี้แล้วจะต้องคอยสอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในท้องที่อันเป็นความผิดกฎหมายหรือเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงในลักษณะต่าง ๆ

กล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงใน สภาพสังคมปัจจุบัน ผนวกกับการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป แต่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของรัฐยังคงต้องดำรงอยู่ และยังคงเป็นกลไกที่สำคัญในการสนับสนุนการทำงานของรัฐ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของ ภาครัฐจึงยังคงมีความสำคัญอยู่มากในการเชื่อมโยงและประสานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ยังห่างไกลความเจริญหรือมีความเป็นชนบทสูง ซึ่งหน่วยราชการส่วนกลางและภูมิภาค และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจาก จากสภาพปัญหาของพื้นที่ และวัฒนธรรมที่แตกต่าง อย่างไรก็ตาม ในอนาคตเมื่อพื้นที่มีความเจริญและมีความเป็นเมืองมากขึ้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลมีความเข้มแข็งและสามารถสนองตอบความต้องการแก่ประชาชนในพื้นที่มากขึ้น บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านในสถานะตัวแทนของรัฐอาจจะลดความสำคัญลง

3. แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชน

ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากเหตุผลหลายประการ อาทิ ผลจากกระบวนการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น ผลจากการปฏิรูปการบริหารงานในภาครัฐ ผลจากความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ในสภาพชุมชนของไทย ไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น ตลอดจนผลของการเกิดขึ้นขององค์กรและกลุ่มทางสังคมสมัยใหม่ภายในชุมชนไทย ส่งผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มาจากการเลือกของประชาชนยังคงทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชนในเรื่องต่าง ๆ และยังกระทำบทบาทต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น

1. การรายงาน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ที่ต้องการจะรายงานให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การรายงานกรณีที่ไม่เร่งด่วนจะใช้วิธีการรายงานเป็นลายลักษณ์อักษร ส่วนในกรณีเร่งด่วนจะใช้วิธีการรายงานด้วยวาจา

2. การเสนอความต้องการ กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปรึกษาหารือกันในตำบลเพื่อรวบรวมความต้องการต่าง ๆ ของประชาชนแล้วนำมาจัดทำเป็นแผนไว้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ได้รับทราบ แผนนี้จะแสดงถึงความต้องการของประชาชนในพื้นที่ และแนวทางในการดำเนินการเพื่อขอความช่วยเหลือประสานงานกับหน่วยราชการ

3. การประสานงาน กำนันผู้ใหญ่บ้าน ต้องประสานงานกับหน่วยราชการเพื่อให้งานที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นซึ่งต้องผ่านการพิจารณาหลายขั้นตอน ไม่ให้ล่าช้าและเสียหายได้ อาจจะต้องมีการหาหลักฐานเพิ่มเติมหรือให้คำชี้แจงแก่เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้วย

จากบทบาทที่กว้างขวางของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาททั้งในฐานะตัวแทนของราชการและเป็นตัวแทนของประชาชนในเวลาเดียวกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหาร งานในระดับท้องถิ่น แต่ทั้งนี้จากการเปลี่ยนแปลงสภาพของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทำให้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ตามนโยบายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงนามธรรม กลายเป็นบทบาทที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน ที่สังคมต้องการการตอบสนองในการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และเป็นรูปธรรม ภายหลังการเกิดขึ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับล่าง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานะและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชน ถูกลดทอนความสำคัญลง โดยในอดีตชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ เมื่อประสบความเดือดร้อนใดๆ มักจะ ปรึกษากำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนเสมอ แต่ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาให้ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนี้ลดน้อยลงไปอย่างมาก ทั้งนี้เมื่อมองในภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิด กับบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านใน สถานะผู้นำชุมชน งานในด้านพัฒนาในพื้นที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ถูกลดบทบาทลงไปเป็นอย่างมาก เพราะถูกทดแทนด้วยการปฏิบัติภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตาม องค์การบริหารส่วนตำบลยังไม่สามารถที่จะแทนที่หรือทดแทนอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ทั้งหมด

4. ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นของต่อภาวะผู้นำ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

จากการสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิดในแบบสอบถามในประเด็นความสำคัญของภาวะผู้นำและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชน ผลจากการวิจัยพบว่า ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนให้ความสำคัญกับทุกบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมาก ดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย

กำนันผู้ใหญ่บ้าน ควรให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย โดยให้เหตุผลว่า ในฐานะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ถือว่าเป็นผู้นำชุมชนก็ควรที่จะมีความรู้ความสามารถในเรื่องของการปกครอง และควรจะต้องดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยการดูแลเอาใจใส่ทุกข์สุขของคนในชุมชน สร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชน เพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และควรมีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของชุมชนไม่ว่าทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อดูแลและป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ลดการมั่วสุมของเยาวชนที่เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดอีกทางหนึ่งด้วย

2. บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

กำนันผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เนื่องจากในปัจจุบันกำนันผู้ใหญ่บ้านบางคนในบงพื้นที่ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพที่ชัดเจนมากนัก ในฐานะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชนจึงควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมทำ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน สร้างอาชีพที่แปลกใหม่ และการส่งเสริมอาชีพก็ถือว่าเป็นการสร้างการเรียนรู้การทำงานงานร่วมกันของคนในชุมชน ส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต

3. บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กำนันผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะปัจจุบันหลายชุมชนยังมีปัญหาเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ ไม่ว่าจะเป็นการลักลอบตัดไม้เพื่อนำไปขาย การบุกรุกและเผาป่าเพื่อที่ทำกิน จึงอยากให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้ โดยการส่งเสริมให้มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมการปลูกป่า ผ่านโครงการในวันสำคัญต่างๆ อาทิ วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติ กิจกรรมปล่อยปลาเพื่อการอนุรักษ์สัตว์น้ำในแหล่งน้ำชุมชน เป็นต้น เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ลูกหลายได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต

4. บทบาทด้านความยุติธรรม

ในสังคมปัจจุบันทุกคนย่อมต้องการความยุติธรรมอยู่เสมอไม่ว่าเรื่องใด ๆ ก็ตาม ความยุติธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบริหารงานชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรที่จะต้องมี

ความยุติธรรม ในการบริหารชุมชนก็ควรที่จะต้องวางตัวเป็นกลางในการแก้ปัญหาของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคนในชุมชน การบริหารงบประมาณหรือการจัดสรรในเรื่องต่างๆ ถ้าหากผู้นำชุมชนไม่มีความเป็นกลางในการบริหารแล้วก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาในชุมชนตามมา และอาจส่งผลต่อความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชนเองด้วย

5. บทบาทด้านการบริการ

กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทด้านการบริการมากขึ้น เพราะทุกวันนี้การให้บริการของกำนันผู้ใหญ่บ้านบางคนยังไม่ดีพอ จึงควรที่จะต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการบริการแก่คนในชุมชนให้มากกว่านี้ โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรต้องมีจิตอาสา เสียสละเวลาส่วนตัวของตนมาทำงานเพื่อส่วนรวม และมีความพร้อมอยู่เสริมเพื่อที่จะให้บริการแก่คนในชุมชนในทุกๆด้าน ไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชนในเรื่องต่างๆ การให้ความเป็นธรรมแก่คนในชุมชน ตลอดถึงการบริการอื่นๆด้วยนั่นเอง

6. ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

กำนันผู้ใหญ่บ้านควรต้องมีภาวะผู้นำและมีคุณสมบัติที่ครบทุกด้าน เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อถือและความไว้วางใจในการบริหารงานชุมชนต่อไป ซึ่งคุณสมบัติที่คนในชุมชนต้องการที่สำคัญๆ นั้นมีดังต่อไปนี้ คือ 1) ต้องเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี 2) มีความตั้งใจในการทำงาน 3) ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของตน 4) มีความซื่อสัตย์ สุจริต ซื่อตรง 5) มีความเป็นประชาธิปไตย 6) รักความยุติธรรมไม่คดโกง ถือว่าเป็นคุณสมบัติที่ผู้นำชุมชนที่ดีควรมี

7. บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้ง

กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดการความขัดแย้งในชุมชนให้มาก หากเกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชนแล้วผู้นำชุมชนไม่ใช้ความยุติธรรมในการแก้ไขปัญหา ชุมชนก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้นได้ ทำให้ชุมชนไม่สงบสุข วิธีการจัดการความขัดแย้งจึงเป็นแนวทางเพื่อลดความรุนแรงหรือความขัดแย้งในชุมชน และหนึ่งในวิธีลดความขัดแย้งในชุมชนที่ได้ผลดีก็คือ การทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เป็นการสร้างความสามัคคี และความสัมพันธ์อันดีงามแก่คนในชุมชน ทำให้ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชนนั่นเอง

กล่าวได้ว่า อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชนที่ยังคงมีความสำคัญและอำนาจหน้าที่ดังกล่าวยังใช้ได้อยู่ อีกทั้งตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านเอง และประชาชนยังคงคาดหวังในบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติในชุมชนทั้งในด้าน

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม และด้านการบริการ นอกจากนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านยังต้องมีภาวะความเป็นผู้นำสูง และแสดงบทบาทอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น บทบาทในการรวบรวมความเดือดร้อนแล้วนำเสนอต่อราชการ การเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความยัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น การดำรงสถานะเป็นผู้นำทางความคิดของชาวบ้าน และการเป็นผู้สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน ซึ่งบทบาทดังกล่าวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงยังคงความสำคัญและจำเป็นอยู่ในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น ต่อไป ประเด็นสำคัญก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้อง ปรับบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเน้น บทบาทในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎร การติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถิ่น

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา วิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปสู่ความความทันสมัยและการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2. เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

2.1 เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีต่อตนเองในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

2.2 เพื่อศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ในด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ ภาวะความเป็นผู้นำ

3. เพื่อเสนอภาพอนาคตของแนวโน้มบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่สอดคล้องกับความคาดหวังของชาวบ้าน

การทำวิจัยในเบื้องต้นได้ทำการศึกษาจากเอกสารบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปสู่ความความทันสมัยและการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน และประชาชนในเขตพื้นที่ปกครองของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 233 คน ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพได้ทำการสัมภาษณ์ตัวแทนชาวบ้าน และสัมภาษณ์เชิงลึกกับกำนันผู้ใหญ่บ้านทั้ง 40 ท่าน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถาม ที่ได้สร้างขึ้นให้ครอบคลุมเนื้อหาตามแนววัตถุประสงค์ของการวิจัย และผ่านการตรวจสอบ ความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน การรวบรวมข้อมูล

ครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2555 ถึง เดือนกันยายน 2556 หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้มาถอดรหัสและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Sciences)

สรุปผลการศึกษาวิจัย

การศึกษา วิเคราะห์บทบาท และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของชาวบ้านที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ ทำให้เห็นว่า พลวัตรของสภาพสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปมากส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ที่ในอดีตเคยมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการปกครองในระดับชุมชนท้องถิ่น แต่ปัจจุบันกลับถูกลงบทบาทลงเพราะการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้อำนาจที่รัฐบาลส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในหลายด้านแทนบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นว่าแม้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกลดบทบาทลงจากการเปลี่ยนแปลงการใช้อำนาจที่เกิดขึ้น บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเองก็ยังจำเป็นต่อการปกครองในปัจจุบันอยู่ ซึ่งจากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย จากผลการศึกษาพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองในด้านการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านตระหนักถึงการที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ในภาพรวมแล้วกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า การกระจายอำนาจส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในระดับมาก คือ งบประมาณที่จะนำมาพัฒนาในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้ถูกจัดสรรขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานของการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างเพียงพอ การปรับเปลี่ยนการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งมีหลายฉบับที่จะต้องยึดถือปฏิบัติทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่คล่องตัว ส่วนความคิดเห็นในระดับปานกลาง คือ กำนันผู้ใหญ่บ้านขาดความเป็นอิสระในการปกครอง ดูแลหมู่บ้าน เนื่องจากถูก

แทรกแซงจากข้าราชการ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล และการทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่ยากลำบากมากขึ้นหรือลดน้อยลงเนื่องจากถูกตรวจสอบจากภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2 ผลการศึกษาจากแบบสอบถามถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัย (Modernization) ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านตระหนักถึงการที่ส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ในภาพรวมแล้วกำนันผู้ใหญ่บ้านเห็นว่า การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในระดับมาก โดยแยกเป็นรายละเอียด คือ สังคมในอดีตมีความคาดหวังของประชาชนต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีมากในฐานะที่เป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาให้ตน สภาพของชุมชนที่มีการเติบโตและกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ส่งผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง ในปัจจุบันมีองค์กร หรือสถาบันอื่น ๆ เข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนกำนันผู้ใหญ่ จึงทำให้กำนันผู้ใหญ่จึงไม่ได้เป็นทางเลือกแรกเสมอไปสำหรับประชาชน บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการนำความเจริญเข้ามาในหมู่บ้าน ถูกทดแทนด้วยโครงการพัฒนาต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและเอกชนผลจากที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลดลง ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่ความทันสมัยที่ส่งผลในระดับปานกลาง คือ บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำทางความคิดถูกทดแทนด้วยการพัฒนาการศึกษาของคนในหมู่บ้าน

2. บทบาทอำนาจหน้าที่ที่เป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเป็นไปตาม พ .ร.บ. ลักษณะปกครองท้องถิ่น พุทธศักราช 2457 และตามกฎหมายอื่น ๆ สามารถจำแนกบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านออกมาได้ 5 บทบาทสำคัญ ได้แก่ 1) บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบ ร้อย 2) บทบาทด้าน การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) บทบาทด้าน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) บทบาทด้านความยุติธรรม และ 5) บทบาทด้านการบริการ นอกจากนั้นการวิจัยนี้ยังได้เสนอถึงภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้านร่วมด้วย

ผลการศึกษาพบว่าบทบาท ตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในเกณฑ์ดีมากที่สุดมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอยู่ในเกณฑ์ดีมีอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านความยุติธรรม และด้านการบริการ เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดของบทบาทแต่ละด้านจะปรากฏผลดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทที่กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากที่สุดมี 6 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ 2) บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย 3) บทบาทด้านกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ 4) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร 5) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ 6) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมรการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

ปฏิบัติได้ดีมากมี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ 2) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา 3) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน 4) บทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน 5) และน้อยที่สุดคือ บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ บทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากที่สุดมี 3 เรื่อง คือ 1) บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ 2) บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบล 3) บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุกครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ ปฏิบัติได้ดีมากมี 3 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรมพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม 2) บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน 3) และน้อยที่สุดคือบทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทที่กำนันผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากที่สุดมี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 2) บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 3) บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้เขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ 4) บทบาทในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ 5) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการ

ลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติได้ดีมากมี 1 เรื่อง คือ บทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

บทบาทความยุติธรรม บทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากที่สุดมี 2 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล 2) บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้านเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติได้ดีมากมี 3 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท 2) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา 3) บทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด

บทบาทด้านบริการ บทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากมี 4 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการเป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่ 2) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน 3) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน 4) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติได้ปานกลางมี 2 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์ 2) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ

ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คุณสมบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้านmuj ดีมากที่สุดมี 18 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2) เป็นคนรักความยุติธรรมและความถูกต้อง 3) เป็นคนรักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง 4) เป็นผู้ที่มีใจรักผู้ร่วมงานและรักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง 5) เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง 6) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง 7) เป็นผู้มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ 8) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง 9) เป็นผู้ที่เป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง 10) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 11) เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก 12) เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ 13) เป็นผู้ที่ทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน 1 4) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี 15) เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบและของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา 16) เป็นผู้ที่มีความเสียสระเพื่อส่วนรวมมีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน

มนุษย์ 17) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ และ 18) เป็นผู้ที่มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ทำงานที่ดี และสำหรับคุณสมบัติดีมากมี 1 เรื่อง คือ เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตน

3. ความคาดหวังต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอง อยู่ในเกณฑ์ดีมากที่สุดมีอยู่ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม และด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอยู่ในเกณฑ์ดีมีอยู่ 1 ด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านการบริการ เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดของบทบาทแต่ละด้านจะปรากฏผลดังนี้

บทบาท ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย บทบาทที่ตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวังกับการปฏิบัติงานมากที่สุดมี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย 2) บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ 3) บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ 4) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ 5) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ ส่วนความคาดหวังต่อบทบาทในระดับดีมากมี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน 2) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมรการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน 3) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา 4) บทบาทกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ และ 5) บทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ บทบาทที่ตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวังกับการปฏิบัติงานมากที่สุด มี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุกครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ 2) บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน สาธารณประโยชน์ 3) บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ 4) บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้นเช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล และ 5) บทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชน

ในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ส่วนความคาดหวังต่อบทบาทในระดับดีมากมี 1 เรื่อง คือ บทบาทในการสำรวจเร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม บทบาทที่ตัวกำนันผู้ใหญ่บ้านคาดหวังกับการปฏิบัติงานมากที่สุดมี 6 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 2) บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้เขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ 3) บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) บทบาทในการให้ความร่วมมือแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น 5) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่ 6) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

บทบาท ด้านความยุติธรรม บทบาทที่ตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวังกับการปฏิบัติงานมากที่สุด มี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล 2) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา 3) บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น 4) บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท ส่วนความคาดหวังต่อบทบาทในระดับดีมากมี 1 เรื่อง คือ บทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด

บทบาทด้านบริการ บทบาทที่ตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวังกับการปฏิบัติงานมากมี 6 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการเป็นนายทะเบียนรับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่ 2) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน 3) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน 4) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน 5) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ 6) บทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์

ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บทบาทที่ตัวกำนัน ผู้ใหญ่บ้านคาดหวังกับการปฏิบัติงานมากที่สุดมี 17 เรื่อง คือ 1) เป็นผู้ที่มีความเสียสระเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา

มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ 2) เป็นผู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 3) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง 4) เป็นผู้ทำงานด้วยความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน 5) เป็นคนรักความยุติธรรมและความถูกต้อง 6) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ 7) เป็นผู้มีไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ 8) เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 9) เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก 10) เป็นผู้มีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ 11) เป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้ถูกต้อง 12) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง 13) เป็นผู้ที่มีใจรักผู้ร่วมงานและรักผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง 14) เป็นคนรักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง 15) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมได้ดี 16) เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง และ 17) เป็นผู้ที่มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ทำงานที่ดี ความคาดหวังต่อคุณสมบัติดีมากมี 2 เรื่อง คือ 1) เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่การงานของตน 2) เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบในส่วนงานที่ตนรับผิดชอบและของผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชา

4. การศึกษาปัจจัยที่ส่งบทต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน จากการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple regression) พบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและการศึกษาของกำนันผู้ใหญ่บ้านส่งผลต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยด้านตำแหน่งของผู้นำ อายุ การศึกษา รายได้ทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองจากการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยไม่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อการแสดงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

5. ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน อยู่ในเกณฑ์ดีมากมีอยู่ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดของบทบาทแต่ละด้านจะปรากฏผลดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากมี 11 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ 2) บทบาทในการแจ้งเตือน

ภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย 3) บทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ 4) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ 5) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร 6) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน 7) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา 8) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้น 9) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ 10) บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ 11) บทบาทในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมาก มี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ 2) บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น 3) บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครองหรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ 4) บทบาทในการในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม 5) บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมากมี 5 เรื่อง คือ 1) คือ บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 2) บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าจะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ 3) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 4) บทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น 5) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า 6) บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

บทบาทด้านความยุติธรรม ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมาก มี 5 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการ

ไกล่เกลี่ย ประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น 2) บทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท 3) บทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล 4) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอได้รับทราบและมีการแก้ปัญหา 5) บทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความรับผิด

บทบาท ด้านบริการ ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติได้ดีมาก มี 6 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรแประจำตัวประชาชน 2) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน 3) บทบาทในการนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตาย และย้ายที่อยู่ใหม่ 4) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ 5) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ 6) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ

ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ความคิดเห็นต่อบทบาทตามความเป็นจริงของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สำหรับประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน **มี**คุณสมบัติดีมาก ที่สุดมีเพียงด้านเดียว คือ เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง ส่วนคุณสมบัติดีมาก คือ 1) เป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ 2) เป็นผู้รักความยุติธรรมและความถูกต้อง 3) เป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง 4) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง 5) เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้ 6) เป็นผู้ที่มีความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน 7) เป็นผู้ที่มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี 8) เป็นผู้ที่มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง 9) เป็นผู้รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง 10) เป็นผู้ที่สามารถเป็นแบบอย่าง และสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง 11) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ 12) เป็นผู้ที่มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี 13) เป็นผู้ที่มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง 14) เป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก 15) เป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในหน้าที่ 16) เป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว 17) เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า

ได้ดี 18) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 19) เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

6. ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ผลการศึกษาพบว่าความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ดีมากที่สุดมีอยู่ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม และด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในเกณฑ์ดีมีอยู่ 2 ด้านเช่นกัน ได้แก่ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ และด้านการบริการ เมื่อพิจารณาลงไปในรายละเอียดของบทบาทแต่ละด้านจะปรากฏผลดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานมากที่สุด คือ 1) บทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ และบทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ 2) บทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันสาธารณภัย 3) บทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน 4) บทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ 5) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไข 6) บทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร 7) บทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ ส่วนความคาดหวังต่อบทบาทในระดับดีมาก คือ 1) บทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ 2) บทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน 3) บทบาทในการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานมากที่สุดมี 3 เรื่อง คือ 1) บทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่างๆ 2) บทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครองหรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินซึ่งเป็นของสาธารณประโยชน์ 3) บทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน ส่วนความคาดหวังต่อบทบาทในระดับดีมากมี 3 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม 2) บทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบลนั้น เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย

สนามกีฬาของตำบล เป็นต้น 3) บทบาทในการสำรวจ เร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานมากที่สุดมี 6 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการช่วยเหลือดูแลรักษาสภาพแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 2) บทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่า จะต้องรายงานให้นายอำเภอทราบ 3) บทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้ แก่ประชาชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 4) บทบาทในการให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่างๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น ส่วนความคาดหวังต่อการปฏิบัติงานดีมาก คือ 1) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า และการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ 2) บทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า

บทบาทด้านความยุติธรรม ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานมากที่สุด มี 4 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น 2) บทบาทในการระงับข้อพิพาทเมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท 3) บทบาทในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล 4) บทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอได้รับทราบและมีการแก้ปัญหา ส่วนความคาดหวังต่อบทบาทในระดับดีมาก คือ บทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความรับผิด

บทบาทด้านบริการ ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานมากมี 6 เรื่อง คือ 1) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน 2) บทบาทในการนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตาย และย้ายที่อยู่ใหม่ 3) บทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรแประจำตัวประชาชน 4) บทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ 5) บทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้มีและใช้อาวุธ 6) บทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์

ภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ของประชาชน ที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานมากที่สุดมี 17 เรื่อง คือ 1) เป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ 2) เป็นผู้มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง 3) เป็นผู้มีความใส่ใจและความรักในหน้าที่การงาน 4) เป็นผู้รักความยุติธรรมและความถูกต้อง 5) เป็นผู้มีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง 6) เป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง 7) เป็นผู้มีความกระตือรือร้นในหน้าที่ 8) เป็นผู้ที่สามารถเป็นแบบอย่าง และสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง 9) เป็นผู้ที่สามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้ 10) เป็นผู้มีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี 11) เป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตนเอง 12) เป็นผู้มีความสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี 13) เป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง 14) เป็นผู้รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง 15) เป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดีสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว 16) เป็นผู้ที่สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี 17) เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 18) เป็นผู้ที่สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ 19) เป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก 20) มีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้

7. ผลการวิจัยการเปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) ประกอบด้วยประเด็นศึกษาทั้งหมด 6 ประเด็น ดังนี้ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความยุติธรรม ด้านการบริการ ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบว่า

บทบาท ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับที่มากที่สุด

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความคาดหวังต่อบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด

บทบาท ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยทั้งของบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

บทบาทด้านความยุติธรรม ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความคาดหวังต่อบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุด

บทบาท ด้านการบริการ ค่าเฉลี่ยทั้งของบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมาก

บทบาท ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ค่าเฉลี่ยทั้งของบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

ภาพรวมของบทบาททุกด้าน ค่าเฉลี่ยของ บทบาทอำนาจหน้าที่ตาม ความเป็นจริงและความคาดหวัง อยู่ นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ส่วนบทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด

8. ผลการวิจัยการเปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับประชาน)

การเปรียบเทียบระหว่างบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับประชาน) ตามความคิดเห็นของประชาชน พบว่า

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่แตกต่างกัน โดยประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ความคาดหวังต่อบทบาทในระดับมากที่สุด

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ค่าเฉลี่ยทั้งของ บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมาก

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงอยู่ในระดับมากและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

บทบาทด้านความยุติธรรม ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก และความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

บทบาทด้านการบริการ ค่าเฉลี่ยทั้งของบทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับมาก

บทบาทด้านภาวะผู้นำและ คุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ค่าเฉลี่ยของ บทบาทความเป็นจริงอยู่ในระดับมากและความคาดหวังนั้นอยู่ในระดับที่มากที่สุด

ภาพรวมของบทบาททุกด้าน ช่องว่างระหว่าง บทบาทความเป็นจริง อยู่ในระดับมาก และความคาดหวัง นั้นอยู่ในระดับที่มากที่สุด จึงสรุปได้ว่าประชาชนนั้นมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกันในแง่บทบาทความเป็นจริงและความคาดหวังต่อบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

9. แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยส่งผลต่อแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในหลายๆ ด้าน อาทิ แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงในตามกฎหมาย บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนภาครัฐ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำชุมชน โดยสถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้านได้ผ่านช่วงเวลาของการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทั้งในสถานภาพทางสังคมและกฎหมายอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังปี พ .ศ.2540 ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญทางกฎหมายหลายประการที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหมวด 9 มาตรา 282-290 ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่องของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังปี พ.ศ.2540 ได้รับผลกระทบทางโดยตรงและทางอ้อม จากบทบาทที่กว้างขวางของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาททั้งในฐานะตัวแทนของราชการและเป็นตัวแทนของประชาชนในเวลาเดียวกัน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการบริหาร งานในระดับท้องถิ่น แต่ทั้งนี้จาก การ เปลี่ยนแปลงสภาพของเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ทำให้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ตามนโยบายของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่ในเชิงนามธรรม กลายเป็นบทบาทที่ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน ที่สังคมต้องการการตอบสนองในการแก้ไขปัญหาอย่างรวดเร็ว และเป็นรูปธรรม ภายหลังการเกิดขึ้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับล่าง คือ องค์การบริหารส่วนตำบล สถานะและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชนถูกลดทอนความสำคัญลง โดยในอดีตชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ เมื่อประสบความเดือดร้อนใดๆ มักจะปรึกษากำนันผู้ใหญ่บ้านก่อนเสมอ แต่ในปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีบทบาทในการ

แก้ไขปัญหาให้ท้องถิ่นมากขึ้น ทำให้บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านนี้ลดน้อยลงไปอย่างมาก ทั้งนี้เมื่อมองในภาพรวมของการเปลี่ยนแปลงที่เกิด กับบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในสถานะผู้นำชุมชน งานในด้านพัฒนาในพื้นที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ได้ถูกลดบทบาทลงไปเป็นอย่างมากเพราะถูกทดแทนด้วยการปฏิบัติภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนั้น ความเปลี่ยนแปลง ทางสังคม ในสภาพชุมชนของไทย ไปสู่ความทันสมัยมากขึ้น ตลอดจน ผลของการเกิดขึ้นขององค์กรและกลุ่มทางสังคม สมัยใหม่ภายในชุมชนไทย ได้ส่งผลกระทบต่อ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

10. ข้อเสนอแนะต่อภาวะผู้นำ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

จากการสัมภาษณ์และคำถามปลายเปิดในแบบสอบถามในประเด็นความสำคัญของภาวะผู้นำและบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านตามความคิดเห็นของกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชน ผลจากการวิจัยพบว่า ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนให้ความสำคัญกับทุกบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นอย่างมาก ดังต่อไปนี้

1. บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย กำนันผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย ในฐานะของผู้นำชุมชนควรที่จะมีความรู้ความสามารถในเรื่องของการปกครอง และควรจะต้องดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชน โดยการดูแลเอาใจใส่ทุกข์สุขของคนในชุมชน สร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชน

2. บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ ในฐานะที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชนควรที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมทำ เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน สร้างอาชีพที่แปลกใหม่ และการส่งเสริมอาชีพก็ถือว่าเป็นการสร้างการเรียนรู้การทำงานงานร่วมกันของคนในชุมชนและส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน

3. บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะที่เป็นผู้นำชุมชนควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมในการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การส่งเสริมการปลูกป่า ผ่านโครงการในวันสำคัญต่างๆ เพื่อที่จะช่วยลดปัญหาและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ลูกหลายได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคต

4. บทบาทด้านความยุติธรรม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรที่จะต้องมีความยุติธรรมในการบริหารชุมชนก็ควรที่จะต้องวางตัวเป็นกลางในการแก้ปัญหาของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคนในชุมชน การบริหารงบประมาณหรือการจัดสรรในเรื่องต่างๆ ถ้าหากผู้นำชุมชนไม่มีความ

เป็นกลางในการบริหารแล้วก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาในชุมชนตามมา และอาจส่งผลต่อความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชนเองด้วย

5. บทบาทด้านการบริการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรให้ความสำคัญในเรื่องบทบาทด้านการบริการมากขึ้น ควรต้องมีจิตอาสา เสียสละเวลาส่วนตัวของตนมาทำงานเพื่อส่วนรวม และมีความพร้อมอยู่เสมอในการให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน ตลอดถึงการบริการด้านต่างๆ

6. ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้านควรต้องมีภาวะผู้นำและมีคุณสมบัติที่ครบทุกด้าน เพื่อที่จะทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อถือและความไว้วางใจในการบริหารงานชุมชนต่อไป ซึ่งคุณสมบัติที่คนในชุมชนต้องการที่สำคัญๆ เช่น เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี มีความตั้งใจในการทำงาน ปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของตน มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความเป็นประชาธิปไตย และรักความยุติธรรมไม่คดโกง

7. บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องให้ความสำคัญกับเรื่องการจัดการความขัดแย้งในชุมชน และใช้ความยุติธรรมในการแก้ไขปัญหา วิธีลดความขัดแย้งในชุมชนที่ได้ผลดีก็คือ การทำกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชน เป็นการสร้างความสามัคคี และความสัมพันธ์อันดีงามแก่คนในชุมชน ทำให้ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งของคนในชุมชนนั่นเอง

กล่าวได้ว่า บทบาท อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชนที่ยังคงมีความสำคัญ ประเด็นสำคัญก็คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้อง ปรับบทบาทให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง นั่นคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเน้น บทบาทในด้านการปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ ทั้งในด้านการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานท้องถิ่น การประสานนโยบายของหน่วยงานท้องถิ่นกับความต้องการของราษฎร การติดตาม สอดส่อง ดูแล และประสานการปฏิบัติงานหน่วยงานท้องถิ่นให้เป็นไปตามกฎหมายและเจตนารมณ์ของราษฎรในท้องที่และท้องถิ่น นอกจากนั้น ยังต้องพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำและคุณสมบัติของตนเองอยู่เสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ จะกล่าวถึงการวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านในบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นประเด็นของการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย ตลอดจนศึกษาถึงความคาดหวังที่มีต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของผู้นำชุมชนท้องถิ่นทั้งในส่วนของกำนันผู้ใหญ่บ้านเอง และของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ ต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นจริงในปัจจุบัน บทบาทที่คาดหวัง และแนวโน้มในอนาคตของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยมีประเด็นดังนี้

1. การวิเคราะห์บทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยและการกระจายอำนาจ

จากการวิจัยเอกสารพบว่า การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นการเปลี่ยนผ่านระบบการปกครองท้องถิ่นของไทย โดยการกระจายอำนาจทางการบริหารปกครองที่ เป็นแบบ รวมศูนย์ไปสู่ การ ปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงถูกกระทบทั้งในเชิง ความชอบธรรมของสถาบันและ บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน การขยายบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บทบาทในการจัดทำกิจการสาธารณะต่างๆ ภายในชุมชนท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบล และเทศบาล ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทน้อยลงทั้งบทบาทในงานพัฒนาและการปกครอง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์, 2546) นอกจากนั้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปสู่สังคมที่ทันสมัยมากขึ้น ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและโครงสร้างประชากรภายในชมชน เนื่องจากการย้ายถิ่นและการขยายความเป็นเมือง ทำให้กำนันผู้ใหญ่บ้านที่มีความสำคัญยิ่งในชุมชนท้องถิ่นในอดีตได้ถูกลดทอนความสำคัญลง ดังเช่น การศึกษาของ นิจ ไพรสณฑ์ (2542) ศึกษาเรื่อง การเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อภิปรายจากผลการศึกษาว่า การจัดรูปแบบบริหารการปกครองในระดับตำบล หมู่บ้าน เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล และมีการเลือกตั้งบุคคลมาทำหน้าที่ แทนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติงานลดลงและขาดขวัญกำลังใจในการทำงาน เช่นเดียวกับ สุรเชษฐ์ วงษ์มี (2544) ที่ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บริบทของการกระจายอำนาจ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่น้อยลงในส่วนของการโอนงานที่ทำไปให้การปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบ ในด้านฝ่ายบริหารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและโครงการต่างๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ของประชาชน สำหรับ สุภา สกุลเงิน (2545) ศึกษาเรื่อง

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอกระทุมแบน จังวัดสมุทรสาคร พบว่า ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านภายหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วน ปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ การเป็นที่รู้จัก และความสัมพันธ์ส่วนตัวกับสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล อย่างไรก็ตาม แตกต่างจากผลการศึกษาของ กังวาลย์ บัวจีบ (2544) เรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับสมาชิก สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี ที่กลับพบว่า บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญและมีลักษณะการทำงานที่ชัดเจนกว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน ตำบลในระดับค่อนข้างสูง

ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการสัมภาษณ์ พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านรับรู้ว่าการกระจายอำนาจและการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านในระดับมาก ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจ ความทันสมัย และความเป็นเมืองใน จังหวัด เชียงใหม่ มีสถานการณ์เปลี่ยนผ่านหลายประการที่ทำให้ชุมชนท้องถิ่นหลักเป็นชุมชนที่ทันสมัยมากขึ้น อาทิ การเกิดขึ้นของชุมชน บ้านจัดสรรและอาคารสูง ตลอดจนพื้นที่เกษตรกรรมกลายเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม มีผู้อพยพจำนวนมากที่ย้ายเข้ามาเป็นกลุ่มผู้อยู่อาศัยใหม่ และในจำนวนนี้เป็นประชากรแฝงในชุมชนท้องถิ่น คนเมืองเหล่านี้พึ่งพาผู้นำท้องถิ่นน้อยลง ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยสื่อสังคมออนไลน์และ แหล่งข้อมูลออนไลน์ ทำให้ผู้คนมีการติดต่อกับ ผู้นำชุมชน เช่น กำนันผู้ใหญ่บ้านลดลง นอกจากนี้การปฏิรูปการปกครองในภาครัฐยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อบทบาทและอำนาจของกำนันผู้ใหญ่บ้านในด้านต่างๆ เช่น การปรับบริการของรัฐไปสู่ความทันสมัย อาทิ งานทะเบียนและการออกใบอนุญาตต่างๆ ถือเป็นการลดบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านทำให้การกระจายอำนาจสู่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อร่วมกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สถานการณ์เหล่านี้ทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านลดลงอย่างเป็นที่สังเกตได้

อย่างไรก็ตามข้อมูลจากทั้งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกของงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมืองที่เป็นพลวัตคาดว่าจะเปลี่ยนบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านลง แต่กำนันและผู้ใหญ่บ้านก็ยังคงมีบทบาทสำคัญอย่างมากใน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การกำกับดูแลและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2) การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3) การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 4) ความยุติธรรมและ 5) การบริการ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับ สถาบันดำรงราชานุภาพ (2540) ที่ศึกษาบทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต พบว่า อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านบางอย่างได้

เปลี่ยนแปลงไป แต่บทบาทหน้าที่ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านจำเป็นต้องเน้นหนักให้มากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ได้แก่ 1) บทบาทหน้าที่ 1) ด้านการปกครองและการรักษาความสงบเรียบร้อย 2) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ด้านการทะเบียนต่างๆ 5) ด้านการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน และ 6) ด้านอื่นๆ อีกทั้งยังซึ่งสามารถกล่าวได้เช่นเดียวกับ ชาญ คำวรรณ (2546) ที่เสนอว่า บทบาทและอำนาจของผู้ใหญ่บ้านแบ่งได้เป็น 4 การดำเนินงานหลักคือ 1) บทบาทในฐานะผู้นำ 2) บทบาทในฐานะผู้ปฏิบัติงาน 3) บทบาทเป็นผู้สนับสนุน และ 4) บทบาทการทำหน้าที่เป็นผู้ดูแลหมู่บ้าน

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณระบุว่า เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของตำบลและกำนันแล้วปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไปสู่ความทันสมัยและการกระจายอำนาจตลอดจน ตำแหน่ง อายุ และรายได้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ไม่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ อย่างไรก็ตาม ภาวะผู้นำหรือ คุณลักษณะของผู้นำ และการศึกษาของผู้นำส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับ สุธีร์ บริรักษ์ (2544) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ภายหลังการที่ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผลการศึกษาวิจัยปรากฏว่า ภาวะความเป็นผู้นำ และความรู้ความเข้าใจ (โดยเฉพาะความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย และความรู้ความเข้าใจอันเกี่ยวกับการป้องกันภัยพลเรือน) มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในขณะที่ปัจจัยอื่นๆ อาทิ ตำแหน่ง และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการปกครองท้องที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

การที่ภาวะผู้นำและ คุณลักษณะของผู้นำ และการศึกษาของผู้นำส่งผลต่อบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อาจเป็นเพราะกำนันผู้ใหญ่บ้านมี บทบาททางสังคมในฐานะ การเป็นผู้นำชุมชน โดยมีบทบาทในการให้คำปรึกษา การแก้ปัญหาความขัดแย้ง หรือคำแนะนำเกี่ยวกับประเด็นทางกฎหมายพื้นฐาน และการแจ้งเตือนการละเมิดหรือข้อสงสัยที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การตลอดจนมีการ ประชาสัมพันธ์ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางสังคม ต่างๆ ให้แก่ชาวบ้าน อีกทั้งยัง มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมต่างๆในชุมชน เช่น เป็นประธานในพิธี ผู้นำงานบุญงานประเพณี ตั้งแต่ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ การ เกิด การตาย งาน แต่งงาน งานบวช เป็นต้น กล่าวได้ว่ากำนันมีหน้าที่นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หรือระเบียบข้อบังคับต่างๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน ดังนั้น แม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น แต่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน

ก็ยังคงมีบทบาทสำคัญและทำงานเป็นตำแหน่งที่เชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลและประชาชน ทำงานเป็นผู้ประสานงานร่วมมือกับรัฐบาลท้องถิ่นและหน่วยงานในพื้นที่ และช่วยเหลือและดูแลชาวบ้าน ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ยกตัวอย่าง เช่น อณิษฐา หาญภักดีนิยม และ โอพาร อ่องพะ (2556) ชี้ให้เห็นว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีภารกิจในการจัดการความสุขของชาวบ้านและแก้ไขปัญหาที่เกิดจากภายในชุมชน แต่หากเรื่องใดเกินความสามารถและอำนาจหน้าที่กำนันจะเป็นตัวกลางในการนำปัญหาของผู้อยู่อาศัย ในชุมชนไปแจ้งกับหน่วยงานรัฐ นอกจากนั้น ยังมีหน้าที่นำนโยบายรัฐมาบอกกล่าวแก่ชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลต่างๆ ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ติดต่อ กับชาวบ้าน ในพื้นที่เพื่อขอข้อมูลที่จำเป็น เช่นการสำรวจสำมะโนประชากรการสำรวจข้อมูลความต้องการพื้นฐาน การเก็บภาษี การแจ้งข่าวของรัฐบาล การคัดเลือกทหาร เป็นต้น ส่วน สุรพงษ์ รุ่งวารินทร (2555) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอยู่ในระดับสูง ในด้านการให้ความช่วยเหลือ การเข้าสังคมได้ดี การยอมรับนับถือ การ ประสานงาน การมีความคิดริเริ่ม การรู้จักปรับปรุงแก้ไข และการโน้มน้าวจิตใจ ส่วนการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การเป็นผู้นำชุมชน การเป็นตัวแทนของทางราชการ และการเป็นตัวแทนของประชาชน นอกจากนั้นยังพบว่าภาวะผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานอีกด้วย

2. การศึกษา บทบาทที่แท้จริงและบทบาทที่ คาดหวังของ กำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

ในด้านบทบาท อำนาจ หน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นล้วนแล้วแต่สะท้อนความต้องการที่อยากจะให้ผู้นำท้องถิ่นนั้นปฏิบัติต่อตน ซึ่งอยู่ในฐานะของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้นๆ โดยปกติแล้วความคาดหวังย่อมมีมากกว่าความเป็นจริงในแง่ของบทบาท อำนาจหน้าที่ และภาวะความเป็นผู้นำ การศึกษาครั้งนี้พบว่า ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนเห็นว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่เป็นจริงในระดับมาก ส่วนบทบาทที่คาดหวังนี่นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสามารถแยกเป็นด้าน ได้ดังนี้

บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย

การปกครอง และการ รักษาความสงบเรียบร้อย เป็นบทบาทและหน้าที่ ที่กำนันผู้ใหญ่บ้านต้องปฏิบัติ ดังที่ได้บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.ลักษณะการปกครองท้องที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นบทบาทเกี่ยวข้องกับ รักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยราษฎร การควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน การแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ การช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติต่างๆ การจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อยถูกสุขลักษณะ การแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่เป็นจริงและคาดหวังในบทบาทด้านนี้ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ คเณศวร เกษอินทร์ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านด้านการ รักษาความสงบเรียบร้อย กรณีศึกษาอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ ผลของการศึกษาวิจัยสรุปได้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีความคิดเห็นต่อบทบาท ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยรวมเห็นด้วยในระดับมาก มี เพียงเรื่องการทำลายป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติ เห็นด้วยในระดับปานกลา ง และยังสอดคล้องกับงานของ โภคิน พลกล (2547) ที่ได้เสนอว่า ในเรื่อง การปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย นั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควร ดำเนินการแนะนำ ตักเตือน และดูแลราษฎรมิให้กระทำการผิดกฎหมาย รวมถึงชี้แจงข้อราชการต่าง ๆ ให้ประชาชนรับทราบ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรจัดให้มีชุดรักษาความสงบเรียบร้อยประจำหมู่บ้าน (ชรบ.) และอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชน

ในประเด็นความคิดเห็นของประชาชน ประชาชนเห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่เป็นจริงในระดับมาก ในขณะที่ประชาชนมีความคาดหวังและต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ความสำคัญกับการเข้ามาดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชนในระดับมากที่สุด โดยการดูแลเอาใจใส่ทุกข์สุขของคนในชุมชน สร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนเพื่อลดความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นในชุมชน และควรมีการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยของชุมชนไม่ว่าทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อดูแลและป้องกันเหตุร้ายที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชน ลดการมั่วสุมของเยาวชนที่เสี่ยงต่อปัญหายาเสพติดให้มากขึ้น ผลการวิจัยสอดคล้องกับงาวิจัยของ ชัยภัค สุนทรหงส์ (2546) ที่ศึกษาความรู้ ความเข้าใจและความคิดเห็นในบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย และบทบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในบทบาทด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและ

บทบาทด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอยู่ในระดับมาก ส่วนผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน พบว่า ผู้ใหญ่บ้านปฏิบัติหน้าที่ในหลายๆ ด้าน โดยด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย กำนันผู้ใหญ่บ้านได้กระทำตนเป็นที่พึ่งพิงของราษฎรเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเดือดร้อนในการถูกข่มเหงรังแก หรือความไม่เป็นธรรม การแก้ไขข้อพิพาทภายในหมู่บ้าน ส่วนด้านการปฏิบัติหน้าที่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงภายในประเทศ พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่ช่วยราชการในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การจัดทำทะเบียนราษฎรภายในหมู่บ้านเพื่อตรวจสอบและควบคุมบุคคลภายในพื้นที่

บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

การพัฒนาและส่งเสริมอาชีพเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เช่น การพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ การ จัดให้มีร้านค้าชุมชน (OTOP) ส่งเสริม SML กองทุนสตรี และพัฒนาสินค้าชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลผลิตหลักของแต่ละชุมชน การ สร้างเศรษฐกิจชุมชน ตลอดจน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีพ เป็นต้น ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่เป็นจริงในระดับมากและคาดหวังในบทบาทด้านนี้ในระดับมากที่สุด

ส่วนประชาชนเห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่เป็นจริงในระดับมากและต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้ามามีส่วนในการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชนในระดับมากทั้งในด้านงานพัฒนา และการส่งเสริมอาชีพ อาทิ การจัดฝึกอบรมเสริมสร้างอาชีพใหม่ให้แก่ประชาชนในชุมชุน การจัดตั้งร้านค้าชุมชน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) หรือการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้ ช่วยลดปัญหาการว่างงาน และทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น สอดคล้องกับ ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2543) ที่กล่าวว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเอง พัฒนาและการส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในด้านการเกษตรลักษณะไร่นาสวนผสม ส่งเสริม รวมกลุ่มออมทรัพย์ การจัดร้านค้าหรือลานค้าชุมชน ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยใช้กระบวนการประชาคมหมู่บ้าน

บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และก่อให้เกิดผล

เสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด โดยการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมสามารถกระทำได้หลายวิธี ทั้งทางตรงและทางอ้อม บทบาทหน้าที่ในการ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นอีกหนึ่งบทบาทที่กำนันผู้ใหญ่บ้านให้ความคาดหวังในระดับมากที่สุด แต่ในความเป็นจริงแล้วกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทที่แท้จริงในระดับมาก

ในส่วนของประชาชน ประชาชนต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเข้ามาดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับมากที่สุด ในขณะที่ประชาชนเห็นว่ากำนันผู้ใหญ่บ้านยังทำหน้าที่ในด้านนี้ในระดับมาก โดยประชาชนเสนอว่ากำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรจะต้องมีการป้องการและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติอย่างจริงจัง และควรเข้ามาเป็นแกนนำในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยผ่านการจัดทำโครงการต่างๆ สอดคล้องกับแนวคิดของ โภคิน พลกล (2547) ที่กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คือ ดำเนินการดูแลรักษา อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้ในตำบล หมู่บ้านให้อยู่ในสภาพที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเมื่อพบว่าป่าไม้ในเขต พื้นที่ถูกบุกรุกทำลายให้รายงานอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจทราบ และให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลาย ป่าไม้

บทบาทด้านความยุติธรรม

กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเห็นว่าตนมีบทบาท ด้านความยุติธรรมในระดับมาก แต่คาดหวังว่าตนจะ มีบทบาทด้านความยุติธรรมในระดับมากที่สุด ทั้งงานส่วนของภาครัฐและในส่วนของประชาชน ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรต้องมี ก็คือ การยุติปัญหา การยุติความขัดแย้ง มีความเป็นธรรมในด้านการจัดสรร ผลของประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดำรงค์วิทค์ รัตนฟูวงศ์ (2553) เรื่อง การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ พบว่า ผู้นำชุมชนได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านรับรู้บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้งเกี่ยวกับการทะเลาะวิวาทมากที่สุด โดยผู้นำมักใช้วิธีไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ความสำเร็จของการจัดการความขัดแย้งจะขึ้นอยู่กับความมีบารมีของผู้นำชุมชน และการที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน มีศีลธรรม มีความยุติธรรมไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดตลอดจนเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน

ส่วนในมุมมองของประชาชนมองว่าบทบาทด้านความยุติธรรมของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญ และควรมี และประชาชนยังต้องการให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความยุติธรรมในระดับมากที่สุด ในด้านการบริหารจัดการชุมชน การจัดการความขัดแย้ง สร้างความสามัคคี การวางตัวเป็นกลางในการแก้ไขปัญหาของชุมชน การบริหารงบประมาณหรือการจัดสรรในเรื่องต่างๆ ถ้าหากผู้นำชุมชนไม่มีความเป็นกลางในการบริหารแล้วก็อาจจะทำให้เกิดปัญหาใน

ชุมชนตามมาได้ และอาจส่งผลต่อความเชื่อถือในตัวผู้นำชุมชนเอง สอดคล้องกับ สัญชัย ขจรเวหาศน์ (2555) ที่กล่าวไว้ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรมีหน้าที่ การไกล่เกลี่ยประนีประนอม การระงับข้อพิพาทต่างๆ และการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในตำบลหมู่บ้าน

บทบาทด้านการบริการ

กิจกรรมด้านบริการเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่ต้องปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้รับความสุข และความสะดวกสบาย ช่วยเหลือเกื้อกูล ให้ความสะดวกรวดเร็ว และ มีความเสมอภาค ซึ่งทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านและประชาชนเห็นว่าผู้นำมีบทบาทด้านนี้ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะสังคมทันสมัยมากขึ้น ระบบต่างๆ ในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อทำหน้าที่ได้อย่างสะดวกและรวดเร็วมากขึ้น ซึ่งทดแทนการทำงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทำให้บทบาทด้านนี้ถูกคาดหวังน้อยกว่าด้านอื่นๆ อีกทั้งในปัจจุบันได้มีหน่วยงานที่เป็นทางการมารองรับ เช่น การขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัวอื่นๆ อย่างไรก็ตาม บทบาทด้านการบริการของกำนันผู้ใหญ่บ้านยังคงมีความสำคัญในชุมชนชนบทห่างไกล ซึ่ง ปริญญา นาคฉัตรีย์ (2543) ยังคงเห็นว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรต้อง ให้บริการด้านงานทะเบียน งานบัตรประจำตัวประชาชนและการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยราชการและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. แนวโน้มบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

สถาบันกำนันผู้ใหญ่บ้านได้ผ่านช่วงเวลาของการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทั้งในสถานภาพทางสังคมและกฎหมายอยู่ตลอดเวลาโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังปี พ .ศ.2540 หลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญทางกฎหมายหลายประการที่สำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของหมวด 9 มาตรา 282-290 ของบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยเรื่องของการปกครองท้องถิ่น ซึ่งทำให้บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน - ผู้ใหญ่บ้านหลังปี พ .ศ.2540 ได้รับผลกระทบทางโดยตรงและทางอ้อม โดยอาจกล่าวได้ว่าในการปฏิบัติงานภายในพื้นที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งดำรงอยู่ในสถานะของเจ้าพนักงานปกครองส่วนท้องที่นั้น ปฏิบัติภารกิจภายใต้ พ .ร.บ.ลักษณะการปกครองท้องที่ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำสั่งของหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นหลัก ดังนั้นลักษณะของภารกิจงานที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องรับผิดชอบนั้น มี 3 ภารกิจหลัก ๆ คือ ภารกิจในฐานะเจ้าพนักงานปกครองท้องที่ ภารกิจในฐานะผู้นำชุมชนในการให้บริการลูกบ้าน และภารกิจในด้านเป็นผู้สนับสนุนหน่วยราชการและองค์กรอื่น ๆ ดังเช่น พฤทธ์ พลอยงาม (2557) ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเชิงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ผลการวิจัยพบประเด็นที่สำคัญ คือ 1) กำนันผู้ใหญ่บ้านมีฐานะอยู่ถึง 3 ฐานะ

ด้วยกัน คือฐานะในการเป็นตัวแทนของรัฐ ฐานะในการเป็นตัวแทนของประชาชน และฐานะในการเป็นนักการเมืองหรือตัวแทนพรรคการเมือง ทำให้ บางครั้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านเกิดความสับสนเกี่ยวกับฐานะและบทบาทหน้าที่ของตนเอง ทำให้ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพในการบริหารงานตำบลหมู่บ้าน 2) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านกับการเลือกตั้งนั้น พบว่า ฐานะที่แท้จริงของกำนันผู้ใหญ่บ้านนั้นคือ ฐานะในการเป็นตัวแทนรัฐ แต่กลับมีวิธีการ เข้าสู่ตำแหน่งโดยการเลือกตั้ง ซึ่งไม่ถูกต้องกับหลักการ ผู้วิจัยจึงได้เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมกับสภาพการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย กำหนดมิติของฐานะตัวแทนประชาชนให้เหมาะสมชัดเจน และปรับปรุงข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติของกำนันผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น สถานะและบทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านยังมีความซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจำเป็น ต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้เหมาะสม ตามสภาวการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งอาจทำให้บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการปฏิบัติหน้าที่ในภารกิจบำบัดทุกข์ บำรุงสุขไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชีพ พงษ์ไชย (2541) ในการศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามลักษณะการปกครองท้องที่ กับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า การกำหนดบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เป็นผู้ที่มีบทบาทอยู่ทั้งในการปกครองท้องถิ่นและการปกครองท้องที่แม้จะมีความสัมพันธ์และเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาตำบลในภาพรวม แต่เมื่อพิจารณาบทบาทหน้าที่ตามกฎหมายและลักษณะการแสดงบทบาทหน้าที่กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถตระหนักและแสดงบทบาทตามสถานภาพการเป็นนักปกครองท้องที่ได้ชัดเจน แต่มีระดับความเข้าใจรับรู้น้อยในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในฐานะสมาชิกสภาและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการบริหารและการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้านแล้ว ความไม่สามารถในการแยกแยะและระบุบทบาทหน้าที่ของตนเองได้ เป็นผลให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มักจะแสดงบทบาทความเป็นผู้นำตามธรรมชาติ ในฐานะการเป็นนักปกครองท้องที่ในการบริหารและปฏิบัติงานซึ่งส่งผลกระทบในด้านความขัดแย้งกับสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการบริหารส่วนตำบลที่มาจากการเลือกตั้ง

การกระจายอำนาจทำให้รัฐบาลท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนแทนกำนันและผู้ใหญ่บ้าน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะของผู้นำชุมชนยังคงความสำคัญและจำเป็นอยู่ในการบริหารราชการส่วน

ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 5 ประเด็น ดังกล่าวข้างต้น คือ 1) บทบาทด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย 2) บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ 3) บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) บทบาทด้านความยุติธรรม และ 5) บทบาทด้านการบริการ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กังวาลย์ บัวจีบ (2544) ที่พบว่า บทบาทกำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสำคัญ และมีลักษณะการทำงานที่ชัดเจนกว่าสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในระดับค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ที่มีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขของประชาชนที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชนในพื้นที่มากที่สุด อาทิเช่น บทบาทในการรวบรวมความเดือดร้อนแล้วนำเสนอต่อราชการ การเป็นผู้ไกล่เกลี่ยความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น การดำรงสถานะเป็นผู้นำทางความคิดของชาวบ้าน และการเป็นผู้สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน บทบาท อำนาจหน้าที่ ดังกล่าวของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงส่งผลให้การดำรงอยู่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในฐานะตัวแทนของรัฐ จึงยังคงมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ยังห่างไกลความเจริญหรือมีความเป็นชนบทสูง ที่ยังคง วัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิม กำนัน ผู้ใหญ่บ้านซึ่งมาจากการเลือกของประชาชน จึงทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนประชาชนในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การเสนอความต้องการ และการประสานงาน เป็นต้น นอกจากนี้ประชาชน ชนบทมักไม่ทราบกฎระเบียบของรัฐบาล ดังนั้น กำนันผู้ใหญ่บ้านจึงต้องช่วยประชาชนติดต่อหน่วยงานราชการเป็นการช่วยชาวบ้านในการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย

ดังนั้น กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึง ควร เน้นบทบาทในการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในด้านการส่งเสริมสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานของหน่วยงานในพื้นที่ ประสานงานของหน่วยงานในพื้นที่กับความต้องการของประชาชน เป็นตัวกลาง เชื่อมระหว่าง ภาครัฐและประชาชน ในการ ให้ข้อมูล หรือ ชี้แจงต่อสาธารณะและอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการติดต่อกับหน่วยงานต่างๆของรัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชนชนบทหรือในพื้นที่ห่างไกล กำนันและผู้ใหญ่บ้านจึง ยังคงเป็นกลไกของรัฐที่ทำงานใกล้ชิดกับคนในพื้นที่สามารถรับแจ้งปัญหาและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ มากกว่า นอกจากนี้ยังมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่น ประสิทธิภาพของการพัฒนาหมู่บ้านและตำบลจึงขึ้นอยู่กับความสามารถของกำนันผู้ใหญ่บ้านด้วยประการหนึ่ง ดังนั้น บุคคลที่จะเข้ามารับตำแหน่งจึงควรจะต้องเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำ มีคุณลักษณะเฉพาะตัว รู้ในบทบาท อำนาจหน้าที่ของตน ตลอดจนมีคุณธรรม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จของงานและการปฏิบัติหน้าที่

อย่างไรก็ตามผลการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านระบุว่า เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและสภาพเศรษฐกิจของชุมชนชนบทไปสู่ความเป็นเมืองและสังคมสมัยใหม่ที่ประชาชนพึ่งพาผู้นำชุมชนน้อยลงทำให้ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องปรับตัวและแสวงหา

บทบาทอำนาจและความชอบธรรมภายใต้โครงสร้างและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมีบทบาทเป็นผู้ประสานงานในการนำนโยบายของรัฐไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นถึง ปัญหาของประชาชนในพื้นที่ต่อรัฐบาลอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการ ทำหน้าที่เป็นปากเสียงแทนประชาชนในพื้นที่ในเรื่องต่างๆ ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐโดยเสนอความต้องการของชุมชนต่อหน่วยงาน รวมทั้งรายงานประเด็นปัญหาต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ที่สำคัญคือ เป็นกลไกสำคัญในการบำบัดทุกข์บำรุงสุขและแก้ไขปัญหาของคนในชุมชนท้องถิ่นนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากการพิจารณาทบทวนบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน แนวโน้มทิศทาง และสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มากระทบสถานภาพและบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประกอบด้วยความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ตามกรอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และบทเฉพาะกาล ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2447 สภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้ง อันมีผลทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องพ้นจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลโดยตำแหน่ง และประธานกรรมการการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยตำแหน่งอาจส่งผลให้ประสิทธิภาพการพัฒนาตำบลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านขาดพลังลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการปกครองท้องถิ่นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านถูกลดอำนาจลง ต้องทำงานผ่านส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค จึงทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านต้องเตรียมความพร้อมตามสภาวการณ์ของของการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมของสังคมตลอดเวลา

2. การกำหนดขอบเขตหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะต้องมีการกำหนดตามกฎหมายลักษณะการปกครองท้องที่และรวมทั้งกฎหมายอื่นๆ ที่จะต้องดำเนินการตามภารกิจของกระทรวง ทบวง กรมในพื้นที่ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ให้ชัดเจน ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงที่ว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นตัวเชื่อมประสานระหว่างนโยบายของรัฐกับความต้องการของประชาชนโดยไม่แยกพื้นที่บริการ

3. รัฐควรที่จะส่งเสริมบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับที่กำหนดไว้ รัฐจึงควรหาทางสนับสนุนในด้านค่าตอบแทนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้เหมาะสมต่อกรปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีก

ทั้งจะต้องช่วยส่งเสริมให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องต่างๆ ให้มากขึ้นด้วย เพื่อที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะได้นำมาใช้เป็นประโยชน์เพื่อการพัฒนาชุมชนต่อไป

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1. ในเรื่องบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตามที่กฎหมายต่างๆได้กำหนดไว้นั้น ในบางเรื่องไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากเท่าไหร่ บทบาทหน้าที่ในปัจจุบันอาจต้องมีเพิ่ม เช่น บทบาทในเรื่องการป้องกันภัยและปราบปรามยาเสพติดให้โทษ การป้องกันโรคเอดส์ เป็นต้น ทั้งนี้ควรกำหนดระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้ชัดเจน เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม

2. ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศเริ่มชะลอตัว ปัจจัยที่จะช่วยในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจระดับประเทศ สามารถแก้ไขได้ด้วยการพัฒนาและส่งเสริมเศรษฐกิจภาคครัวเรือนและชุมชน ทั้งนี้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านจึงควรเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้น โดยกำนัน ผู้ใหญ่บ้านจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้ประชาชนดำเนินโครงการไร่นาสวนผสม อุตสาหกรรม การเกษตรกรรม การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง การจัดตลาดกลางหมู่บ้าน การรวมกลุ่มออมทรัพย์ในรูปแบบสหกรณ์ในระดับหมู่บ้าน เป็นต้น

3. ในเรื่องการพัฒนาชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรเข้าไปมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งองค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชน (NGO) ในการแก้ไขปัญหาเรื่องยาเสพติด และโรคเอดส์ในตำบล หมู่บ้าน ตลอดจนถึงให้ไปมีบทบาทในการแนะนำและให้ความรู้แก่ประชาชนให้รู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ

บรรณานุกรม

กรมพัฒนาชุมชน. 2556. **รายงานหมู่บ้านชนบทไทย จากข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้าน (กชช. 2 ค).** กระทรวงมหาดไทย.

กรองแก้ว อยู่สุข. 2537. **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กังวาลย์ บัวจีบ. 2544. **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กับสมาชิกองค์การบริหารส่วน ตำบล: ศึกษากรณีเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลลำโพ อำเภอบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี** . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

คเณศวร เกษอินทร์. 2544. **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย: การศึกษาอำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์** . วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จรัส สุวรรณมาลา. 2538. **ปฏิรูประบบการคลังไทยกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2.** สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ . 2540. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา. คณะสังคมศาสตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ชัยพงษ์ สำเนียง . 2555. **พัฒนาการการปกครองท้องที่ไทย: ผ่านความเปลี่ยนแปลงของผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อำมาตย์หรือทาสประชาชน .** สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ . http://www.siamintelligence.com/the-evolution-of-thailand-local-governance/

ชัยภัค สุนทรหงส์. 2546. **ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่มีผลต่อความมั่นคงของประเทศไทย: กรณีศึกษาอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม.** ชลบุรี : วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชาญ คำวรรณ. 2546. **บทบาทและอำนาจของผู้ใหญ่บ้านในการปกป้องและรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนหลังปี 2537**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร . 2547. **กำนันผู้ใหญ่บ้านกับอำนาจทางการเมือง .** [Online]. Available: URL: http://it.ripa.ac.th/humanity/py.html

ชุดา จิตพิทักษ์. 2528. **บทบาทและหน้าที่ผู้บริหาร .** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .

ชูชีพ พงษ์ไชย. 2541. **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 กับตาม พ.ร.บ.สภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. รัฐศาสตร์ (การปกครอง). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฑิตยา สุวรรณะชฎ . 2544. **ทฤษฎีสังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

เดโช สวนานนท์. 2552. จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ดำรงค์วิทค์ รัตนฟูวงศ์. 2553. **การพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการความขัดแย้งของผู้นำชุมชน.** ดุษฎีนิพนธ์ สาขาวิชาบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ไททัศน์มาลา. 2556. พัฒนาการของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: สถานภาพและการคงอยู่ภายใต้บริบทของการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น. **รัฐสภาสาร**. 61(5): 62-63.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ . 2546. **บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการปกครองท้องที่ .** รายงานการศึกษาวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกานิจ.

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ . 2547. **การกระจายอำนาจกับการปกครองตนเองในระดับท้องถิ่น.** กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

นงลักษณ์ สุทธิวัฒนพันธ์. 2537. **การพัฒนาบุคลิกภาพ ผู้นำและผู้บริหาร.** กรุงเทพฯ: ฝ่ายงานพิมพ์ บริษัท เอ็น. เจ. โปรโมชั่น จำกัด.

นิจ ไพรสณฑ์. 2542. **การเพิ่มสมรรถนะในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน**. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ. 2557. **พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457**. สถาบันพระปกเกล้า.

ประมวล รุจนเสรี. 2542. **การบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี (Good Governance)**. กรุงเทพฯ: อาสารักษาดินแดน.

ประเวศ วะสี. 2540. **ภาวะผู้นำ : ความเป็นไปในสังคมและวิธีการแก้ไข.** กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง และคณะ. 2544. **สังคมและวัฒนธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปริญญา นาคฉัตรีย์. 2543. **สารอธิบดีกรมการปกครองเนื่องในวันกำนันผู้ใหญ่บ้านประจำปี 2543.** วันกำนันผู้ใหญ่บ้าน 10 สิงหาคม 2543. เอกสารเผยแพร่.

ปรีชา สุวังบุตร. 2547. **ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านความรู้ ทัศนคติ และการรับรู้บทบาทกับการให้บริการหลักด้านสุขภาพจิตของเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานสุขภาพจิต**. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยะ รมรื่น. 2521. **ภาวะผู้นำของนายอำเภอกับการประสานงานอำเภอ.** กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิ์พงษ์. 2527. **การจัดระเบียบทางสังคม: ความคิดพื้นฐานทางสังคมวิทยา.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรรณเพ็ญ ฝั้นจักรสาย. 2551. **การจัดการความขัดแย้งระหว่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่.** เชียงใหม่ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พฤทธ์ พลอยงาม . 2557. **การวิเคราะห์ปัญหาเชิงกฎหมายเกี่ยวกับฐานะของกำนันผู้ใหญ่บ้านและการ เลือกตั้ง**. http://www.research.or.th/handle/123456789/165185?show=full

พัทยา สายหู. 2529. **กลไกของสังคม.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ไพฑูรย์ เจริญพันธ์วงศ์. 2530. **ความหมายของศัพท์ทางวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์

ไพฑูรย์ เจริญพันธ์วงษ์. 2530. **พฤติกรรมองค์กรและการบริหาร.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ไพบูลย์ ช่างเรียน . 2516. **สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา** . กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์แพร่พิทยา.

ไพโรจน์ พากเพียร. 2536. **พฤติกรรมภาวะผู้นำของศึกษาธิการจังหวัดตามการรับรู้ของศึกษาธิการอำเภอในภาคเหนือ.** เชียงใหม่ : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ภาวัต พันธุ์แพ. 2546. **ทฤษฎีผู้นำ.** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยพายัพ.

โภคิน พลกล. 2547. **วันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประจำปี 2547**. มติชนสุด สัปดาห์. 24 (8).

มัลลิกา ต้นหอม. 2544. **พฤติกรรมองค์การ (Organization Behaviors).** ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซเปอร์เน็ทบุ๊คส์.

ระเบียบ คำเขียน. 2546. **การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วย ตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลพิจิตร.** มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:เชียงใหม่.

รักบ้านเกิด . 2547. **ประวัติความเป็นมาของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน - อำนาจและหน้าที่ .** [Online].Available: URL : http://www.rakbankerd.com/topnews.html?nid=8

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. 2544. **ภาวะผู้นำ = Leadership.** กรุงเทพมหานคร : ไดมอน อิน บิสซิเนทเวิลด์.

รัชนีกร เศรษฐโฐ. 2528. **สังคมวิทยาชนบท.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพาณิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2524). **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ - ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

ราชบัณฑิตยสถาน . 2525. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน** . กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ราชบัณฑิตยสถาน.

วิเชียร วิทยอุดม. 2549. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพฯ: บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์ จำกัด.

วิทยากร เชียงกูล. 2543. **อธิบายศัพท์การบริหารจัดการสมัยใหม่.** ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิพม์เดือนตุลา จำกัด.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545. **จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและปฏิบัติการ.** กรงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ศิริพงษ์ ลดาวัลย์ ณ อยุธยา. 2540. **หน้าที่ทางการบริหาร.** เชียงใหม่ : ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. 2539. **องค์การและการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : พัฒนาศึกษา.

สถาบันดำรงราชานุภาพ . 2540. **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่เหมาะสมในอนาคต.** ประมวลสรุปผลงานวิจัยของ สถาบันดำรงราชานุภาพ (2536-2548).

สนธยา พลศรี . 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สนิท สมัครการ. 2538. **วิธีการศึกษาสังคมมนุษย์กับตัวแบบ สำหรับ การศึกษาสังคมไทย.** (พิมพ์ ครั้งที่3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สัญชัย ขจรเวหาศน์. 2555. วิทยาลัยการปกครอง. สืบค้น 17 ธันวาคม 2556 จาก www.dopa.go.th/newweb/filedoc/ kamnan9.doc

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2526. **การพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช. 286 หน้า.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2543. **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้ประโยชน์เบื้องต้น.** กรุงเทพฯ. : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชา จันทร์เอม. 2539. **จิตวิทยาทั่วไป.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. 2544. **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ (Leadership : Theory and Practice).** เชียงราย : สถาบันราชภัฏเชียงราย.

สุธีร์ บริรักษ์. 2544. **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการประกาศใช้พระราช บัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537: ศึกบา เฉพาะกรณีอำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ .** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุภา สกุลเงิน. 2545. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน: ศึกษา เฉพาะกรณีอำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร** .วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต . มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุรเชษฐ์ วงษ์มี. 2544. **บทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บริบทของ การกระจาย อำนาจ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.** มหาวิทยาลัยมหิดล.

สุรพงษ์ รุ่งวารินทร. 2555. **การพัฒนาภาวะผู้นำในการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดสุพรรณบุรี.** วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. 4 (3): 239-258.

สุริยะ วิริยะสวัส ดิ์. 2554. **สถาบันกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : อดีต ปัจจุบันและอนาคต.** สืบค้น 17 ธันวาคม 2556 จาก www.dopatrang.go.th/datacenter/doc_download/iadtoppic1.doc

โสภา ชูพิกุลชัย. 2522. **จิตวิทยาสังคมประยุกต์.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. มปป. **บทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน.** สืบค้น 17 ธันวาคม 2556 จาก www.lawreform.go.th.

สำนักงานสถิติจังหวัดเชียงใหม่. 2557. **รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดเชียงใหม่**. เอกสารเผยแพร่.

อณิษฐา หาญภักดีนิยม และ โอฬาร อ่องพะ. 2556. ภาวะความเป็นผู้นำของกำนันผู้ใหญ่บ้าน. **วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง.** 2(1): 1.

อมรเทพ จันทร์ดวน. 2554. **บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการบริหารงานของเทศบาลตำบล ในอำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** วิทยานิพนธ์ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายและการวางแผนสังคม. มหาวิทยาลัยทักษิณ.

อารี เพชรผุด. 2529. **ความเป็นผู้นำ: มนุษย์สัมพันธ์ในการทำงาน.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อรุณ รักธรรม. 2538. **ทฤษฎีองค์การและพฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

อุทัย หิรัญโต. 2526. **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา -มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.

Allport, G. 1960. **Personality & Social Encounter**. Boston: Beacon Press.

Broom, L. and Selznick, P. (1973). **Sociology : A text with adapted Readings.** (Fifth edition). New York : Harper and Row.

Chardchawarn, S. 2010. **Local Governance in Thailand: The Politics of Decentralization and the Roles of Bureaucrats, Politicians, and the People VRF**. Chiba: Institute of Developing Economies, Japan External Trade Organization.

Davis. K. 1972. **Human Behavior at Work**. New York : Mc. Graw-Hill.

Gardner, J.W. 1990. John W. **Garder on Leadership**. np : The free Press.

Gerth, Hans & Mills, C. Wright. 1953. **Character and Social Structure**. New York: Harcourt Brace Jovanovich.

Getzels, J. W. and E. G. Guba. 1954. Role, Role Conflict, and Effectiveness: An Empirical Study. **American Sociological Review.** 19 (2): 164-175.

Koontz H. and O'Donnell C. 1959. **Principle of Management.** 2nd ed. New York: Mc Graw-Hill Book Company.

Koontz H., O'Donnell C., and Weihrich, H. 1990. **Essentials of Management.** Education (ISE Editions. International 2 Revised Edition. New York: McGraw-Hill.

Lenski; G., P.Nolan, and J.Lenski. 1970**. Human Societies: An Introduction to Macrosociology**. McGraw-Hill.

Levinson, Daniel J. 1964. **Organizational Paradoxes: Clinical Approaches to Management**. New York: Atherton Press.

Linton, A. M. 1956. The Variable Annuity: Problems and Prospects. **The Journal of Finance.** XI(2): 121.

Lowatcharin, G. 2014. **Along Came the Junta: The Evolution and Stagnation of Thailand's Local Governance.** Kyoto Review of Southeast Asia. (Issue 16). Young Academics Voice.

Milton, Carles R. 1981. **Human Behavior in Organization**: Three levels of behavior, Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.

Morgan, Lewis H. 1877. **Ancient Society**. Chicago: Charles H. Kerr & Company.

Nigro F.A. 1970. **Modern Public Administration**. New York: Haper and Row.

Parsons, T. 1937. **The Structure of Social Action: A Study in Social Theory with Special Reference to a Group of Recent European Writers**. New York: McGraw-Hill.

Plano, K. 1972. **Human Behehavior at Work**. New York : Mc. Graw-Hill.

Redfield, R. 1930. **Tepoztlan, A Mexican Village: A Study in Folk Life.** Chicago: University of Chicago Press.

Spencer, H. (1876). **The Principles of Sociology**. London: Williams and Norgate.

Stogdill, Ralph M. 1974. **Handbook of Leadership**. New York : Free Press.

Tönnies, F. 2001. (ed. Jose Harris). **Community and Civil Society**. Cambridge University Press.

Vago, S. 1999. **Social Change**. Thousand Oaks: Sage Publication.

Vroom, H Victor. 1964. **Work and Motivation**. Now York : Wiley and Sons Inc.

Vroom, Victor H and Deci, Edward L. 1970. **Management And Motivation: Selected Readings.** Penguin Books.

Yukl, G. 1998. **Leadership in Organizations**. 4th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามกำนันผู้ใหญ่บ้าน

แบบสอบถามการวิจัย

(สำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

เรื่อง กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาถึง บทบาทอำนาจหน้าที่และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวัง ของประชาชนที่มีต่อ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

คำตอบที่ท่านได้ตอบลงในแบบสอบถามผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถามกรุณาให้ข้อมูลตามความเป็นจริงของท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามชุดนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่อง ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1.สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

( ) 1. กำนัน ( ) 2. ผู้ใหญ่บ้าน

2.เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

3.อายุ

( ) 1. อายุต่ำกว่า 20 ปี ( ) 2. อายุ 21-30 ปี

( ) 3. อายุ 31-40 ปี ( ) 4. อายุ 41-50 ปี

( ) 5. อายุ 51-60 ปี ( ) 6. อายุ 60 ปีขึ้นไป

4.สถานภาพสมรส

( ) 1. โสด ( ) 2. สมรส

( ) 3. หม้าย ( ) 4. หย่า/แยกกันอยู่

5.ระดับการศึกษา

( ) 1. ไม่ได้เรียน ( ) 2. ประถมศึกษา

( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

( ) 5. อนุปริญญา / ปวส. ( ) 6. ปริญญาตรี

( ) 7. สูงกว่าปริญญาตรี ( ) 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6.อาชีพหลัก

( ) 1. เกษตรกรรม ( ) 2. ค้าขาย / กิจการส่วนตัว

( ) 3. รับจ้างทั่วไป ( ) 4. พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน

( ) 5. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ ( ) 6. นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา

( ) 7. ไม่ประกอบอาชีพ ( )8. อื่น ๆ โปรดระบุ……..

7.รายได้ของท่านเฉลี่ยต่อเดือน

( ) 1. น้อยกว่า 10,000 บาท ( ) 2. 10,001 – 20,000 บาท

( ) 3. 20,001 – 30,000 บาท ( ) 4. 30,001 – 40,000 บาท

( ) 5. 40,001 – 50,000 บาท ( ) 6. มากกว่า 50,001 บาท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง และความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้สอบถามถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขอให้ท่านแสดงระดับความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย											
1.	ท่านมีบทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร										
2.	ท่านมีบทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน										
3.	ท่านมีบทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ										
4.	ท่านมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติ										
5.	ท่านมีบทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบร้อยถูกสุขลักษณะ										

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัว กำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
6.	ท่านมีบทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน										
7.	ท่าน มีบทบาทในการร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ										
8.	ท่านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา										
9.	ท่านมีบทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน										
10.	ท่านมีบทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำให้ปฏิบัติ										

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
11.	ท่านมีบทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกัน สาธารณภัย										
ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ											
12.	ท่านมีบทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม										
13.	ท่านมีบทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน										
14.	ท่านมีบทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่าง ๆ										
15.	ท่านมีบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินสาธารณประโยชน์										

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
16.	ท่านมีบทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบล เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬา										
17.	ท่านมีบทบาทในการสสำรวจ เร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี										
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม											
18.	ท่านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ										
19.	ท่านมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ										
20.	ท่านมีบทบาทในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่										

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัว กำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
21.	ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ										
22.	ท่านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า										
23.	ท่านมีบทบาทในการให้ความร่วมมือการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น										
ด้านความยุติธรรม											
24.	ท่านมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น										
25.	ท่านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท										

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของ กำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัว กำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
26.	ท่านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา										
27.	ท่านมีบทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล										
28.	ท่านมีบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด										
ด้านการบริการ											
29.	ท่านมีบทบาทในการเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่										
30.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน										

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
31.	ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน										
32.	ท่านมีบทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน										
33.	ท่านมีบทบาท ในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัว										
34.	ท่านมีบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์										

ข้อ	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติตามความเป็นจริง					ภาวะผู้นำและคุณสมบัติที่ท่านคาดหวัง				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
35.	ท่านมีความใส่ใจและความรักในหน้าที่										
36.	ท่านเป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง										
37.	ท่านเป็นผู้ที่รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง										
38.	ท่านเป็นผู้ที่รักความยุติธรรมและความถูกต้อง										
39.	ท่านมีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี										
40.	ท่านสามารถเป็นแบบอย่างและสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง										
41.	ท่านมีสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี										
42.	ท่านสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี										

ข้อ	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติตามความเป็นจริง					ภาวะผู้นำและคุณสมบัติที่ท่านคาดหวัง				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
43.	ท่านเป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดี สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว										
44.	ท่านสามารถบริหารจัดการงานได้อย่าง ถูกต้องและแม่นยำ										
45.	ท่านมีความกระตือรือร้นในหน้าที่										
46.	ท่านมีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง										
47.	ท่านมีความรับผิดชอบในงานรับผิดชอบของตนเองและของผู้ใต้บังคับบัญชา										
48.	ท่านเป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตน										
49.	ท่านเป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อ										

ข้อ	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติตามความเป็นจริง					ภาวะผู้นำและคุณสมบัติที่ท่านคาดหวัง				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
50.	ท่านเป็นผู้มีความสามารถในการเจรจา ไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง										
51.	ท่านสามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้										
52.	ท่านเป็นผู้มีความคิดริเริ่มที่สร้างสรรค์										
53.	ท่านเป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก										
54.	ท่านมีลักษณะความเป็นผู้นำเป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้										

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ที่เป็นสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ระบุปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ที่สภาพปัจจุบันเป็นอยู่จริง ขอให้แสดง ระดับความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน มากที่สุด

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
1.	การเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการทำงานของการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ทำให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเกิดการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่อย่างเพียงพอ					
2.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านขาดความเป็นอิสระในการปกครอง ดูแลหมู่บ้าน เนื่องจากถูกแทรกแซงจากข้าราชการ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพล					
3.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านขาดความรู้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ซึ่งมีหลายฉบับที่จะต้องยึดถือปฏิบัติ ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าไม่คล่องตัว					
4.	การปรับเปลี่ยนการบริหารงานราชการส่วนท้องถิ่น ส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น จึงทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง					
5.	กำนัน ผู้ใหญ่มีอำนาจหน้าที่ในจัดทำโครงการพัฒนาหมู่บ้าน					

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
6.	โครงการพัฒนาหมู่บ้านไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับ					
7.	งบประมาณที่จะนำมาพัฒนาในหมู่บ้าน ปัจจุบันได้ถูกจัดสรรขึ้นอยู่กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
8.	สภาพของชุมชนที่มีการเติบโตและกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ส่งผลทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่ถูกจำกัดลง					
9.	บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในการนำความเจริญเข้ามาในหมู่บ้าน ถูกทดแทนด้วยโครงการพัฒนาต่าง ๆ จากทั้งภาครัฐและเอกชน					
10.	บทบาทของกำนันผู้ใหญ่บ้านในฐานะผู้นำทางความคิดถูกทดแทนด้วยการพัฒนาการศึกษาของคนในหมู่บ้าน เป็นต้น					
11.	ผลจากที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลทำให้บทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านลดลง					
12.	ในอดีตความคาดหวังของประชาชนต่อกำนันผู้ใหญ่บ้านจะมีมากในฐานะที่เป็นผู้ที่แก้ไขปัญหาให้ตนได้					
13.	ในปัจจุบันมีองค์กร หรือสถาบันอื่น ๆ เข้ามาทำหน้าที่ต่าง ๆ แทนกำนันผู้ใหญ่ จึงทำให้กำนันผู้ใหญ่จึงไม่ได้เป็นทางเลือกแรกเสมอไปสำหรับประชาชน					

ข้อ	ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อบทบาทและอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
14.	การทำงานของกำนัน ผู้ใหญ่ยากลำบากมากขึ้น หรือลดน้อยลง เนื่องจากถูกตรวจสอบจากภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่มากขึ้น					
15.	ปริมาณงานหรือหน้าที่ที่ได้รับมานั้นไม่เหมาะสมกับความรู้และความสามารถของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน					
16.	ค่าตอบแทนตำแหน่งกำนันผู้ใหญ่บ้านน้อยไม่สมดุลกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ หน้าช่อง ( ) หน้าข้อที่ท่านเห็นสมควรว่าเป็นบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญมากที่สุด พร้อมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะตามทัศนะคติของท่านตามหัวข้อต่อไปนี้

1.ท่านคิดว่าบทบาทใดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด

( ) 1.1 บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.2 บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.3 บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.4 บทบาทด้านความยุติธรรม

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.5 บทบาทด้านการบริการ

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.6 ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.7 บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้ง

เหตุผล_____

_____

_____

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

2.1 ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย

_____

_____

_____

2.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

2.3 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.4 ด้านความยุติธรรม

2.5 ด้านการบริการ

2.6 ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่

2.7 ข้อเสนอแนะอื่น

ภาคผนวก ข

แบบสอบถามประชาชน

แบบสอบถามการวิจัย

(สำหรับประชาชน)

เรื่อง กำนัน-ผู้ใหญ่บ้าน : การวิเคราะห์บทบาทและภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้ผู้วิจัยใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาถึง บทบาทอำนาจหน้าที่และภาวะความเป็นผู้นำ กับความคาดหวัง ของประชาชนที่มีต่อ ผู้นำชุมชนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่

คำตอบที่ท่านได้ตอบลงในแบบสอบถามผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับและใช้ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น ดังนั้นจึงขอความอนุเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถามกรุณาให้ข้อมูลตามความเป็นจริงของท่าน ทั้งนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณในการให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามชุดนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่อง ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1.เพศ

( ) 1. ชาย ( ) 2. หญิง

2.อายุ

( ) 1. อายุต่ำกว่า 20 ปี ( ) 2. อายุ 21-30 ปี

( ) 3. อายุ 31-40 ปี ( ) 4. อายุ 41-50 ปี

( ) 5. อายุ 51-60 ปี ( ) 6. อายุ 60 ปีขึ้นไป

3.สถานภาพสมรส

( ) 1. โสด ( ) 2. สมรส

( ) 3. หม้าย ( ) 4. หย่า/แยกกันอยู่

4.ระดับการศึกษา

( ) 1. ไม่ได้เรียน ( ) 2. ประถมศึกษา

( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า

( ) 5. อนุปริญญา / ปวส. ( ) 6. ปริญญาตรี

( ) 7. สูงกว่าปริญญาตรี ( ) 8. อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5.อาชีพหลัก

( ) 1. เกษตรกรรม ( ) 2. ค้าขาย / กิจการส่วนตัว

( ) 3. รับจ้างทั่วไป ( ) 4. พนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน

( ) 5. รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ ( ) 6. นักเรียน/นิสิต/นักศึกษา

( ) 7. ไม่ประกอบอาชีพ ( )8. อื่น ๆ โปรดระบุ……..

6.รายได้ของท่านเฉลี่ยต่อเดือน

( ) 1. น้อยกว่า 10,000 บาท ( ) 2. 10,001 – 20,000 บาท

( ) 3. 20,001 – 30,000 บาท ( ) 4. 30,001 – 40,000 บาท

( ) 5. 40,001 – 50,000 บาท ( ) 6. มากกว่า 50,001 บาท

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นบทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่ที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เป็นอยู่จริง และความคาดหวังในบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

คำชี้แจง แบบสอบถามนี้สอบถามถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ และภาวะผู้นำของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ขอให้ท่านแสดงระดับความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย √ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	บทบาทอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย											
1.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการรักษาความสงบและป้องกันทุกข์ภัยของราษฎร										
2.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการควบคุมดูแลลูกบ้านให้ปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผน										
3.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งประกาศของทางราชการให้ลูกบ้านทราบ										
4.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ราษฎรที่ประสบภัยพิบัติ										
5.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการจัดหมู่บ้านให้เป็นระเบียบร้อยถูกสุขลักษณะ										

ข้อ	บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
6.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งความให้กับทางราชการได้รับทราบเมื่อมีการกระทำความผิดกฎหมายเกิดขึ้นหรือสงสัยว่าได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน										
7.	กำนันผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการ ร่วมจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือสงสัยว่ากระทำความผิดกฎหมายแล้วนำส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ										
8.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องร้องทุกข์ของราษฎรมารายงานให้นายอำเภอรับทราบเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหา										
9.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการจัดให้มีการป้องกันโรคติดต่อหรือโรคระบาดที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน										
10.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการกระทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชนตามที่ทางราชการแนะนำ										

ข้อ	บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
11.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแจ้งเตือนภัยและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกัน สาธารณภัย										
ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ											
12.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการบำรุงและส่งเสริมอาชีพของประชาชนในทางเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม										
13.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการตรวจสอบและรักษาผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของประชาชน										
14.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทเชิญชวนประชาชนร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาที่สาธารณประโยชน์ให้สวยงามในโอกาสต่าง ๆ										
15.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในเรื่องของการดูแลไม่ให้มีบุคคลใดบุกรุก ครอบครอง หรือทำประโยชน์ส่วนตัวในที่ดินสาธารณประโยชน์										

ข้อ	บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
16.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการตรวจตราและรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์อันอยู่ในตำบล เช่น สระน้ำ ศาลาที่พักอาศัย สนามกีฬา										
17.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการสสำรวจ เร่งรัดจัดเก็บภาษีบำรุงท้องที่ และแนะนำประชาชนไปเสียภาษี										
ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม											
18.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกันปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการกระทำความผิดในเขตพื้นที่รับผิดชอบ										
19.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการดูแลพื้นที่ป่าไม้ในเขตที่รับผิดชอบ เมื่อมีการบุกรุกทำลายป่าไม้จะต้องรายงานให้นายอำเภอรับทราบ										
20.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติในเขตพื้นที่										

ข้อ	บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
21.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการส่งเสริมและให้ความรู้แก่ประชาชนอันที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ										
22.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการป้องกัน ปราบปรามการกระทำผิดกฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า										
23.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการให้ความร่วมมือการแก้ไขปัญหาการบุกรุกทำลายป่าตามโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกป่า เป็นต้น										
ด้านความยุติธรรม											
24.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความให้กับลูกบ้าน เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น										
25.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาท เมื่อลูกบ้านมีเหตุการณ์ทะเลาะวิวาท										

ข้อ	บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
26.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการเป็นธุระรับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน เพื่อมารายงานให้นายอำเภอทราบและมีการแก้ไขปัญหา										
27.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการส่งเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้านและตำบล										
28.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ประกันให้ลูกบ้านเมื่อลูกบ้านมีคดีความและถูกตัดสินคดีความไม่มีความผิด										
ด้านการบริการ											
29.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการเป็นนายทะเบียนผู้รับแจ้งการเกิดการตายและย้ายที่อยู่ใหม่										
30.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุครบ 7 ปีบริบูรณ์ ไปยื่นคำขอมีบัตรประจำตัวประชาชน										

ข้อ	บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	บทบาทตามความเป็นจริงของกำนันผู้ใหญ่บ้าน					บทบาทที่ท่านคาดหวังในตัวกำนันผู้ใหญ่บ้าน				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
31.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการรับหน้าที่แจ้งให้ผู้มีอายุถึงเกณฑ์ที่จะต้องขึ้นบัญชีทหารกองเกินไปขึ้นบัญชีทหารกองเกิน										
32.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการรับหน้าที่เป็นผู้รับรองความเกี่ยวกับความประพฤติและรับรองหลักฐานของผู้ขอมีและใช้อาวุธปืน										
33.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการทำหน้าที่เป็นพยานบุคคลรับรองผู้ประสงค์ขอจดทะเบียนสมรส ทะเบียนหย่า หรือทะเบียนครอบครัว										
34.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีบทบาทในการทำหน้าที่สำรวจจัดทำบัญชีสัตว์ที่ยังไม่ได้ทำตั๋วรูปพรรณสัตว์										

ข้อ	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติตามความเป็นจริง					ภาวะผู้นำและคุณสมบัติที่ท่านคาดหวัง				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
35.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความใส่ใจและความรักในหน้าที่										
36.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่แสดงความรักต่อผู้ร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง										
37.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่รักความก้าวหน้าในอาชีพของตนเอง										
38.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ที่รักความยุติธรรมและความถูกต้อง										
39.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีประวัติด้านการศึกษาที่ดีและประสบการณ์ที่ดี										
40.	กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นแบบอย่าง และสามารถสั่งสอนแนะนำให้แก่ผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง										
41.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี										
42.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี										

ข้อ	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติตามความเป็นจริง					ภาวะผู้นำและคุณสมบัติที่ท่านคาดหวัง				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
43.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีลักษณะไหวพริบที่ดี สามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว										
44.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ										
45.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความกระตือรือร้นในหน้าที่										
46.	กำนันผู้ใหญ่บ้านมีความสามารถชักจูงผู้ร่วมงานให้ปฏิบัติงานตามได้อย่างจริงจัง										
47.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีความรับผิดชอบในงานรับผิดชอบของตนเองและของผู้ใต้บังคับบัญชา										
48.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่ไม่เอาแต่ผลประโยชน์ของตน										
49.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่มีความเสียสละเพื่อส่วนร่วม มีจิตอาสา มีความเอื้อเฟื้อ										

ข้อ	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	ภาวะผู้นำและคุณสมบัติตามความเป็นจริง					ภาวะผู้นำและคุณสมบัติที่ท่านคาดหวัง				
		เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
50.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความสามารถในการเจรจาไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง										
51.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านสามารถสร้างความสามัคคีและความเข้าใจอันดีต่อกันในหมู่ลูกบ้านได้										
52.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้มีความคิดริเริ่มที่สร้างสรรค์										
53.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ที่รอบรู้ทันต่อเหตุการณ์โลก										
54.	กำนัน ผู้ใหญ่บ้านมีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นที่พึ่งพิงของผู้ร่วมงานได้										

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ หน้าช่อง ( ) หน้าข้อที่ท่านเห็นสมควรว่าเป็นบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้านควรให้ความสำคัญมากที่สุด พร้อมแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะตามทัศนะคติของท่านตามหัวข้อต่อไปนี้

1.ท่านคิดว่าบทบาทใดของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด

( ) 1.1 บทบาทด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.2 บทบาทด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.3 บทบาทด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.4 บทบาทด้านความยุติธรรม

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.5 บทบาทด้านการบริการ

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.6 ภาวะผู้นำและด้านคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่

เหตุผล_____

_____

_____

( ) 1.7 บทบาทด้านการจัดการความขัดแย้ง

เหตุผล_____

_____

_____

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

2.1 ด้านการปกครอง และรักษาความสงบเรียบร้อย

_____

_____

_____

2.2 ด้านการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ

_____

_____

_____

2.3 ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

_____

_____

_____

2.4 ด้านความยุติธรรม

2.5 ด้านการบริการ

2.6 ด้านภาวะผู้นำและคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่

2.7 ข้อเสนอแนะอื่น

ภาคผนวก ค

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม

Assist. Prof. Dr. Bongkochmas Ek-Iem

ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตบริหารศาสตร์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

หน่วยงาน

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50290 เบอร์โทรศัพท์: ที่ทำงาน 053-875566 โทรสาร 053-875504

ประวัติการศึกษา

ระดับปริญญาเอก Ph.D. Sociology (Development) Department of Sociology Anthropology and Social Works. จบการศึกษา พฤษภาคม 2544. (ได้รับทุน ก.พ.)

ระดับปริญญาโท สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิตทิต สม .ม. (สังคมวิทยา) จบการศึกษา มิถุนายน 2532 คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

ระดับปริญญาตรี วิทยาศาสตร์บัณฑิต วท .บ. (จิตวิทยา) จบการศึกษา มิถุนายน 2528 ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ประสานมิตร) กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

สาขาวิชาการที่มีความชำนาญพิเศษ

สาขาจิตวิทยา สาขาสังคมวิทยา และสาขาพัฒนาสังคม

แนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยา ทุนมนุษย์ ทุนทางสังคม/เครือข่ายสังคม และทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ และความไม่เสมอภาคของบทบาทหญิงชาย